

БЮЛЕТЕН

Културно-информационен център
на българското малцинство "Босилеград" – гр.Босилеград

Година 16, брой 78-79, ДЕКЕМВРИ 2014 г.

Цена: 100 динара – 2 лева – 1 евро

“ЕЛДОМИНВЕСТ” помогна КИЦ „Босилеград“ с нова офис-техника, мебели, осветителни тела и щори за прозорци. Благодарим за тази братска и родолюбива признателност за работата и усилията които полагаме защитавайки правата и интересите на българите в Западните покрайнини.

БЮЛЕТИН

Основател и издател: гражданско сдружение Културно-информационен център “БОСИЛЕГРАД”, Босилеград, ул. “Маршал Тито” №15

Web: www.kicbos.org

Жиро сметка: 205-115077-80

IBAN/ RS35205001766666500085

Телефон/факс: (00381) 017-878-254

e-mail: kicbos@gmail.com

Редакция: Иван Николов, Александър Димитров, Радко Стоянчов, Мая Николова

Постоянни сътрудници: Ангел Джонев, Валентин Янев, Александра Димитрова, Тодор Димитров, Новица Станков, Димитър Димитров-Треперски, Димитър Стефанов Димитров, Лозан Митев, Драголюб Иванчов

Предпечатна подготовка: Digital Design Studio

Главен и отговорен редактор: Иван Николов

Печат: Графично предприятие “СВЕН”, Ниш, ул. “Стоян Новакович” №10, тел.: (018) 248-142
ISSN 2217-7647

СIP - Каталогизирано в публикация на Народната библиотека на Сърбия, Белград. 32+659(497.11)

COBIS.SR-ID 187911692

На кориците:

стр.1 – Десета световна среща на българските медии в Цариград.
Коледна програма, организирана от Столична община в Босилеград
стр.71 – Среща с президента Росен Плевнелиев
стр.72 – Отбелязване на 95-та годишнина от Ньойският договор в Босилеград и в Столична библиотека

СЪДЪРЖАНИЕ:

- *Евроинтеграция или еврокапитулация?* стр.3-4
- *Български национален съвет със сръбски късмет* стр.5-6
- *Заметените проблеми под европейския килим* стр.7-8
- *Време ли е за преосмисляне на Постановление № 103?* стр.8-10
- *Кой се стъписва от българите в чужбина?* стр.10-12
- *Кому пречат българските войнишки гробове?* стр.12-13
- *Предателството у нас е обществена норма* стр.14
- *Още за „Окупацията“ и „Освобождението“ на Босилеград...* стр.15-16
- *Йордан Захариев и Освободителното движение на българит от Западните покрайнини* стр.16-17
- *Българо-югославските отношения по македонския въпрос и Тодор Живков* стр.18-19
- *Намерете си друго място!* стр.19-20
- *„Родолюбие в глобалния свят“* стр.21-22
- *Външната политика като местна окупация* стр.23-24
- *Западните покрайнини, уж добре позната история - Част 1* стр.24-28
- *Македонските българи са най-големите македонски патриоти* стр.29
- *Едиповичината е начин на действие на македонизма* стр. 30
- *Как функционира македонисткият мозък?* стр.31
- *Санджак: “Новото Косово” за Сърбия?* стр.32
- *Косово и забравеното българско присъствие в него* стр. 33-38
- *Белград счита Войводина за военна плячка* стр.39-40
- *Сърбия, Версайската трапеза и правата на България* стр. 41-45
- *100 г. от основаването на Дружеството на българите в Унгария* стр.46
- *Държавата ни нехае за правата на нашите сънародници в Македония и Сърбия* стр. 47
- *Национална стратегия за българите и българските общности в чужбина* стр.48-54
- *Истината за цар Самуил* стр.55-56
- *Как българската армия прегази Османската империя през Балканската война* стр.56
- *Къде е извършено престъплението - в Русия или Сърбия?* стр.57
- *Ньойският погром и терорът над българите* стр.58-61
- *Киц дейности* стр.62-67
- *Ерогенната зона на Радко Стоянчов* стр.68-69
- *Поезия* стр.69
- *Сатира* стр.70

Евроинтеграция или еврокапитулация?

2014 година започна и завърши неуспешно за Сърбия и особено за нас, българите в Западните покрайнини. Не се случи нищо което да означава началото на промени които да спрат и пренасочат сложните икономически, културни и демографски процеси в положителна посока. Институциите просто си замълчаха и оставиха нещата да си вървят натам накъдето си вървят десетилетия наред. В интерес на истината, и самата Сърбия няма ясно становище не само по въпроса за малцинствата, а изобщо за бъдещето и външно-политическата си ориентация. Недоуменията дали наистина иска да стане членка на ЕС, идват не само от неуспешните флиртове с Русия по проекта Южен поток, а преди всичко от непризнаването на Косово. Сърбия няма как да стане членка на ЕС и да не затвори 35 глава която се отнася за нормализирането на отношенията с Косово. След това глава 32 която се отнася за финансите, тоест за изрядно връщане на държавните дългове и едва след това идват на ред главите 23 и 24 които се отнасят за правосъдието и човешките права. Истината е, че въпреки кандидатурата, досега не е отворена нито една преговорна глава и именно от там идва недоумението дали Сърбия наистина искрено иска да стане членка на ЕС и да плати съответната цена за членството си.

От това зависи и готовността за промени и провеждане на реформи. Нарушаването на човешките права в сферата на образованието, свободата на медиите, културата, опазването на културно-историческото наследство, вероизповеданието, свободно движение на стоки идеи и капитали през границата, демокрацията и пр. продължи със същата динамика и през 2014г. и сериозно застраши българското малцинство от изчезване. Статистиката за броя на българите от десетилетие на десетилетие е повече от красноречива. Опитите да се създаде обединителна Платформа за спасение на българското малцинство си останаха извън полезрението на медиите и политиците. Въпреки високата експертна оценка която получи тази Платформа, сръбските политици просто не се поинтересуваха от нея. А може би те не се интересуват и от самите нас. Пренебрежението с което се отнесоха към тази Платформа никак не е здравословно нито за нас, нито за интересите на Сърбия.

Проблемът става още по-голям като се има предвид, че значителна част от нашата интелигенция и местните ни политици, не отстояват правата и интересите на малцинството, а членувайки предимно в десните сръбски националистически партии, с действията и бездействи-

вията, нанасят още по-голяма вреда на собствения си народ. Европейските ценности, модернизацията, преосмисляне на миналото – всичко това е непозната материя за тях. Те се интересуват само от властта си, тя е цел сама по себе си, начин на препитание и сигурна заплата а не средство за напредък и модернизиране на обществото. Чалгата като културен модел е завладяла всички сфери на изкуството и политиката и не оставя място за друг, съвременен културен и политически модел какъвто имат държавите, които сръбските политици може би не обичат, но в които масово бягат младите и образовани сръбски граждани.

Това най-много си личи и на местно ниво. Докато в България на обучение или работа отидоха почти

всички млади момчета и момичета, в Общинската скупщина в Босилеград задочно се обсъждат критични журналистически статии в които по някакъв се засяга кмета! Така например през есента кметът и неговия заместник Стефан Стойков скочиха срещу статията „Хленч по златното време на Бойко“ която публикувах във вестника на българските социалисти „Дума“ и интервюто което да-

дох пред сръбското регионално радио ОК?! Явно те не са чували за основните ценности на демокрацията и си мислят, че могат да оказват натиск върху свободата на словото срещу всеки който иска да упражни това свое право. Навремето с това се занимаваше Общинският комитет на Съюза на комунистите. Моделът е един и същ. Същи са и целите – да се осигури неограничена и безотговорна власт на некомпетентните управници без оглед на последствията. Страхът за властта започна да получава параноични размери – всеки който се опитва критически да мисли бива набелязван за враг и срещу него не се избират средства да се премахне или да се подчини на местния кмет. Все от този страх за властта си, кметът вече години наред безуспешно се опитва да унищожи КИЦ-а като се стреми да отнеме неговите дейности, особено в сферата на културата, просветата и образованието и да ги опростачи и чалгализира по своему. Знае си откъде идва опасността. Образованите и просветени хора не понасят диктатура и насилие.

Все с целта да смаже политическите си опоненти в Босилеград той вече няколко години играе ролята на велик българин в София. В тази противоречива роля на сръбски политик той често забравя и бърка заучените фрази от сръбският сценарий с които трябва да оплюе и компрометира представителите на българските организации в България. Това го прави смешен и жалък.

Дори и от позицията Председател на Националният съвет на българското малцинство не можа да спечели повече уважение сред компетентните среди в България. Сега и незрящите се питат, що за председател на българска (казионна) организация е той, без да има ясна позиция по въпроса за образованието, културата, медиите и служебната употреба на българският език в общината.

Падението му продължи стремглаво след като се подаде на внушенията на най-консервативните комунисти от Съюза на бойците и преоблеклите се в свещенически одежди активисти на Сръбската радикална партия, които го насъскаха да блокира възстановяването на паметника на българските офицери в Босилеградското гробище. Цяла година той разиграва КИЦ-а, Генералното консулство и Посолството

на България в Белград, накрая прехвърли топката на Министерството на социалната политика и трудоустройването и остави на него да даде разрешение за възстановяване на войнишки паметник в Босилеградското гробище! И дори се закали от трибуната на Общинската скупщина, че всеки който посегне да го възстановява без разрешение ще бъде предаден на полицията!

Трагикомичното е, че само ден след това заплашително изказване, той даде заповед на „службата за месене на зелници“ и отиде на Военно-медицинска академия в София с тепсии зелници и буркани квасено мляко за да изкаже благодарността си за медицинската помощ която те безвъзмездно оказват на българите от Босилеград! Има ли нещо по-селандурско и цинично от това?

Тази постъпка разобличи неговата истинска същност: страхливец, който трепери пред престарелите комунисти и фалшиви бойци от Втората световна война да не го упрекнат във великобългарски национализъм; български „патриот“ заради келепира който дава България и който лесно може да се използва на кметските избори с цел печелене на неограничена власт от която пак продължава великосръбската политика срещу българите в Босилеград! От негова гледна точка, това може би е печелившо, но е лишено от всякакво морално съдържание. И перспектива. Друг е въпросът, че в България все още има хора които го приемат и го слушат.

И докато агонията ни продължава, ние пропиляваме една след друга всички цивилизовани възможности за решаване на проблемите с демократични и цивилизовани средства. В такава ситуация сред нашите сънародници в България, и даже сред самите нас, се появяват и други идеи за решаването на казуса Западни покрайнини. С бездействието си и липсата на готовност да се говори конкретно и по същество за проблемите, Сърбия като че ли нарочно ни тласка по пътя по който Косово спечели независимостта, а Войводина и Санджак влязоха в борба за истинска автономия.

В част от академичните и политическите среди от патриотичния блок в България, често пъти и в Народно-то събрание, все повече се промъква становище, че със Сърбия няма какво повече да се говори за проблемите на българското малцинство, а въпросът с правоприемството на Западните покрайнини след разпадането на Югославия трябва да се постави направо пред Международния съд в Хага. Естествено, за такава стъпка в България все още няма политически консенсус и е далеч от официалната държавна политика, но идеята непрекъснато се движи в публичното пространство. Освен обширни научно-исторически статии, напоследък излизат и цели книги в които в прав текст се говори за необходимостта от преразглеждане на Ньойския договор и връщането на Западните покрайнини към България. Интересното е, че от сръбска страна, поне досега, няма съответни реакции.

Няма реакции и от наша страна. Вероятно затова защото няма свободни медии и истинска демокрация. За сега ние продължаваме да мълчим, но не заради това, че имаме някакви становище за или против, а просто поради страхът от репресии. Но върху страхът не може да се гради съвременно, демократично общество.

Един ден, когато страхът отпадне, а демокрацията почука на вратата ни, това неизбежно ще се случи и дори и най-големите сръбомани ще изпаднат в ситуация да преосмислят позициите си. Този двоен морал, съзнателно възпитаван и поощряван десетилетия наред, накрая ще изиграе лоша шега на самите учители по сръбски патриотизъм. Спомням си времето когато същите тия дежурни патриоти от български произход, преследваха българските паспорти и автомобилите с български регистрационни номера. Накрая, без каквото и да е чувство на срам, те записаха децата си на българските университети, поискаха българско гражданство и си купиха коли регистрирани в България!

Надеждата, че българите в Сърбия ще оцелеят до членството на Сърбия в ЕС, почти се стопи. Впрочем, за да стане членка на ЕС, Сърбия трябва да реши, освен всичко останало, проблемите с малцинствата и споровете със съседите си. Тази сложна задача е непосилна за политици с елементарно радикално мислене – това неведнъж е доказано във времето. И именно защото си знаят, че в условия на демокрация и свобода на словото нямат никакъв шанс, те правят всичко възможно да унищожат нашите малцинствени медии, да ограничат свободата на словото, образованието на български език, правата на човека и пр., да ни разселят и отслабят толкова, че да няма вече кой да защитава Западните покрайнини. А историята неведнъж е показала, че най-добрият начин да завладееш чужда територия е като унищожих хората които живеят на нея.

Иван Николов

Български национален съвет със сръбски късмет

Националният съвет на българското малцинство бе формиран въз основа на Закона за националните съвети на националните малцинства на 10. 05. 2003г. в Ниш. В нарушение на закона, всичките съвети просрочиха мандата си до 06. 06. 2010г. След това бе избран поредният състав на Националният съвет от 23 члена, защото, по словото на закона, малцинството все още превишаваше цифрата от 20 000 българи. Първоначалната идея на законодателя беше чрез институцията Национални съвети на националните малцинства да подобри положението на малцинствата в областта на образованието, информирането, културата и служебната употреба на езиците и писмата с цел да сваля етническото напрежение в Сърбия и съгласно обявените стремежи за еврочленство, да спазва правата на човека и особено правата на малцинствата. И да продаде този експеримент пред света за някакъв тип „културна автономия“ на малцинствата в Сърбия.

Много скоро се оказа, че това не само не е най-добрият модел за решаване на сложните национални и етнически взаимоотношения в Сърбия, а напротив. От днешната дистанция от време даже може да се каже, че Националните съвети на малцинствата още повече усложниха малцинствените проблеми в Сърбия. След повече от едно десетилетие, анализите показват, че именно по времето на Националните съвети на малцинствата, положението в областите образование, информиране, култура и служебна употреба на езиците и писмата стана още по-зле и основателно се наложи въпросът – не беше ли именно това целта? Интересното е, че сръбската общественост също беше критична по отношение на Националните съвети на сръбските малцинства в други държави, например в Хърватска. И с основание. Защото Националните съвети, въпреки честите смени на нормативната база, си останаха нещо средно между рак и риба. Те нямат нито законодателна, нито изпълнителна, нито управителна власт, могат само да пишат писма и предложения до държавните институции с които те пък никак не са длъжни да се съобразяват.

Другият, още по-сериозен проблем е, че законите на Р Сърбия в областта на образованието, информирането, културата и служебната употреба на езика и писмото не са хармонизирани със закона за Националните съвети на националните малцинства. Противоречията между тях правят невъзможно прилагане им особено като се има предвид, че малцинствата не разполагат със самостоятелни правни и политически механизми за прилагане на законите и контрол.

Националните и културни елити на малцинствата, особено културните дейци, не можах да бъдат привлечени в Националните съвети, но затова пък съветите станаха място за доходоносни синекурни длъжности на които редовно се назначават „лоялните“ малцинствени клакьори от сръбските партии, които, срещу добро заплащане, провеждат

политиката отгоре надолу - от управляващата партия към малцинствата, но не и отдолу нагоре – от малцинствата към управляващата партия. Малцинствата останаха без възможност да правят политика и да носят отговорност за собственото положение в сферите образование, информиране, култура и служебна употреба на езиците и писмата.

Сложната система на избиране, отделните избирателни списъци, медиите и ресурсите за провеждане на изборите, са в ръцете на управляващите партии на местно ниво и въпреки че изборите бяха за Национални съвети на малцинствата, малцинствените партии бяха поставени в крайно неравностойно, даже и в дискриминационно по-

ложение. Стигна се до абсурдното положение, малцинствата в Националните съвети да се представляват от немалцинствените партии на мнозинството?! Това на практика доведе да загуба на доверие и интерес за участие в системата за избиране и работа в Националните съвети от страна на интелектуалните елити на малцинствата.

В случаят с Националният съвет на българското национално малцинство нещата са още по-драстични. В

предидущият състав доминираше Демократичната партия и въпреки очевидният конфликт на интереси между длъжностите народен представител в Парламента и Председател на Националният съвет на българското малцинство, те бяха в ръцете на Зоран Петров от Цариброд. По всяка елементарна демократическа логика е недопустимо едно лице едновременно да упражнява законодателна и изпълнителна власт. Въпреки всичко, поне на думи, този състав отстояваше демократичните ценности и остана запомнен само с това, че поне подписа Платформата за защита на правата на малцинствата заедно с другите малцинствени партии и сдружения. Което беше добре като позиция, въпреки че крайният резултат изостана.

Изборите за сегашният състав на Националният съвет на българското малцинство се проведеха на 23 ноември 2014г. но този път, по закон, членовете на съвета бяха само 19, защото броят на българите падна под 20 000. Сам се налага въпросът, какъв е тогава приносът на Националният съвет за това още по-голямо намаляване на българите? Самите избори бяха предрешени в полза на управляващата Демократична партия на Сърбия на действащият босилеградски кмет Владимир Захариев, просто защото самият той еднолично разполагаше с всички ресурси за провеждане на избори на местно ниво. На всяко друго място такова чудовишно манипулиране на изборите би било престъпление, но не и тук. Имайки предвид сръбската националистическа риторика на лидера на тази партия д-р Войслав Кошунница, както и фактът, че неговият последовател Владимир Захариев никога не е имал ясна позиция по отношение на образованието на майчин език, информирането го интересува само като средство за предизборна пропаганда, от културата проявява интерес само

към чалгата и народните танци, а в общината навсякъде се използва само сръбският език и писмо – следва въпросът, какво той всъщност е правил досега и какво ще прави от тук нататък в Националният съвет? Има и други неясноти.

В предишния състав на Националният съвет, групата на Владимир Захариев беше малцинство, но не ходеше на заседания с цел да сваля кворума и да блокира работата на съвета. Мнозинството бе на Демократичната партия, но и то не проявяваше особена загриженост и инициатива за проблемите на малцинството. Въпреки чисто формалната демократична ориентация. Освен блокадите и незаинтересоваността към работата на Националният съвет, Захариев винаги беше непримирим враг на българските малцинствени партии и на гражданските сдружения чиято дейност е свързана със защитата на правата и интересите на българското малцинство. Което е и напълно разбираемо от гледна точка на характера на сръбската националистическа партия която го издигна в политиката и на която дължи кариерата си. Вероятно заради това в нощта на изборната „победа“, той, като отговорен и за културата на българите в Сърбия, с един шумен цигански оркестър обикаляше улиците и слаvesше победа под прозорците на българските организации КИЦ „Босилеград“ и ДСБ! Имайки предвид програмата, целите и задачите на тези две български организации и сравнявайки ги с тези на неговата партия, следва логическият въпрос, какво точно слаvesше Владимир Захариев? Може би победата на сърбизма, над българщината? Имайки това и всичко останало предвид, не е трудно да се определи профила на сегашният Национален съвет. Разбира се, всеки има право да промени възгледите си, (нали на това се дължи напредъка на човечеството), но едва ли нашият герой е преживял чак такъв дълбок катарзис и еволюция в мисленето. И от кмет който строи чешми в чест на „Освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“ в центъра на Босилеград, да израсне в непримирим защитник на правата и интересите на българското малцинство като председател на Националният съвет и то специално в областта на образованието, информирането, културата и служебната употреба на езика и писмото.

Освен всичко това, всички недостатъци от предишните национални съвети и сега са налице, даже са и още по-изразени. Конфликтът на интереси е още по-очевиден – в него членуват и двата кмета на общините Босилеград и Цариброд, заедно със значителна част от общинските си съветници. Като представители на местната изпълнителна власт, при това избрани от сръбските управляващи партии на мнозинството, те се намират в ситуация, че ако нарушават правата на малцинството от позициите на общинската власт, ще ги защитават в Националният съвет?! От кого ли, ако не от самите себе си!? Примерно, в общината ще използват сръбският език и писмо, но в Националният съвет по закон ще се залагат за българския език като служебен?!

Национално мислещата и особено критичната интелигенция на българите, писатели, поети, журналисти и художници, отново останаха откъснати, но затова пък почти цялата управляваща дружинка на Демократичната партия на Сърбия в Босилеград известна със своите ксенофобски, антиевропейски, антибългарски и русофилски изказвания,

е вътре. Не можеше и да бъде другоаче с оглед на почти феодалната зависимост на гражданите на общината от кмета и начина по който той изцяло манипулира изборите.

Така и в сегашният състав на Националният съвет на българското малцинство отново ще доминират не автентичните представители на малцинството, а точно обратното – сръбските партии на мнозинството известни още и с неведнъж изявените си антибългарски позиции, или, в най-добрият случай, липсата на каквито и да е позиции по основните цели и задачи на Националните съвети: образование, информиране, култура и служебна употреба на българския език и писмо.

Това не са единствените критични забележки. В едно изследване на Центъра за регионализъм от Нови Сад, освен за другите бе направен анализ и на работата на Националният съвет на българското национално малцинство и бяха отправени конкретни препоръки за подобрене на работата му.

*Владимир Захариев и Стефан Стойков –
новото ръководство на Националният съвет на БНМ*

Препоръките се отнасят за подобряване на прозрачността чрез медиите и интернет; заседанията да се провеждат четири пъти годишно; да се даде възможност за участие и на лицата които не разбират български език чрез осигуряване на преводач (??); всички протоколи и решения от заседанията да се слагат на интернет страницата на съвета; да се разпише публичен конкурс за директор на „Братство“; да се минимизира политическото влияние по кадровите въпроси; да се публикуват биографиите на работещите в съвета, на председателя и членовете на изпълнителния и надзорния съвет; да се възстанови интернет страницата; да се публикуват всички значителни за съвета документи; да се използват и популярните обществени мрежи като допълнителен механизъм за контакт с обществеността; отношенията с републиканските власти да бъдат по-интензивни; да се преодолее политическите пристрастия и да се търси подкрепа от всички партии в републиканската и местните скупщини; да се публикуват всички обръщения към държавните власти и евентуалните отговори; да се уточнят критерията за даване на средства от бюджета на съвета; публично да се представят всички участници на конкурса за даване на пари; на интернет страницата да се публикуват резултатите от конкурсите и докладите които се подават след реализирането на проектите; да се публикуват докладите на вътрешния ревизор; да се направи стратегия за отношения с гражданите; съобщенията за медиите да се превеждат и на сръбски език; от публичния сервиз да се поиска емисия на български.

Всичко това са технически подробности които стоят пред Националният съвет под председателството на Владимир Захариев. Освен стандартните задачи предписани със Закона за националните съвети, пред него стоят и редица други задачи от които той като кмет бягаше. Например, възстановяването на българските военни паметници, уреждането на паметника на Левски, отбелязване на щекотливите дати от нашата история и пр. Трудно е да се повярва че той наистина е способен да обърне палачинката и от непримирим враг на българските организации в Западните покрайнини, да се превърне в техен съюзник.

Иван Николов

Заметените проблеми под европейския килим

Сръбско-албанските скандали по времето на футболният мач Сърбия – Албания и по времето на посещението на албанският премиер Еди Рама в Белград, военният парад през октомври в чест на Путин, завръщането на затворникът от Хага д-р Воислав Шешел обвинен за военни престъпления и етническо прочистване по време на разпадането на Югославия - са само част от нещата около които сръбските националисти отчаяно се опитват отново да мобилизират сръбската нация за смяна на външнополитическата ориентация от Брюксел към Москва и пренареждане на картата на Сърбия на Балканите – обединение с Република Сърбска, връщане (или поне разделяне) на Косово, с една дума, създаване на Велика Сърбия. „Трезвите“ предупреждават, че Шешел е само част от историята на Сърбия и че колкото и да си крещи по площадите вече е безопасен.

Но дали наистина е така? Има няколко висящи въпроса. Защо Трибуналет в Хага, въпреки безспорните доказателства, не смогна сили да се произнесе с осъдителна присъда срещу Шешел? Едва ли това се дължи на хитрините и безобразията с които самият Шешел почти 12 години провокираше съдиите и блокираше съда. Кой друг съд по света щеше да позволи подсъдимият да го обижда

и псува така както това правеше Шешел? И накрая, съдът просто го пусна и тихо се измъкна от ситуацията. Дали това наистина бе „хуманен“ акт или добре пресметнат политически ход за нова политическа дестабилизация на Сърбия и на Балканите както това протълкуваха някои сръбски коментатори? Това ще разберем от събитията които ще последват през следващите години.

Животът продължава. Независимо Косово и плановите за създаване на Велика Албания са част от новата геополитическа реалност и каквото и да си мислим, няма как да си затворим очите пред нея. Имено това се опита да каже албанският премиер Еди Рама на сръбският си колега Александър Вучич на пресконференцията в Белград: „сръбската и албанската страна могат да имат различни становища, но реалността е – независимо Косово което е признато от много държави в света и колкото по-скоро сръбската страна осъзнае това, по-скоро ще тръгнем към бъдещето“. Радикалските рефлексии проработиха и сръбският премиер избухна: Косово никога няма да стане независимо, защото в преамбюла на сръбската конституция все още пише, че то е част от Сърбия и че изказването на Рама е национално унижение за Сърбия!

В Конституцията наистина пише, че „Косово е част от Сърбия“. Но Сърбия вече години наред няма суверенитет и не е в състояние да упражнява властта си на Косово. Това е реалността и именно за тази реалност говореше албанският премиер и то по почти същия начин по който сръбските държавници си позволяват да говорят за Република Сърбска. Не е честно да не разрешаваш на другите това, което иначе искаш за себе си. Дипломатията в отношенията със съседните страни с които си имаш спорни въпроси изисква много повече самообладание и сдържаност отколкото сръбският премиер притежава.

От друга страна, албанският премиер Еди Рама отиде сред своите сънародници в Прешево сам, без придружител от сръбска страна, нещо което е необичайно за диплома-

тическите отношения между държавите. Албанците го дочакаха с „добре дошъл, министър-председателю“, транспаранти „Обединение с Велика Албания“, „Прешево, Буяновац и Медведжа - за Албания“ и десетки албански знамена. Официалните представители на албанската общност запознаха албанският премиер с проблемите в образованието, липсата на учебници на албански език, здравеопазването, лошата инфраструктура и безработицата. От своя страна Рама изтъкна, че вече не бива да бъдем заложници на миналото и всички в региона трябва да се обединим по пътя за Европа. Обяви премахване на квотата за студентите от прешевската долина на албанските университети. Настоя за безусловно спазване на правата на албанците и че не бива да се допуска тяхната асимилация. И накрая, Еди Рама през

Косово замина за Албания без никакъв инцидент.

Белградските медии поддържат напрежението, не престават да хвалят жлъчната реакция на сръбският премиер Вучич но всички са наясно, че и този мач бе спечелен от албанците. Симпатиите си останаха за сметка на албанския премиер който запази достойно поведение и хладнокръвие използвайки европейската риторика в обръщението към сръбският си колега, към обществеността

и към своите сънародници на срещата в Прешево. Въпреки шумните реакции, сръбско-албанските отношения от тия скандали не станаха нито по-добри нито по-лоши, но поне и двете страни са наясно с позициите си за собствени национални интереси. Нещо, което никак не може да се каже за сръбско-българските отношения за които българите едностранно обявиха, че „никога не са били по-добри“. Ако обаче ги разглеждаме през призмата на положението на българското малцинство в Западните покрайнини, спокойно можем да кажем, че тия „добри“ отношения са пример за предателство и фарисейщина.

В сравнение с българо-сръбските срещи на високо равнище отношението на албанският премиер беше далеч по-достойно, по-честно и по-европейско. Не мога да си представя български премиер, български президент или външен министър който на такава среща на високо равнище в Белград или София категорично да постави въпроса за правата на своите сънародници в Босилеград или Цариград, а още по-малко за висящия статут на Западните покрайнини след разпадането на Югославия. Също така, не мога да си представя днешните високи български държавни представители на връщане от Белград, със или без сръбските си колеги, да дойдат в Босилеград (така както това направи Еди Рама в Прешево) и категорично да демонстрират покровителска позиция към нас българите. Въпреки че тази идея неведнъж сме я подхвърляли.

Ако имаха мъжеството и доблестта да го сторят, нещата у нас вероятно щяха да стоят по коренно различен начин. Но те не го сториха досега, вероятно няма да го сторят и в бъдеще, въпреки много по-изгодната външнополитическа позиция на България като европейска страна, от тази на Албания. Въпреки че България вече няколко години е членка на НАТО и ЕС, тя не се държи така нито на вътрешен, нито на външно-политически план. „Политиците“ които днес управляват България много добре си знаят, че не са избрани на свободни демократични избори, след като по свободни-

Посещение на Еди Рама в Прешево

те меди са доказали, че могат да изразяват политическата воля на българския народ. Те просто са наемници на точно определени олигарски кръгове които им купуват изборите и ги изпращат в Народното събрание да гласуват закони в полза на техните икономически интереси. Интересите на нацията за тях са нещо далечно и отнесено което сега и тука не може да се материализира в парични суми. Точно тия кръгове правят зависими медиите, а оттам и зависима демокрация. Именно заради това на свободни и демократични избори не могат да бъдат избрани ония политици които

да формулират и да отбранят пред обществото правата и интересите на българите както в самата България, така и в чужбина. Избраните с купения вот политици, нямат нито способността, нито свободата, нито самочувствието да се занимават с нещо повече освен с волята и интересите на олигарсите които им правят партиите и им плащат предизборните кампании и медийните изяви.

Опитите да скрият неуспехите в отстояването на националните интереси зад „европейските ценности“ и ограниченият национален суверенитет, също са израз на шикалкавене и скриване от отговорност. Точно с това свое поведение те застрашават европейските ценности и подменят първоначалната концепция за Обединена Европа, такава каквато я бяха замислили нейните основоположници Шарл де Гол и Конрад Аденауер. На примерът с Унгария видяхме, че в рамките на Обединена Европа може да се води и силна национална политика и че тя не противоречи на европейските принципи. Точно обратното, силните и независими национални държави са основата върху която единствено може да почива силна и стабилна Европа. Много по-честно би било ако сръбско-българските отношения в Европейския съюз почиват върху изчистено и преосмислено минало а не върху заметени проблеми и фарисейщина. В изтеклите десетилетия се убедихме, че в съвременна Европа няма непозволени неща, стига да са израз на свободата и правото. От човешки права до гей-паради, разпадане и формиране на нови независими държави, международен арбитраж за територии, референдуми за отцепление и присъединяване, до разпадане, създаване и признаване на нови държави.

От тук нататък пред Сърбия и България има още малко да се произнесат какво ще правят с българското малцинство в Западните покрайнини. Ще разговарят ли по прилагането на препоръките от Платформата за защита на правата на българското национално малцинство в Р Сърбия подписана от представителите на Националния съвет на БНМ, представителите на малцинствените политически партии и НПО, или може би ще търсят някакво друго решение за висиящия статут на Западните покрайнини или просто ще продължат да ни заматат под килима докато времето съвсем ни доунищожи?

Иван Николов

Време ли е за

Анализа на кандидат-студентската кампания, полагаането на кандидатстудентските изпити в Босилеград и приема на студенти по Постановление № 103 през последните две години показва редица негативни явления и процеси които подвеждат под въпрос самите цели и задачи заложенни в това постановление.

Кампаниите и техническата подготовка от 1993 до 2012г. се провеждаха от Културно-информационните центрове в Босилеград и Цариброд и частично от сдружението Матица на българите в Сърбия. През това време, въпреки всички форми на съпротива от страна на училищните и други власти в Босилеград, интересът за следване в България се увеличи почти 100%.

От 2012 година кметът на Босилеград Владимир Захариев започна буквално да изземва утвърдените дейности на КИЦ „Босилеград“ в областта на кандидатстудентските кампании, издаването на удостоверения за български произход, кандидатстване за българско гражданство и провеждане на български културни мероприятия по повод български държавни празници и значителни дати и юбилеи от българската национална история и култура, нещо, което той, като официален сръбски държавен орган, нямаше основание в сръбското законодателство да го прави.

Всичко това ставаше с одобрението или мълчаливото съгласие на Министерството на образованието, Държавната агенция за българите в чужбина, Министерството на правосъдието, Военно-медицинска академия и Столична община. КИЦ „Босилеград“ редовно подаваше сигнали за опасностите които носи изземването на утвърдените дейности на КИЦ-а като доказала се българска организация и прехвърлянето на тия дейности върху официалните сръбски власти известни с денационализаторската и асимилационна политика срещу българите в Западните покрайнини. Още повече, че община Босилеград се управлява от кмета Владимир Захариев от Демократичната партия на Сърбия на д-р Воислав Кошуница – партия на консервативната националистическа десница известна със своите великосръбски, антиевропейски, антибългарски и русофилски становища.

В нестабилната политическа ситуация в България, сигналите на КИЦ „Босилеград“ не бяха взети предвид, сътрудничеството на споменатите министерства и държавни институции с община Босилеград продължи и днес могат да се отчетат следните негативни резултати:

Държавната подкрепа и помощ която България оказва в областта на здравеопазването, образованието, културата и спорта, не служи за подобряване на живота и укрепване на демокрацията, културата и просветата на българите, а за утвърждаване на едноличната власт на кмета Захариев и то от позициите на сръбската националистическа десница която продължава да провежда денационализаторската и асимилационна политика. Резултатите от преброяванията на населението, закриването на българските паралелки, неразрешаване на възстановяване на български военни паметници в Босилеград, преследването на активистите на българските организации и пр. не оставя място за съмнение относно целите на тази политика. Така, вместо ефективно да помага на българите в Босилеград, България, не на последно място и поради невежеството на някои нейни държавни служители, е доведена в позицията на съучастник във великосръбската асимилационна политика срещу българите.

Никой в България не си зададе въпроса защо Влади-

преосмисляне на Постановление № 103?

мир Захариев, води борба срещу българските организации като се опитва да прихлупи и контролира дейността им?! КИЦ „Босилеград“ бе доведен в отбранителна позиция, а средствата които се дават за неговата дейност от страна на България са сведени до санитарен минимум. Средствата които по един или друг начин са предоставени на община Босилеград, няколкократно превишават тия които са предоставени на КИЦ „Босилеград“.

В разгара на кандидатстудентската кампания, КИЦ „Босилеград“ с писмо от 24 юни осведоми Дирекция „Висше образование“ при МОН, ДАБЧ, МвНР с копие до Пловдивски университет за присвояването на кандидатстудентската кампания от страна на кмета и новоформираното сдружение към общината „Канцелария за млади“ което се финансира от общинския бюджет и пряко се ръководи от зам.кмета г-н Стефан Стойков. С тази цел през май и юни бяха направени няколко сбирки с кандидатстудентите в общината, бяха им органи-

низиран купони и дадени обещания, че „кмета Захариев ще запише всеки кой каквото желае“ (В оригиналния текст на фейсбук страницата на „Канцеларията за млади“: Site koji sa zainteresirani da studirat kade i da sa završili srednje uciliste da se javat u opstinata da pomogneme da se zapisat po ninite zelanija...) и даже „безплатно“ ще бъдат извозени на 27 юни т.г. в Държавната агенция за българите в чужбина да получат удостоверения за български произход?! Много интересно защо удостоверенията за български произход трябваше да ги дава ДАБЧ, а не например общинските служби в Босилеград и то на съвсем законно основание?

Същевременно по медиите няколкократно се повтори новината, че съгласно договора между кмета Владимир Захариев и ректора на Пловдивски университет, „еминентни“ преподаватели от Пловдивски университет, една седмица преди изпита, който по график трябваше да се проведе на 3 юли, „ще подготвят“ кандидат-студентите и същевременно бе подчертано, че това било договорено с надлежните институции в „съседна нам България“ от страна на кмета Владимир Захариев и неговият помощник Стефан Стойков (Южни вест: „...Ово је договорено са надлежним институцијама у Р. Бугарској од стране председника Владимира Захаријева и његовог помоћника Стефана Стојкова“) (!)

С това фактически бе провален подготвителният курс по български език и българска национална история който по същото време се провеждаше в КИЦ-а. Подмамани от обещанията на кмета и „Канцелария за млади“ за лесно „записване по желание“, с изключение на 5-6 най-упорити кандидат-студенти които останаха на всичките 100 часа на курса, останалите кандидатстуденти предпочетоха да отидат в общината водени от разбирането „защо да учим, когато така или иначе ще се запишем“?! Двама препода-

ватели от ПУ наистина дойдоха в Босилеград и в общинската зала на 21 и 22 юни (събота и неделя) проведоха по няколко часа с кандидат-студентите. Там им бе казано, че кандидатстудентските изпити които ще се проведат на 3 юли в Гимназията в Босилеград са „чисто формални“ и че те „ще могат да преписват“, защото в България „вече няма-ло студенти“ и можело да се запише всеки който поиска?!

Впоследствие, събитията се развиха точно по този начин.

Директорът на гимназията г-н Антон Тончев и кмета Владимир Захариев, които доскоро си играеха на позиция и опозиция, изненадващо стоплиха отношенията си. Изпитите се проведоха в Гимназията, при това без почти никакъв контрол – квесторите просто си затвориха очите. Кандидат студентите бяха сложени не в ученически скамейки, а на конферентни маси плътно сбити един до друг и един срещу друг. По-слабите кандидат-студенти са вторачени в тестовите на отличниците

и спокойно си преписват от тях. Така слабите постигат „отлични“ резултати. В крайната класация, истинските отличници (от които всички преписваха) имаха сериозни проблеми със записването защото точно слабците им бяха взели местата, а се увеличи и броят на отказалите се студенти!

Нямаше никакво съмнение, че става дума за политическа намеса и че присвояването на кандидатстудентската кампания от страна на кмета бе направено с цел зарибяване на студентите и техните родители и роднини за гласоподаватели на местните избори в негова полза.

Другите резултати от това са, че по този начин се урони престижа на българското образование, вероятно с цел незаписаните кандидатстуденти да бъдат пренасочени към съответния (частен) сръбски университет който скоростижно отвори врати в една от таванските зали в сградата на общината и в който може да се запише всеки завършил средно образование срещу съответна такса.

По този повод на фейсбук страницата на „Канцеларията за млади“ бе обявено: ISTORIJSKI D'N ZA BOSILEGRAD-Od d'nske zaposnaja predavanjata na FAKULTETO u Bosilegrad-prvo predavanje na prof. dr.Miomir-Mica Todorovic na bosilegradskite studenti!!!AJ S'S ZDRAVLJE NEKA E...

За качеството на оказаните услуги и всичко останало може да се съди и от „шопския“ език и латиничното писмо което използва „Канцеларията за млади“ на помощник-кмета Стефан Стойков.

Явно приема на кандидатстуденти по Постановление 103 сериозно скърца и нещата трябва да се преосмислят по нов начин.

За да се опази и разшири проявеният досега интерес за следване в България както и да се подобри подготовката и

приема на кандидат-студентите по Постановление № 103, трябва да се подходи много по-отговорно с цел да се излезе от сегашното положение. Изоставянето на практиката за подготовка на кандидат-студентите по български език и литература Българска история в Босилеград и Цариброд се оказва вредна. Нивото на преподаването по български език и литература не е на достатъчно високо равнище за да може да отговори на изискванията на тестовете. Подготвителните курсове трябва да се запазят и даже да станат задължителни. Нормативната база за това трябва да се търси в Чл. 6, точ. 3. от Постановление 103: „Министерството на образованието и науката ежегодно осигурява за лица от българска народност: до 10 едномесечни или до 20 двуседмични лингвистични практики с до 30 участници - за ученици от чуждестранни средни и неделни училища с преподаване на български език“.

Факултета в общинската сграда в Босилеград

Със стриктно прилагане на разпоредбите на Постановление № 103 значително би могло да се ограничи външното влияние върху кандидат-студентската кампания. В новонастаналата ситуация, за да се избегне намесата и политизирането с кандидат-студентската кампания би било полезно подаването на документите и самите приемни изпити отново да се изнесат в София.

С цел да се популяризира приема на студенти по 103 ПМС сред българите в Сърбия, да се подберат добри студенти и увеличи броят на приетите студенти, както и да се преодолеят сегашните трудности, кандидат-студентската кампания трябва да се води целогодишно с координирани усилия на МОН, ДАБЧ, МВнР и КИЦ „Босилеград“, със задължително и качествено изучаване на български език и история в българските основни и средни училища в Босилеград.

В стремежа си да привлече колкото се може повече студенти от чужбина, МОН обективно занижава нивото на тестовете по български език и литература и българска национална история. Това позволява да се класират и слаби ученици което след време може да намали интереса на университетите в България да приемат задгранични българи. Освен това, за разлика от добрите студенти които имат широка възможност за изява и след края на образованието не се връщат в Босилеград, слабите студенти след като завършат образованието си се връщат в Босилеград и постъпвайки на работа отново постигат слаби резултати навлизайки в порочен кръг.

Трябва отново да се преосмисли предложението дали в рамките на квалификационните изпити отново да не се въведе тест по специализираните предмети, вместо да се взимат предвид оценките от дипломите.

Тестовата система трябва да се ориентира повече към търсенето на национално самосъзнание и откриване на способността за учене, а не към изчисляване на бал, който, в зависимост от националните образователни програми на страните откъдето идват кандидатите, може да се окаже подвеждащ.

Иван Николов

Кой се стъписва

Вестник „Капитал“ - „Гражданство: Българско. Цена: 3000 евро (без транспорта) от 1 ноември 2014г.

Под апетитното заглавие на горната статия са изразени съмнения за корупция в ДАБЧ и за „противоречивите практики“ при издаването на удостоверения за български произход. Те са от компетенциите на следствието и прокуратурата където ДАБЧ трябва да признае или оспори обвиненията и в това няма нищо спорно. Но между редовете може да се прочете и нещо още по-тревожно: стремеж да се предотврати и намали потокът на българите извън България кандидатстващи за българско гражданство.

Съмненията в корупция и евентуално някои фалшиви удостоверения за български произход, в никакъв случай не би трябвало да подведат под въпрос българският произход на милионите българи в чужбина и правото им да кандидатстват за българско гражданство под условията предвидени със Закона. Защото България не принадлежи само на българите в България. Тя принадлежи и на ония българи които поради стечение на историческите обстоятелства или поради грешките на българските държавници и политици са останали или са били принудени да я напуснат. Никой не бива да се стъписва от това, че те днес настояват да си получат българското гражданство.

Българите в България получават българско гражданство по рождение без оглед на етническия си (ромски, турски, арменски и пр.) произход. Нелегалните имигранти и бежанци също могат да получат българско гражданство въпреки че нямат български произход. За нас, българите извън България е прието, че трябва да доказваме българския си произход поколения назад, че трябва да знаем литературен български език и пр.

Що се отнася до критериите по които се издават удостоверенията за български произход в досегашната практика се оформиха два подхода: юридически и научно-исторически.

Юридическият е на основание Член 3 от Закона за българите, живеещи извън Република България, според който български произход се доказва с документ, издаден от български или чужд държавен орган, организация на българи, живеещи извън Република България, призната от компетентния български държавен орган за поддържане на връзки с тях, Българската православна църква и по общия исков ред.

Всяка българска общност извън България си има своите особености и не всеки българин може да докаже с документ българският си произход по смисъла на Закона за българите, живеещи извън Република България. И не всеки може да говори на литературен български език на интервюто в Министерството на правосъдието. Как например българите в Бесарабия да покажат български документ, когато те са емигрирали от България още по времето на кърджалийските издевателства в края на 18 век когато даже не е имало българска държава? Или например българите католици в Банат които са отишли там преди 300 години? Как да покажат документ от чужд държавен орган, че са българи когато националното мимикриране векове и десетилетия наред е било въпрос на физическо оцеляване? Това означава ли, че те не са българи и нямат право да кандидатстват за българско гражданство? Впрочем, могат ли всички българи в България да покажат документ от български държавен орган или Българска православна църква в който черно на бяло да пише, че са българи? Какво ако не изповядват православно християнство? И ако нямат такъв документ, това подвежда ли под въпрос тяхното българско гражданство в България? И изобщо, какво да правим когато българите извън България, например, в спорните области Гора и Жупа на Косово и Голо бърдо в Албания изповядват исляма и нямат документ от български

от българите в чужбина?

държавен орган, говорят на развален български, а историята, етнографията и фолклора безспорно показват, че са българи? Все пак, освен стриктното познаване и прилагане на закона, българските държавни органи издаващи удостоверения за български произход трябва да държат сметка и за историята на България и българските общности в чужбина.

Сигурно е много трудно тази сложна историческа и съвременна действителност да се регламентира така, че всичко да отговаря на правните изисквания, да бъдат защитени правата на българите в чужбина и да паднат всички съмнения за корупция.

Българските организации в чужбина, признати съгласно Закона за българите, живеещи извън Република България от компетентния български държавен орган за поддържане на връзки с тях, също можеха да издават документи за български произход по смисъла на този закон. На сайта на ДАБЧ,

поне досега, имаше две такива признати организации: „Български културен клуб – Скопие“ и „Културно-информационен център на българското малцинство в Сърбия „Босилеград“. Въпреки че техните програми и устави са заверени от македонските и сръбските държавни органи като български организации които се занимават с култура, просвета и опазване на националната идентичност, от тях също се изисква издаването на удостоверения за български произход да се прави на базата на документи издадени от български или чужд държавен орган или БПЦ, въпреки че те „никога не са взимани прекалено достоверно“

както твърди в горе посочената статия бившият главен експерт на ДАБЧ Ангел Маринков. Именно тези съмнения за достоверност и изискването кандидатстващите така или иначе да отиват за удостоверения в ДАБЧ, обезсмисли издаването на такива удостоверения от страна на Културно -информационен център „Босилеград“ и той престана да ги издава, като се ограничи да дава консултации и да подготвя документи на кандидатите за българско гражданство.

След направените препоръки към ДАБЧ от Върховната прокуратура на Р България и Софийска градска прокуратура за съобразяване на дейностите на ДАБЧ с изискванията на Административнопроцесуалния кодекс, Закона за българско гражданство и Закона за българите в чужбина, бе донесен нов Правилник за признаване и за реда за водене на регистър на организациите на българи, живеещи извън Р България. С този правилник бяха поставени почти невъзможни, чисто „арийски“ условия за такова признаване, като например: „в устава на организацията да е изрично предвидено, че в нея могат да членуват само лица с български произход живеещи в съответната държава“ или „в устава на организацията да е регламентирана процедура за приемане на членове от български произход, като изрично се предвиждат правила за установяване на български произход на кандидатите“!? Просто да не повярва човек, че в една европейска държава могат да се поставят и такива дискриминационни изисквания с оглед на вътрешното законодателство на съответните държави в които важи принципа, че членството в обществените организации не може да бъде ограничено откъм „...цвят на кожата, вероизповедание, етническа или национална принадлежност,

сексуална ориентация и други белези“. Впрочем, може ли в България да се регистрира организация в която да членуват само лица от турски, ромски или еврейски произход и то даже с „изрично“ предвидени правила за установяване на етническа или национален произход на кандидатите?

На българските организации (и то само на тия които могат), бе оставено да оказват само консултативни услуги, евентуално да оформят документите, а кандидатите за удостоверения за български произход и българско гражданство бяха свободни да тръгнат сами или да използват опълномошени лица, съвсем погрешно наричани и „посредници“. Повечето предпочитаха да използват услугите на пълномощниците не само заради „организирането и извозването“, но и заради непознаването на София, бумагшината и сложната процедура и продължиха да ги предпочитат дори и след като опълномошените лица бяха премахнати (напук на всички правни

принципи) и бе въведено изискването документите за гражданство да се подават само лично. Върху тия опълномошени лица бяха стоварени и най-тежките съмнения за „корупция“. Не е никаква тайна че кандидатите за българско гражданство им плащат да им свършат част от сложната работа за подаване на документи за българско гражданство както би платили на адвокат или нотариус. Но това

още не е корупция. Предпоставките за корупцията са в нарочно създаваните опашки и административни задръствания в София.

И докато българските организации се занимават с българско гражданство все пак на някакво законно основание - Член 3, точ. 2 от Закона за българите, живеещи извън Република България, куриозният въпрос в случая е, на какво законно основание (сръбско или българско?) с българско гражданство започна да се занимава и кметът на Босилеград Владимир Захарийев който даже се заканава, че именно ТОЙ (а не Закона) ще сложи „край на търговията с българско гражданство“?! Държавната агенция за българите в чужбина се превърна в „Агенция против българите в чужбина“ в момента в който му отказа да приема заявките за удостоверения за български произход които община Босилеград на организирани групи извозваше всяка седмица от Босилеград до София с общинският автобус и то за сметка на общинският бюджет при това и с нередовни документи – някакви заверени копии на сръбските граждански регистри, (вместо на предписаните държавни образци), нещо, което в Сърбия е непозволено и наказуемо. Противоборството на Захариев срещу българските организации в Западните покрайнини и то от позициите на сръбската националистическа десница с ясни антибългарски, антиевропейски и русофилски позиции, свали популистката му маска, но само за по-прозорливите. Нежежите български политици и журналисти си падат по неговите „колоритни“ изцепки и широко му отварят вратите на българските държавни институции и страниците на вестниците. Лидерите на българските организации защитаващи правата и интересите на българското малцинство и евроатлантическите ценности, той ги нарича с обидните квалификации „българи по професия“ и „българи за пари“. Тия квалификации в Босилеград се появиха още през 90-те години на миналия век. Използваха ги

Опашка за българско гражданство

поръчките журналисти и агентите на сръбската Държавна сигурност с което искаха да кажат, че българите в Сърбия са си „сърби“, с изключение на няколко там „платени българи“. Въпреки че точно българите не само че не бяха „платени“, но и до ден днешен продължават да плащат тежка лична цена и глоби на сръбското правосъдие за отстояване на свободата на словото, отбелязване на български празници, изтъкване на български знамена и възстановяване на български военни гробища в Босилеград. За разлика от Белград който изобилно плаща „професионалните сърби“ от български произход с властови позиции и добре платени синекурни длъжности, в София със сигурност няма щат за тнр. „професионални българи“.

Но тука не става дума за тях. Нито за апетитните цифри от заглавието на горната статия. Нито за стотината българи от областите Гора и Жупа които може и да са получили удостоверения за български произход от ДАБЧ, но вероятно никога няма да получат българско гражданство.

Става дума за организираната кампания на ония които се ужасяват от потока българи извън България които на всяка цена си искат българското гражданство и то не винаги за да отидат в „Западна Европа“. Впрочем, къде другаде да отидат? В Русия ли? В опустошените български села където вилнеят циганските банди ли? Или да си останат по македонските и албанските чукари за да им е комфортно на софийските чиновници? По-страшното за България е, че през Терминал 2 всекидневно изтичат младите и образовани български граждани в Западна Европа. Защото Българските управници нямат какво друго да предложат нито на българите в България нито на ония които искат да дойдат в България.

Странно е, наистина е много странно, че горната статия е на същата вълна с множеството македонистки статии от този род. Очевидно всичките те преследват една и съща цел – предотвратяване, усложняване и преустановяване на издаването на българско гражданство на българите в чужбина.

А що се отнася до доказателствата за българския произход на кандидатстващите за българско гражданство, те могат да се намерят не само в „краеведските изследвания написани от ДАБЧ“ и в „анонимните проверки на колегите от Novatv в Македония“. Може би все пак проверките трябва да се направят на страниците на българската история, в Държавния архив на Московска 5, във Военно-историческия архив във Велико Търново, в системата от Версайските договори и особено в Ньойския договор с който България е окастрена оставяйки територии и българско население в съседните страни, на надгробните паметници по бойните полета в Македония, Беломорието, до Цариград и делтата на Дунав, в архивите на Държавна сигурност и концлагерите на Голи Оток и Св. Гъргур, в документите за „македонизацията“ на Благоевградска област, в статистическите данни от преброяването на населението в Царство България? Може би точно тия тъмни страници трябва да се преточат в национална стратегия, национална доктрина и закони, за да не се чудят напарфюмираните софийски чиновнички откъде идва този външен поток от българи които си искат българското гражданство и които със сигурност не биха тръгнали на Запад ако политичите не бяха толкова опоскали България. Впрочем, едва ли някой в България се замисля, че българите извън България са почти три пъти повече от българите в България. И че ако има някаква надежда за България то тя е именно в тях. Там е свежата кръв която може да даде нов живот на България стига да умеят българските държавници и политици да я наляят.

А за нас, българите в Западните покрайнини изобщо нямаме нужда да кандидатстваме по общия ред, защото точно се знае кога, как, защо и откъде до къде сме предадени за зложници на глупостта, невежеството и предателството на българските държавници. Просто Народното събрание трябваше да гласува закон с който да се възстанови българското гражданство на потомците на българите предаден на Държавата на словенци, хървати и сърби.

Иван Николов

Кому пречат

„Той не ни е вече враг...“ (Д. Дебелянов)

На проведеното 14 заседание на Общинската скупщина на Босилеград на 08. 12. 2014г. което директно се предаваше по радио Босилеград, общинският съветник от листата на Социалистическата партия на Сърбия и директор и преподавател на Гимназията в Босилеград г-н Антон Тончев коментирайки (на сръбски език) някои нередности с издаването на парцели за погребения, постави и въпроса че „някой“ комуто той „не иска да споменава името защото не говори с него“, без знанието на общинските власти и държавните институции самостоятелно си определял кои са сръбски и български гробове погребани „преди не знам колко си години“ и им слагал надгробни плочи и че това, според него, било „срамота“.

Плочата за надгробieto на българските офицери

Отговаряйки на изказването на въпроса на г-н Антон Тончев, кмета на Босилеград (и председател на Националния съвет на българското национално малцинство) Владимир Захариев, каза, че е запознат със случая, че полицията води следствие и „съдебно дело“ и че община Босилеград е поискала разрешително от „Министерството за социална работа и трудоустрояване“ и докато то не разреши, този въпрос няма да се сложи на дневен ред на Общинската скупщина, и че всеки който „самостоятелно“ се опита да прави нещо ще бъде предаден на полицията.

Разграничавайки се от всички неистини и инсинуации, лекции за „морал“, „срам“, „законност“, „ненормални хора“ и пр. КИЦ „Босилеград“ като инициатор и изпълнител на идеята за възстановяване на паметника на българските офицери, смята за своя длъжност да внесе известни пояснения във връзка с тия изказвания.

По повод 100 годишнината от Балканската война, изхождайки от програмните иг цели и задачи утвърдени с Програмата и Устава и законите на Р Сърбия, КИЦ „Босилеград“ още на 10.12.2013г. се обърна с писмо до кмета на Босилеград г-н Владимир Захариев и председателя на Местната общност на Босилеград г-н Александър Захариев с молба да установят точното място на гробовете и да дадат писмено разрешение да се постави надгробна плоча на която да се изпишат имената на почиващите там български офицери. КИЦ „Босилеград“ предостави публикации, исторически справки и снимки от които безспорно се вижда, че българските офицери: полковник Иларион Танев, поручик Станислав Стефанов Попов, ветеринарен подпоручик Стефан Контев, поручик Асен Минков Костадинов и ветеринар Христо Владов Христов са плене-

БЪЛГАРСКИТЕ ВОЙНИШКИ ГРОБОВЕ?

ни от сръбската армия на 28 юни 1913, и в нарушение на всички международни военни конвенции разстреляни и погребани в местността „Воденици“ на един километър от Босилеград. На 02 юли 1913г. българска военна комисия изкопава трупите им, прави оглед и протокол и същия ден ги погребва в Босилеградското гробище. Мястото на гробовете на българските офицери е известно, както и надгробните им паметници и се знаят от повечето по-възрастни босилеградчани. Проблемът е, че техните надгробни паметници са били варварски унищожени по времето на комунизма, а в техните гробове по-късно са погребани други покойници.

Община Босилеград и Местната общност в Босилеград и до днес не отговориха на писмото на КИЦ „Босилеград“ въпреки многократните настоявания от наша и от страна на Генералното консулство и Посолството на Р България в Сърбия. КИЦ „Босилеград“ взе мълчанието на общинската администрация за съгласие и сключи договор със строителна фирма „Солид“ от Босилеград да постави бетонна плоча за паметник на българските офицери на останалото празно място внимавайки с нищо да не се засегнат околните гробове.

Органите на МВР в Босилеград взеха показанията от строителна фирма „Солид“ и от КИЦ „Босилеград“.

С това изказване в Общинската скупщина, общинският съветник г-н Антон Тончев и кмета и председател на Националния съвет на БНМ Владимир Захариев фактически бе забранено възстановяването на паметника на петимата български офицери.

Оттук нататък всички срещи и политически изказвания от страна на общинските органи на властта в Босилеград дадени пред български държавни институции каквито са Държавна агенция за българите в чужбина, Министерство на образованието, Министерство на правосъдието, Военно-медицинска академия, Българска търговско-промишлена палата, длъжностни лица и медии ще бъдат белязани с безочно лицемерие и политическа некоректност.

С оглед на това че г-н Антон Тончев и г-н Владимир Захариев много настояват за спазването на закона по който се поставят надгробни паметници и плочи в градското гробище, КИЦ „Босилеград“ се надява, че тази законова процедура е спазена и при повдигането на паметната чешма в центъра на Босилеград на която ежегодно се отбелязва „Денят на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“. Също така вярваме, че г-н Антон Тончев като българин, като човек който е завършил образованието си в България, като дългогодишен гимназиален преподавател, директор, и, както самият той казва, два мандата председател на Местната общност в Босиле-

град, е направил всичко възможно да издири и да предаде на следствието виновниците унищожили паметниците на българските офицери.

В противен случай ние имаме основание за подозрение, че г-н Тончев и г-н Захариев имат особено отношение само към българските военни паметници. Позовавайки се на Министерството на труда, заетостта и социалната политика и вероятно имайки предвид Закона за уреждане и поддържане на гробовете на бойците (Сл. гласник на СРС № 22/64 , 51/71 , 11/76), регламентиращ гробищата и гробовете на бойците от югославските войни, както и

Правилника за евидентиране на гробища и гробове на бойците, (Сл. гласник на СРС № 39/64), г-н Тончев и г-н Захариев подменят същността на проблема. Разстрелът на българските офицери през лятото на 1913г. няма нищо общо с югославските войни, а само и единствено с Балканската и то цели 6 години преди да се появи първият основополагащ документ за Югославия. И още, защо паметниците на българските офицери съгласно този закон не са евидентирани и запазени а са счупени и хвърлени незнайно къде? И кой, след този варварски акт, все още има право да говори за „морал“, „законност“ и дори да прави „ненормални“ хората и институциите които на граждански начала полагат усилия да поправят грешките от миналото?

Освен това на 18.09.2013 президентите на Р България Плевнелиев и Николитч обсъдиха поддръжката на българското военно гробище в района на Босилеград и обновяване на българските паметници, които съществуват на територията на Р

Сърбия. Може би г-н Тончев и Захариев (или някои други) имат нещо против това?

Ние изразяваме съжаление, че вместо с изграждането на паметниците да се задълбочават контактите и връзките с нашите сънародници в България отдавайки почит и уважение към жертвите на войните, в публичните си изказвания продължават да говорят с езика на заучените антибългарски клишета от времето на комунизма и студената война.

Независимо от всичко това, КИЦ „Босилеград“ ще настоява да бъде възстановен паметника на българските офицери и истината за историческите събития в Босилеград през лятото на 1913г. Следвайки опита на европейските държави извървели пътя на преодоляването на тежкото историческо наследство и националното помирение, ние сме убедени че възстановяването на паметника на българските офицери в Босилеградското гробище е част от пътя който Р Сърбия трябва да извърви до пълноправното си членство в ЕС.

Командир на 6 конен полк

Един от убитите български офицери в Босилеград на 28.06.1913г.

Предателството у нас е обществена норма

Димитър Димитров Треперски от Босилеград е активист на Демократичния съюз на българите и един от най-непримиримите борци за правата на българите в Западните покрайнини. Неговата борба започва още на 16-годишна възраст, когато за първи път се сблъсква с националната омраза срещу българите и сръбската полиция го пребива още като дете. Това дълбоко наранява човешкото му достойнство и го превръща за цял живот в непримирим борец срещу великосръбската националистическа политика към българите.

Г-н Димитров, вие миналата година бяхте осъдени с парична глоба от почти 2 000 евро по частно дело за гражданска позиция изразена в списанието „Бюлетин“. За какво ви осъдиха?

Осъдиха ме защото влязох в спор с Председателката на Църковното настоятелство в Босилеград която отказа да ни приеме като група граждани за да поговорим по въпросите за богослужението на български език. Коментирайки това и ред други неща в спорната статия в „Бюлетина“, аз я упрекнах че е „адвокат на великосръбската политика срещу българите в Западните покрайнини“. Разбира се, не съм имал намерение лично или професионално да я обидя или омаловажа, защото тя наистина е адвокат по професия, просто изразих своята позиция като гражданин и мирянин за поведение на едно длъжностно лице в Църковното настоятелство. Съдът квалифицира това мое твърдение като „обίδα“, обжалвах пред Апелационния съд, той потвърди присъдата и в момента изплащам глобата. Имам намерение да искам правата си пред съдът в Страсбург.

На фона на това което четем по вестниците в България и Сърбия какво се пише за политици и длъжностни лица, просто недоумявам как е възможно да ви осъдят за една такава политическа констатация - „адвокат“ или защитник на великосръбска, великобългарска или някаква друга политика? Съдът успя ли да ви убеди във вашата вина?

Не, не се чувствам виновен. Проблемът не е, че аз съм обидил въпросната госпожа, проблемът е, че държавата на всяка цена иска да ограничи свободата на словото, правото на лично мнение, да не се обсъждат публично проблемите на българското малцинство и нещата да не се наричат с истинските им имена. Великосръбската политика към българите в Западните покрайнини е факт, тя е не само обидна, тя е изключително опасна за българите и това се вижда навсякъде, където и да погледнете. За нещастие, тази предателска политика се е превърнала в начин на мислене и поведение, в начин на управление, в обществена норма. В нейното провеждане, от убеждение, от глупост или от чисто егзистенциални нужди, съзнателно или несъзнателно участват и много образовани хора, „интелектуалци“. Това си е за тяхна сметка. Но аз не искам да правя компромиси със съвестта си. Искам да използвам правото си на свободен гражданин и публично да изразя мнението си за нашите проблеми така както аз ги виждам.

Без оглед на цената която плащате?

Да, без оглед на цената. Глобата която плащам, колкото и да е несправедлива, е нищо в сравнение с цената на живота с който хората по света защитават свободата на словото.

На последното заседание на Общинската скупщина в

Босилеград общинският съветник от листата на Социалистическата партия и директор на Босилеградската гимназия г-н Антон Тончев и кмета на Босилеград Владимир Захариев, вероятно визирайки вашето активно участие във възстановяването и опазването на българските военни гробища в Босилеградско, отправиха ред упреци за „срам“, „законност“, „морал“ и „етика“, отбягвайки да споменават конкретни имена. Как ще коментирате това?

Това че не споменават конкретни имена, показва че ги е страх и срам от това което говорят. Но няма никакво съмнение, че тия упреци са отправени към мен, защото аз лично, като българин и гражданин, със свои средства и труд възстановявах надгробните паметници на невинните жертви на сръбските зверства 1917г. в Долна Любата, Горна Любата и Босилеград, българският войнишки паметник на поручик Генчо Неделчев в с. Божица и на разстреляните от сръбите български офицери в Босилеградското гробище. Има ли нужда да обяснявам на тия „интелектуалци“, „преподаватели“ и „политици“ колко е важно да бъдат запазени тия паметници? Да им казвам, че това е пътят към национално помирение между българи и сърби, условие Сърбия да стане членка на ЕС и че по гробищата се съди за културата на един народ.

А що се отнася до лекциите за „срам“, „законност“, „морал“ и „етика“ и аз бих могъл да задам някои въпроси. Морално ли е един директор на гимназия, преподавател, завършил висшето си образование в България, българин, който вместо да ни служи на всички за пример, да държи на българи лекции за „морал“ и то на един завален сръбски език, и същевременно да се крие при полагането на венци пред паметника на Левски повдигнат от хора на които той даже „не иска да спомене името“, но затова гордо стои рамо до рамо с ония които честват „Денят на Освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“? Нямам нищо против, това си е негово право и очевидно там му е мястото. Но ако вече ми говори за срам, не е ли наистина срам за един преподавател пред Общинската скупщина и по радио Босилеград да каже, че там са „...погребани български или сръбски войници преди незначително време колко си години“?! Защо „не знам колко си“ години? Вместо той мен да ме поучи, трябва ли аз, един съвсем обикновен босилеградски гражданин, шофьор по професия, да му казвам точната дата на погребението – 2 юли 1913 година? Ако става дума за законност, законно ли е, от гледна точка на законите на които той се позовава и вероятно много добре познава, да бъдат струпани гробовете на българските офицери и в тях да бъдат погребани други покойници? Доколкото си спомням, приблизително по това време, той беше млад и перспективен комунист, заемаше и някои политически длъжности но не си спомням да е казал една дума против това варварство.

Той казва, че не бил говорил с мен. Точно обратно, аз не говоря с него защото това е единствения начин да изразя презрението си и неуважението към човека когото ние, босилеградските граждани, сме изпратили в Общинската скупщина да защитава интересите ни, а той от общинската трибуна ни чете лекции за „срам“, „законност“, „морал“ и „етика“ и то на сръбски език!

- Как си обяснявате изказването на кмета, че е поискал разрешение от Министерството на социалната политика за паметника на българските офицери?

А какво друго да се очаква от кмет който едновременно се сърбее или българее в зависимост от коя страна на границата се намира? Какво да се очаква от човек който довчера славеше „Сръбска Нова година“ с казани греяна ракия и печени телета? И за четири мандата не направи нищо за обучението на майчин език, за свободата на словото, служебната употреба на българския език и писмо, никога не отдаде почит на невинните цивилни жертви на Коста Печанац, но затова пък от името на общината полагаше венци по повод „Освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“?! Вероятно заради тия „заслуги“ той бе избран и за Председател на Националния съвет на българското малцинство.

Интервюто взе: Иван Николов

Още за „Окупацията“ и „Освобождението“ на Босилеград от „фашистите“ и комунистите

Общинската организация на СУБНОР в Босилеград очевидно никога няма да се освободи от заучените в партийните школи клишета за „българската фашистка окупация на Босилеград“, „Народноосвободителната война“ и пр. исторически фалшификати които нямат нищо общо с историческата истина. Историята е наука която, както и всяка друга наука, се пише на базата на автентични писани доказателства, а не на базата на свободни партизански съчинения и интерпретации. Цивилизования диалог на базата на утвърдени исторически факти, очевидно не

е по силите на „бойците“ от СУБНОР (родени години след Втората световна война). Ето защо те, вместо с факти и аргументи да оспорват статията „Кучето се върна на бълвоча си“ на инж. Ангел Пелтеков в списание „Бюлетин“ № 74-75, предпочетоха да използват обичайните комунистически методи – доноси и икове до прокуратурата на базата на които бе образувано поредното предварително производство срещу редакцията на „Бюлетина“. Целта е много проста: да ни накарат да не говорим това което виждаме, а гражданите да бъдат принудени да не казват това, което мислят. С други думи, вместо да се оспорва, по-ефикасно е политическият опонент да се елиминира по принципа: има човек, има проблем, няма човек, няма проблем! Да ме извиняват другарите комунисти, но колкото и да се обиждат, тази форма на политическа репресия не е характерна за съвременните демократични европейски държави, а точно за комунистките и фашистките.

Та така, другарите от СУБНОР в Босилеград се подразнили от заглавието на статията „Кучето се върна на бълвоча си“. Защо ли? Това заглавие е взето от Светото писание. А в Евангелието се говори с ПРИТЧИ. Това е обявено от Господа:

Евангелие според Матей, глава 13 стихове 10 - 14

10 Тогава се приближиха учениците Му и Му казаха: Защо им говориш с притчи?

11 А Той в отговор им каза: Защото на вас е дадено да знаете тайните на небесното царство, а на тях не е дадено.

12 Защото който има, нему ще се даде, и ще има в изобилие; а който няма, от него ще се отнеме и това, което има.

13 Затова им говоря с притчи, защото гледат, а не виждат; чуят а не слушат, нито разбират.

14 На тях се изпълнява Исаевото пророчество, което казва: „С уши ще чуете, а никак няма да разберете; И с очи ще гледате, а никак няма да видите.“

15 Защото сърцето на тия люде е задебеляло И с ушите си тежко чуват, И очите си склопиха; Да не би да видят с очите си, И да чуят с ушите си, И да разберат със сърцето си, И да се обърнат, И Аз да ги изцеля“.

Дори Господ е говорил, образно, с притчи (пословици)

за да опрости и на разбираем и достъпен за простолюдието език да проповядва изначалните и вечни истини. Това между другото звучи доста зловещо за хора, които не са разбрали Притчата за кучето и бълвоча:

Притчи, глава 26, стих 11

11 Както кучето се връща на бълвоча си, Така безумният повтаря своята глупост.

На тях просто не им е дадено да знаят тайните на небесното царство, и въпреки че са прочели статията, нищо не са разбрали от нея. А тълкуванието е просто - Както кучето се връща на бълвоча си, така и безумецът повтаря своята глупост. Това е и основният момент в темата на статията - комунистите говорят глупости и непрекъснато се връщат към тях.

Същата притча е записана и в Евангелие Петрово, глава 2, стих 22: Псето се върна на бълвоча си, и: Окъпаната свиня се върна да се вая в тинята.

Също така нашите босилеградски „бойци“ (пак повтарям, родени години след Втората световна война) се подразнили от това, че авторът на статията г-н Пелтеков ги бе нарекъл „неофашисти“. Като редактор на „Бюлетина“ едва ли бих могъл да добавя или да премахна нещо в статията на г-н Пелтеков. Няма нужда и да я защитавам – самата статия е достатъчна защита сама на себе си. Нито авторът г-н Пелтеков, нито аз сме направили комунистите фашисти. Те сами се обявиха за такива! А между другото, според съвременните световни философи и историци, разликата между комунизма и фашизма е съвсем тънка и незабележителна.

Но г-н Пелтеков разсъждава с конкретни исторически факти:

“На 5 септември 1944 г. правителството на Муравиев обявява война на Германия. Ако сръбски партизани са водили борба с българската армия на 8 септември 1944 г. то следва, че са помагали на фашистите”.

Всички останали изводи в темата на статията са направени единствено от условието в по-горното изречение. “Ако ... То следва”. А това, че комунистите са стреляли срещу войска ръководена от представител на Българския земеделски народен съюз - не е твърдение нито на автора на статията нито на редакцията на „Бюлетина“. От твърдението на комунистите следват хипотези, които те не проумяват. Ако другарите от Общинската организация на СУБНОР си признаят, че са излъгали за воденето на военни действия срещу българската армия - историческите събития си идват точно подредени в хронологичен ред.

Тук е важно да се знае следното:

1. В по-рано съществуващата т.нар. социалистическа система, единствено в България има две партии - комунистическата /БКП/ и Българския земеделски народен съюз /БЗНС/.

Отбелязване на „Освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“ на 9.9.2010г.

2. БЗНС е една от най-старите партии у нас и не е фашистка. За това и БЗНС не е унищожена от комунистите след 9 септемврийския преврат.

3. Константин Муравиев НЕ Е СЪДЕН ЗА ФАШИЗЪМ. ДОСИЕТО МУ Е ЧИСТО. Това е важен момент и е възлов момент в разсъжденията. Тук обаче има един важен момент - Константин Муравиев е осъден на доживотен затвор от т.нар. Народен съд. Тази присъда е отменена с Решение № 172 на Върховния съд от 1996 г. Освободен от затвора през 1955 г., на следващата година е арестуван отново и е изпратен в концлагера Белене. Остава в затвора до 1961 г.

И сега да видим "Решение № 172 на Върховния съд от 1996 г. - Муравиев е на първо място в списъка. Щом е отменена през 1996 г. присъдата на Муравиев от Върховния съд, а България в момента не е фашистка държава, то следва, че и БЗНС не е фашистка партия.

4. В София на улица „Хан Аспарух“ № 53 има паметна плоча за Константин Муравиев и полк. Лазар Нишков - участник в Сръбско-Българската война.

5. За да бъде Константин Муравиев обвинен във фа-

Посрещане на българската армия като освободителка в Белград през октомври 1944.

шизъм, Общинската организация на СУБНОР трябва да докаже, че България, членка на ЕС, е фашистка държава.

6. Общинската организация на СУБНОР в Босилеград представят фалшива информация с цел оклеветяване на Българската армия. За тяхна информация г-н Пелтеков е офицер от българската армия и е разбираема неговата реакция – той защитава достойнството на българската армия с факти и аргументи от клеветите и измишльотините на „бойците“ от СУБНОР, които лепят етикети без да сочат факти и аргументи. Впрочем, те нарочно си затварят очите пред снимката поместена в статията на г-н Пелтеков в която сръбските комунисти с огромен транспарант на който пише „ЖИВЕЛА БРАТСКА БУГАРСКА АРМИЯ“ посрещат българската „фашистка“ армия при освобождението на Белград! Тази снимка, сложена до снимката на която се вижда как „другарите“ от СУБНОР от Босилеград отбелязват „Освобождението на Босилеград от българска фашистка окупация“, оспорва всички грубо сковани исторически фалшификации и всеки нормален читател може сам да си направи извода кой е фашист и кой не е.

Интересното в случая е, че другарите от СУБНОР никога дума не са казали по повод на едни други, безспорно профашистки начинания в Белград, каквато е например реабилитацията на четническия войвода Дража Михайлович, проявите на „Образ“, „Двери“ и др. Дали защото се опасяват че там лесно могат да бъдат упрекнати в липса на сръбски „патриотизъм“? Антибългарските упражнения в Босилеград явно все още са печеливши, без оглед на тяхната научно-историческа необоснованост.

7. Истината е друга, колкото и да се прикрива - Българската армия участва в освобождението на Югославия от фашизма и е посрещната като – Освободителка. Всичко останало на тая тема са безсмислици.

Иван Николов

Йордан Захариев и

Гл. ас. д-р Ангел Джонев

Йордан Захариев Харизанов е роден на 3 март 1877 г. в с. Босилеград, Кюстендилска кааза, Османската империя. След Руско-турската освободителна война и Берлинския договор района на Кюстендилското Краище е включен в пределите на Княжество България. Й. Захариев завършва прогимназия в Босилеград и Кюстендилското педагогическо училище, след което е учител в родния си край – Босилеград, Райчиловци, и Рибарци. В края на XIX в. се записва студент в Софийския университет и през 1901 г. завършва специалността „География и педагогика“. Дългогодишен учител в Босилеград и директор на Девическата и Смесена гимназия в Кюстендил. Участник и ръководител на дейността на редица обществени организации в Кюстендил, сред които - председател на читалище „Братство“, на туристическото дружество „Осоговец“, културно стопанското дружество, уредник в градския музей. Основните му усилия са насочени и към научноизследователската дейност. Още като студент през 1900 г. той подготвя реферат на тема – „Антропогеографските проблеми на Кюстендилското Краище“. Изпод перото му излизат книгите „Кюстендилско Краище“ (1918 г.), „Упътвания за антропогеографски изучавания в България“, (1928 г.), „Село Слокощица“ (1929 г.), „Каменица“ (1935 г.), „Кюстендил“ (1938 г.), „Чипровци“ (1938 г.), „Още нещо за шопите“ (1943 г.), „Пиянец“ (1949 г.), „Кюстендилската котловина“ (1963 г.), и други проучвания. Последовател е на методологията на германските учени – Фердинанд Рихтхофен за единната география и на Фридрих Ратцел за антропогеографията и е ученик на проф. Анастас Иширков. Й. Захариев е избран през 1937 г. за дописан член (член-кореспондент) на Българската академия на науките. Счита се, че той е единствен с това признание, който живее в провинцията, а не в столицата на Царството. Географията на изследванията му са съсредоточени върху западните части на България и предимно към Кюстендилско.

Родният край на Й. Захариев попада в сръбските експанзионистични интереси още през XIX в. На два пъти, през 1913 и 1917 г., Босилеград е превзет и подложен на мародерство. Вторият случай е документиран от изследователя, който информира българските държавни институции с надлежен доклад, подплатен с фотографии. След края на Първата световна война Кюстендилското Краище е сред териториите поискани от новата държава - Кралство на сърби, хървати и словенци, придобила известност с името Югославия. В проектодоговора представен на българската делегация от победителите, заедно с други области са поставени искания за отстъпване на районите на Царибродско, Босилеградско и части от Трънско, Видинско и Кулско, които получават названието - Западни покрайнини. Реакцията на местното население е отрицателна и не закъснява. Провеждат се митинги, подготвят се и се изпращат протестни писма, подписки, телеграми, позиви, меморандуми до мирната конференция и българското правителство. Ньойският договор, подписан на 27 ноември 1919 г., откъсва Покрайнините и създава още един национален въпрос за България. Година по-късно, между 6 и 8 ноември 1920 г., е извършена и фактическата окупация от сръбските войски.

Босилеградчани участват в протестното движение, като начело застават изявените им земляци, сред които е и Й. Захариев. Трудът му „Кюстендилско Краище“ се цитира като едно от основните доказателства за българската

Освободителното движение на българите от Западните покрайнини

същност на населението. Той заема място в изложенията до управляващите фактори в България за защита на националните интереси. Фамилията на Захариев се появява в документите сред водещите дейци на протестното движение, но възниква въпроса, за кого става дума – за Йордан или за брат му Тодор. В годините около Ньойския договор и окупацията и двамата са активни общественици. Т. Захариев обаче умира в края на 1920 г. и след това подобен проблем отпада.

Йордан Захариев участва в легалното движение на българите от Западните покрайнини. Само десетина дена след окупацията, в Кюстендил, на 17 ноември 1920 г., се провежда събрание с основна задача учредяването на босилеградско бежанско братство. Ръководството се поверява на бюро, в което са избрани Емануил Попдимитров, Добри Данев, Т. Захариев, Петрун Сираков и други личности, сред които разбира се е Й. Захариев. Целите, които си поставят са - организирането на бежанците за свикване на общо събрание, събиране на сведения в окупирания район, подпомагане на новодошлите, набавяне на средства, установяване на връзки с емигрантските структури в столицата и довеждането на международната разграничителна комисия в района.

През 20-те години на ХХ в. дружеството се конструира и излиза с редица инициативи. Една от тях е създаването на нова административна околия с център Трекляно, която е иницирана в началото на 1924 г. За идеята е информиран надлежния министър в държавната йерархия – този на вътрешните работи. Изложението на настоятелството е скрепено с имената на членовете му и на първо място стои името на почетния председател Й. Захариев. Формирането на нова административна единица се счита за необходимата преграда срещу сръбските експанзионистични стремежи към Краището.

Кюстендилското дружество се нарича „Бежанец“, а създадената младежка организация получава името „Църноок“, названието на известен връх в Босилеградско. Активизирането на бежанското движение довежда до формирането на национална организация, учредена на 8 ноември 1924 г. в София. При формирането на конгреса Й. Захариев е избран в ръководното бюро, а при конструирането му – за негов председател. Фактът показва, с какъв авторитет се ползва той, в средите на бежанците от Западните покрайнини. Форумът поставя началото на организирано движение и избира централно ръководство. Й. Захариев председателства работата и на Петия конгрес (1930 г.) и на Шестия конгрес (1931 г.) на легалната организация. Друг важен аспект от биографията му е членството в Научния институт „Западни покрайнини“. Български интелектуалци учредяват в средата на 1932 г. структура, която се ангажира с проучването на покрайнините. Сред десетките имена са тези на проф. Стефан Младенов, Стилиян Чилингиров, проф. Александър Теодоров – Балан, проф. Анастас Иширков, проф. Йордан Иванов, Емануил Попдимитров. Мястото на Й. Захариев е в тази организация, защото не само е свързан с края, но е и автор на фундаментално изследване, издадено от Българската академия на науките.

Личността на Й. Захариев отговаря на профила на общественика и интелектуалеца, ангажиран със съдбата на родния си край. Някои факти допълват тези елементи от характера му. През 1921 г. министърът на вътрешните работи на КСХС предоставя на българския посланик в Белград списък на лица, заподозрени в участието или подготовката на чети. Значителна част от имената са на дейци на македонското движение, но в него са включени и западнопокрайнци като Ем. Попдимитров и Й. Захариев. В края на десетилетието, през 1929 г., Захариев участва в дейността на наскоро учредената Революционна организация „Босилеград“. Тя се явява отделило се крило от Вътрешната западнопокрайска революционна организация „Въртоп“. Той се ангажира с тази дейност, след настояването на окръжния управител на Кюстендил, когото държи в течение за

Родната къща на Йордан Захариев в Босилеград вече не съществува

предприетите мероприятия. Включването на Й. Захариев в националноосвободителното революционно движение има своите обективни причини. Повечето дейци участват и в легалните форми и в нелегалните проявления. Примери могат да се дадат и от западнопокрайните, а също и от средите на македонските българи. Редица видни общественици и интелектуалци са и революционери. Един пример сред многото е големия поет Пейо Яворов, който до последните си земни дни е сред ръководителите на ВМОРО. Хора като Й. Захариев не трябва да се възприемат за полеви дейци, а като интелектуалната сила и опора на революционното движение.

Й. Захариев е познат като виден изследовател, деец на просветата и културата, общественик и политически деятел. Не са достатъчно известни ангажиментите му с проблематиката за Западните покрайнини. Съпричастността му с този български национален въпрос има своето логично обяснение – родният му край попада под чужда власт. Позицията която заема в движението също лесно се обяснява – той е един от най-добрите познавачи на Кюстендилското Краище и на Босилеградската му част, преминала под сръбско управление. Човек с национална научна популярност, обществена позиция, авторитет и опит в управлението съвсем естествено да участва в ръководството или да оглави различни структури на бежанското движение. Обвързаността му с революционните проявления на западнопокрайнци, които не са му чужди, показват готовност да се използват всички налични методи за постигането на преследвания резултат. В редица случаи и през Възраждането и в следосвобожденския период, дейците съчетават участие и в легалните и в нелегалните организации или образно казано - до перото и словото стои револвер и кама.

Йордан Захариев се проявява като български патриот. Той споделя съдбата на своите земляци, стреми се да им окаже помощ и да им вдъхне кураж. Участва в движението за ревизия на несправедливия Ньойски договор, поема отговорности съизмерими с постове, на които е избран и рисковете да създаде от съседната, по-могъща държава, свой враг. Проявява се като последователен защитник на човешките права на българите от Западните покрайнини.

Българо-югославските отношения по македонския

Райко Николов е дипломат от кариерата. Бил е посланик в Кувейт и Южен Йемен, в Югославия и Италия. Работил е като секретар и съветник в дипломатическите мисии в Париж, Вашингтон и Прага, постоянен представител на България при службата на ООН и международните организации в Женева и други.

Автор е на книгите “Дипломация на четири очи”, “На горещ пост в Рим”, “Парижки години”, “Дипломат в Америка” и “Български посланик разказва”.

Известно е, че работата на един посланик налага той да изразява мнение, да дава преценки, да прави предложения по въпроси, възникващи в отношенията със страната, в която е изпратен да представлява България. Това, което той казва на министъра на външните работи, на министър-председателя и на държавния глава, често след това го кара да се пита как ще бъде възприето и дали няма да го злепостави.

Прочутият френски писател през първата половина на XIX век Франсоа Шатобриан, който е бил посланик в папски Рим и в Лондон, а също и министър на външните работи на Франция от 1822 до 1824 г., пише следното “Лошо бих служил на моята страна, ако, за да лаская мъжете, които я управляват, премълчавам истини, които те трябва да знаят.” Нека да не прозвучи нескромно, но към това разбиране за ролята на посланика съм се придържал. Вече споменах, че в първия си контакт с министър-председателя Станко Тодоров не премълчах какво мислех за някои пасажи в подготвеното и одобрено от него експозе, което той трябваше да прочете на срещата си с иранския министър-председател в Техеран. Нямах да премълчавам и пред държавния глава Тодор Живков какво мислех за нашата политика, когато ме назначиха посланик в Белград.

Много важно е посланикът да казва това, което мисли, и да мисли това, което казва или пише в доклади и информации, предназначени за “най-високостоящите”. Ръководил съм се от това правило, но придържането към него невинаги е толкова лесно и просто. Кой не знае, че управляващите държавата, с които поради естеството на своята професия посланикът е в контакт, обичат повече да бъдат възхвалявани, по-малко съветвани и още по-малко критикувани. На тях обикновено повече се нравят ласкателите, а не онези, които се съмняват в мъдростта на решенията им.

Преди да тръгна за Белград, за да поема новия си посланически пост през май 1978г., бях приет от Тодор Живков. Отношенията ни със съседните страни се развиваха под неговото лично ръководство. А отношенията ни с Титова Югославия тогава бяха обременени поради абсурдните й претенции да признаем наличие и права на тъй нареченото “македонско национално малцинство” в Благоевградски оркъг.

От българска страна в разговорите с югославски ръководители тези техни несъстоятелни претенции бяха, естествено, най-категорично отхвърляни. По тази причина Титова Югославия провеждаше шумна пропагандна кампания срещу България и ни злепоставяше на международни форуми. А нашето правителство не излизаше с публично становище да й отговори и да й

се противопостави, и изобщо, не съобщаваше нищо на нашата общественост за спора ни с Титова Югославия по македонския въпрос.

Вместо ние да поставим въпроса, как така във Вардарска Македония изведнъж изчезна българското население, признавано до 1924 г. и от самата Югославска комунистическа партия, ние само се отбранявахме в разговорите си с югославските ръководители. Заявявахме им, че в България няма и не може да има “македонско национално малцинство”, и настоявахме да не се води публична полемика по този въпрос. Сами се поставяхме в позицията на отбрана и слабост, докато имахме всички основания да бъдем настъпателни и съответно да издигнем насрещни претенции към Югославия. Такава линия на поведение аз препоръчвах, когато поех поста си на български посланик в Белград.

Преди да замина за новото си назначение, Тодор Живков ме прие в своя кабинет и по време на разговора аз направо изразих мисълта, че съвременната дипломация е публична, че тя открито обявява целите си и разчита на популяризирането й от медиите. Ние обаче в спора си с Титова Югославия по македонския въпрос мълчим, не излизаме с публична официална позиция и не реагираме в печата срещу нейните претенции към България. Не пропуснах да припомня, че на Европейската конференция в Женева, където ръководех българската делегация, Югославия бе направила редица предложения за защита на правата на националните малцинства, имайки предвид претенциите си, предявявани към България и Гърция по този въпрос.

Изрично подчертах, че това наше мълчание позволява да Титова Югославия да натрапва не само на своето, но и на чуждото обществено мнение представата за наличие в България на едно потиснато и непризнавано “македонско национално малцинство”. А това ни злепоставяше пред външния свят. Знаех много добре коя беше причината за пасивната линия на поведение на нашата страна към тази ни западна съседка. В Москва отчитаха влиянието на Титова Югославия в Движението на необвързаните страни и държаха да имат с нея по-добри отношения. У нас “най-горе” се бояха, че една по-настъпателна наша политика към Титова Югославия ще усложни и влоши още повече отношенията ни с нея, а от това в Москва няма да бъдат доволни.

Тодор Живков ме слушаше, без да ме прекъсва и да ми задава въпроси. Трето лице на срещата ни не присъстваше. В края на разговора той се задоволи да ми каже “Ние в Политбюро мислим по въпроса и като вземем решение, ще те уведоим”. На излизане от кабинета му се запитах дали постъпих разумно, като критикувах линията на поведение на нашето правителство към Титова Югославия, и дали не раздрозних с това самия държавен глава. И трябва да отбележа, че не последва нищо неприятно за мен. Друг български посланик в Белград преди мен, а доколкото знам - и след мен, не беше си позволил да говори по този начин на държавен глава.

След пристигането ми в Белград и връчването на акредитивните ми писма Тодор Живков произнесе в Благоевград реч, в която се спря на българско-югославските отношения. В нея за първи път разкри публично пред нашата общественост кое в действителност ги обременяваше. След тази негова реч последва и обширна декларация на нашето Министерство на външните работи за българо-югославските отношения като отговор на претенциите на Югославия и на нейната кампания срещу България.

Три месеца след поемането на поста ми в Белград, по

въпрос и Тодор Живков

време на лятната ми ваканция в България, от ръководството на Министерството на външните работи ме уведомиха, че указанията за по-нататъшните ми разговори с югославските ръководители ще ми даде лично Тодор Живков, при когото трябва да се явя на доклад. Заминах за Варна и в резиденцията в Евксиноград той ме прие точно в определения час. Споделих откровенно своите първи впечатления и преценки за отношенията ни с Югославия и спора ни с нея по македонския въпрос. Изразих и убеждението си, че една по-настъпателна към нея наша политика ще я накара да помисли, дали трябва да продължава да предявява претенции към България и във връзка с тях да развива анти-българска кампания.

Слушайки ме, Тодор Живков си вземаше бележки и това ми направи впечатление. Никои друг не присъства на срещата. След моето изложение той буквално ми издиктува указанията си за моите по-нататъшни разговори и работа в Югославия. Записах всичко и той изрично ми нареди да запазя за себе си един екземпляр, а втория да предам на министър Петър Младенов, когото той повика в края на разговора ни. Обстоятелството, че ми издиктува указанията си, без да чете и гледа бележки, ми направи още по-силно впечатление. Ясно беше, че макар и на почивка в Евксиноград, той беше мислил какво да ми каже. В своята книга "Дипломатия на четири очи" изцяло възпроизведе дадените ми от него указания, които се простираха на четири страници на пишеша машина. От тях е видно, че Тодор Живков замисляше в бъдеще една по-настъпателна политика към Югославия.

На погребението на Тито, 8 май 1980 г., както ръководителите на другите социалистически страни, така и Тодор Живков, придружен от министър Петър Младенов, дойде да се поклони пред починалия югославски държавен глава, към когото не изпитваше никакви симпатии. В споменатата моя книга описвам подробно как протече срещата на българския държавен глава с югославските ръководители непосредствено след погребението на Тито. Скандално беше поведението на Лазар Колишевски, тогава, по силата на ротацията, пореден председател на Председателството на СФРЮ. На тази среща югославският министър на външните работи Върховец лично ме нападна и заяви, че не съм бил правилно информиран българското правителство колко много чувствителна била югославската общественост по въпроса за "македонското национално малцинство" в България. А откъде Върховец знаеше как съм информирал българското правителство? Тодор Живков в разговорите си с Колишевски и Върховец реагира най-енергично срещу югославските претенции да признаем наличие и права на тъй нареченото "македонско национално малцинство", като между другото им заяви: "Няма да паднем на колене пред вас!"

Тъй като някои от югославските ръководители, присъстващи на срещата, разбраха колко крайно нетактично бяха постъпили Колишевски и Върховец в разговорите с Тодор Живков само часове след погребението на Тито, затова те всички дойдоха на летището да го изпратят при завръщането му в София. И тук, след като Тодор Живков се ръкува с тях, пред очите им и пред дипломатическия състав на нашето посолство той най-демонстративно ме прегърна, за да покаже, че държи на българския посланик и има пълно доверие в него. Това беше от негова страна един преднамерен, показан жест, предназначен за вниманието на югославските ръководители.

Райко Николов

Намерете си друго място!

7 *А отхвърляй скверните и бабешките басни и обучавай себе си в благочестие.*

1 *Тимотей, глава 4, стих 7*

Инж. Ангел Пелтеков

Как трябва да се отнася пастирът към стадото, което му е поверил Христос? Изглежда пастирите от Сръбската православна църква не са учили подобна тема...

Ето какво се случи на 24 май:

„И когато църковния хор на диригент Бабевски тържествено влезе в църквата с „Върви народе възродени“, всички посетители вместо с „Христос Воскресе“ и „Вечная память“ бяха посрещнати с речта на дегизираният в свещенчески одежди, активист на Сръбската Радикална партия Зоран Стоянов.“

Само това изречение е достатъчно, за да заключа, че имаме типично Коминтерновски подход за унищожаване на вярата в българското малцинство на територията на Сърбия. Назначаването на агенти, ज्याмащи нищо общо с Благовестване е подход, замислен от комунизма, за да унищожи вярата на хората в Бог, като им се представят фалшиви религиозни канони и „пастири“, които съзнателно нарушават църковните канони и си измислят собствена религия, подчинена на сребролюбството. Не случайно основоположникът на комунизма Мозес Мардохей Леви /по известен като Карл Маркс/, писа в критиката към Хегеловата философия на правото от 1844 г.:

„Религията е въздишка на потиснатата твар, тя е душата на един безсърдечен свят, както е и духът на едно бездуховно състояние. Тя е опиум за народа.“

„Религията е опиум за народа“ – това е веруюто на комунизма. От тук произлиза и голямата злъч, която комунизмът проповядва срещу религията. А комунистическият ерзац - сърбошовинизмът си служи със същите похвати за унищожаване на вярата.

Как се избира пастир според Евангелието?

Дали трябва да се дегизира в камуфлажни дрехи, дали трябва да му се издаде сертификат за пастир?

Пастор не се ръкополага. На първо място Божието Слово ни учи, че Пастир е ДАРБА ДУХОВНА ОТ БОГА. И само тези които вече имат дарбата могат да бъдат ръкоположени за презвитери или епископи. В този смисъл самото ръкополагане за епископи или презвитери не ги прави Пастири. Ако те нямат такъв дар, все едно да избере певец, а той самият да не може да пее.

Ефесияни глава 4 ни казва за Пастира като дарба, дар от Бога: 7. А на всеки от нас се даде благодат според мярката на това, което Христос ни е дал

8. Затова казва: - "Като възлезе на високо, плени плен и даде дарове на човеците".

9. (А това "възлезе" що друго значи, освен че бе и [по-напред] слязъл в местата по-долни от земята.

10. Тоя, Който е слязъл, е същият, Който и възлезе погоре от всичките небеса, за да изпълни всичко).

11. И Той даде едни да бъдат апостоли, други пророци, други пък благовестители, а други пастири и учители,

Божие Слово съвсем ясно ни казва, че да си Пастир е дар от Бога. Никъде не е казано, че ако членуваш в партия или ако се облечеш в камуфлажни дрехи – ставаш Пастир.

Пастир е дар, т.е. Божия Благодат върху човека а не човешко желание, затова самото ръкополагане няма да направи никого истински пастир, макар и той да е станал презвитер или епископ, пред Бога е нищо защото не е избран от Него.

Всякакъв вид назначавания, противоречат на Божието Слово и са бесовски учения.

В църквата няма титли. Не че няма в църквата Апостоли, Пастири (Презвитери, Епископи), учители, пророци, евангелизатори, дякони, но всички тези не се възприемат като ТИТЛА, а като името на служението на съответния християнин. Когато Павел нарича себе си апостол той не го казва като самохвалство и титла, а като негово истинско служение - 1 Коринтяни, глава 9, стих 2 2. На други, ако не съм апостол, то поне на вас съм; защото в Господа вие сте печата на моето апостолство. Ето това е правилният начин да се възприеме името. Той казва аз съм апостол не на други а на вас, защото това че съм създал вашата църква е печат доказателство, че съм такъв Това не е титлата като инженер доктор и т.н.

Сръбските свещеници искат да бъдат наричани учители, апостоли, пастири - като титли, но без да изпълняват службата си, т.е. без да имат печата на своята дарба.

За пастира печата е свята църковна общност.

За пророка ще е пророкуване, съразмерно словото и години, в които той никога не е подвел никой.

На учителя - верните ученици.

И така всички тези няма да се явяват титли а ДАРБА ОТ БОГА И СЛУЖЕНИЕ В МЕСТНА ЦЪРКВА.

Самият апостол Павел казва на коринтяните - аз съм ваш баща, защото ви родих в Благовестието.

Първо послание към Коринтяните, глава 4, стихове 14, 15 и 16

14 Не пиша това, да ви посрамя, но да ви увещая, като любезни мои чада.

15 Защото, ако имахме десетки хиляди наставници в Христа, пак мнозина бащи нямате; понеже аз ви родих в Христа Исуса чрез благовестието.

16 Затова ви се моля, бъдете подражатели на мене.

Т.е. апостол Павел не са го наричат баща, като титла, а той реално истински е бил техен баща.

В днешно време сръбските православци и други духовни водачи се титулуват бащи, вселенски бащи, бащи на всички християни, заместници на Бога, без обаче те да са родили и наставили хората в Благовестието. На практика се получава се куха дума - "ТИТЛА", напълно изпразнена от съдържанието, което дава Божието Слово.

„Със зле прикрит език на омразата, буквално в лицето на консула на Р България в Ниш г-н Атанас Кръстин и съветничките на вицепрезидента на Р България г-жа Ирина Гъркова и г-жа Александра, в присъствието на един от най-добрите познавачи на християнските канони в България г-н Ангел Пелтеков и един доктор по теология г-н Иво Янев, набеденият за свещеник на Сръбската православна църква Зоран Стоянов несвързано и полуграмотно, нервно потривайки ръце каза, че отбелязването на Деня на българската просвета и култура в църквата „Св. Троица” в с. Извор, е – нежелателно! Църквата си била само за черковни работи и ние, ако имаме друга „програма” да си намерим друго място! Втрещени от думите му, учителите и някои посетители се погледнаха и напуснаха черквата.”

Моя милост по-скоро начинаещ в познанията си по Бо-

жие слово. Но дори и с елементарно познания може да се заключи от горните изречения, че става въпрос за лицемерие и омраза. А лицемерието и омразата са чужди за християнството.

Римляни, глава 1, стихове 29 - 32

28 И понеже отказаха да познаят Бога, Бог ги предаде на развратен ум да вършат това, което не е прилично,

29 изпълнени с всякакъв вид неправда, нечестие, лажомство, омраза; пълни със завист, убийство, крамола, измама и злоба;

30 шепотници, клеветници, богоненавистници, нахални, горделиви, самохвалци, измислителни на злини, непокорни на родителите си,

31 безразсъдни, вероломни, без семейна обич, немилостиви;

32 които, при все че знаят Божията справедлива присъда, че тия, които вършат такива работи, заслужават смърт, не само ги вършат, но и одобряват ония, които ги вършат.

Честването на Денят на Българската просвета и култура е нежелателно във Велика Сърбия, понеже такъв

Празник не съществува в календара на СПЦ. Сръбската църква в същия този ден /24 май/ чества Свети Кирил и Методий. А Българската православна църква чества Св. Св. Кирил и Методий на 11 май. А на 11 май СПЦ чества Свети апостоли Ясов и Сосипатр.

неделя	11. май	(28. април)	Свети апостоли Ясон и Сосипатр	
понеделник	12. май	(29. април)	+++ СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ ЧУДОТВОРАЦ	
вторник	13. май	(30. април)	Св. апостол Яков Заведеев	
сряда	14. май	(1. май)	Свети пророк Јеремија (Преполовљене)	пост
четвртак	15. май	(2. май)	Свети Атанасије Велики; Свети Михаил	
петак	16. май	(3. май)	Свети мученици Тимотеј и Мавра	пост
субота	17. май	(4. май)	Света мученица Пелагија Терсијска	
неделя	18. май	(5. май)	Света великомученица Ирина	
понеделник	19. май	(6. май)	Преведни Јов; пренос моштију Светос Саве	
вторник	20. май	(7. май)	Појава Часног Крста у Јерусалиму	
сряда	21. май	(8. май)	Свети апостол и Јеванђелист Јован Богослов (Оданије Преполовљене)	пост
четвртак	22. май	(9. май)	Пренос моштију светог оца Николаја	
петак	23. май	(10. май)	Свети апостол Симон Зилот; преподобна Исидора	пост
субота	24. май	(11. май)	+++ СВЕТИ ТИРИЛО И МЕТОДИЈЕ; свети Никодим српски	
неделя	25. май	(12. май)	Свети Епифаније; свети Герман Цариградски	

Празниците на Сръбската и Българската църкви са коренно различни. Дори и Рождество Христово по СПЦ и БПЦ е на различни дати.

Освен това, трябва да се благовества на български език – каквато е волята на Бог!

Деяния, глава 2, стих 8

8 Тогава как ги слушаме да говорят всеки на собствения наш език, в който сме родени?

А в Сърбия не може да се намери Божието Слово на майчин /Български език/ - Факт, за който никой не обича да говори. Но когато стане въпрос за лицемерие се говорят едни и същи бабини басни – Сръбската църква и Българската църква са еднакви и няма нужда от Благовестие на български /майчин език/ език.

Но на територията на Сърбия има Румънска православна епископия във Вършец с епископ Н. Пр. Даниил, които се проповядва на румънски език и по каноните на Румънската църква.

Защо тогава е необходимо да се проповядва на румънски език, когато според сръбския Светисавовския национализъм – румънската и сръбската църкви проповядващи еднакво източно православно християнство?!

„Родолубие в глобалния свят“

Темата на Десетата световна среща на българските медии „Родолубие в глобалния свят“ ни отправя към едно от основните съвременни предизвикателства. Свидетели сме на нарастващите икономически, политически, финансови, медицински и екологични аспекти на глобализацията от една страна, и от друга, на опасността от размиване и подчиняване на националните държави под влиянието на глобализма и съответните космополитни идеологии.

Във връзка с това, се появиха и не малко антиглобалистски движения по света. В един такъв бурен и динамично развиващ се свят, животът сам по себе си определя насоките за развитието, но ние все пак сме активни участници в него и трябва да търсим баланс между позитивните аспекти на глобализацията и позитивните аспекти на родолубието внимавайки да не ги противопоставим едни срещу други. Историята ни учи, че всяко посегателство върху чужда нация и държава мобилизира национализма като отбранителен механизъм на нацията.

Ако приемем класическото разбиране за родолубието като любов към семейство, род, родина, етнос и ценностна система на нацията (разграничавайки се от деструктивните форми на национализма) и признавайки правото на другите на също такова родолубие, стигаме до спасителното решение за мирно съжителство на народите дори и в един такъв безспорно глобализиращ се свят. В крайна сметка глобалния свят също е съставен от силни национални държави и ако искаме да споделяме позитивните постижения на глобализацията, трябва преди това да сме извървели пътя на родолубието и консолидиране на националната държава на основите на национална доктрина, национална стратегия и модерна конституция.

Кризата на българската държавност ясно показва, че ние нещо сериозно сме сбъркали в националната идеология и държавното устройство. Това се вижда и от факта, че огромна част от българската нация, и то в активна трудова и репродуктивна възраст масово напуска страната. Увеличава се българската диаспора и българските общности по света. Вместо да привлича, България непрекъснато възпроизвежда нови българи в чужбина. Всяка българска общност има своите специфики и проблеми и те трудно могат да се подведат под един общ знаменател.

Разбира се, всеки най-конкретно може да се изкаже за общността от която идва и затова искам да се фокусирам върху положението на нашата общност - българите в Западните покрайнини. В исторически план, Западните покрайнини са настанали в геополитическите промени след Първата световна война. В края на 20 и началото

на 21 век наложеного статукво на Западните Балкани се срива и коренно промени обстоятелства в които живеем. Разпадането на Югославия, обособяването на Косово и Македония като независими държави, разпадането на единствения югославски пазар, разпадането на социалистическата икономика, бе последвано от икономическа и комуникационна изолация на Западните покрайнини и липса на пазари и работеща икономика.

В новите процеси на приватизация външните инвеститори не проявиха интерес да приватизират и инвестират в Босилеград и Цариброд които отново се оказаха на периферията на Сърбия и напълно изолирани от България. Българските инвеститори също предпочетоха да инвестират милиони евра във вътрешността на Сърбия и нито един цент в Босилеград.

Никой не е казал, че животът е справедлив. Но несправедливостта наречена Ньойски договор е един от най-големите абсурди в съвременна Европа, защото ни обрича да жи-

веем противно на правилата и принципите върху които е изграден Европейския съюз. От днешната историческа дистанция и в условия на свобода на словото, истината за Ньойския договор излезе наяве и тя е потресаваща – той просто не съществува. Подписан е от Държавата на сърби, хървати и словенци, която не е призната от Кралство Сърбия, самият договор не е ратифициран от Голямата скупщина (Конституанта), днес не съществува субекта подписник по Ньойския договор, не е ясно кой е наследник на Западните покрайнини след разпадането на Югославия (Словения, Хърватия, Сърбия), но кого интересува всичко това? По времето когато Югославия кърваво се разпаднаше, а нейните народи воюваха за свободата си, един български премиер каза, че „Няма Западни покрайнини, има Източна Сърбия“ и нарече това „инвестиция в бъдещето“. Нас ни приспиваха с мантра, че когато Сърбия тръгне да кандидатства за членство в ЕС, България ще постави своите искания за спазване на правата на българското малцинство. Дойде и този ден. Сърбия заяви желанието си за членство в ЕС, а България я подкрепи „безрезервно и безусловно“, сякаш ние не съществуваме и не я интересуваме. Днес не е много ясно и дали Сърбия иска да продължи преговорите за членството си в ЕС – от Белград идват противоречиви и контроверзни сигнали а нашата агония, на само 130 километра от българската столица, продължава..

Естествено ние не можем да се върнем в миналото, но не бива и да го забравяме. Защото миналото е определило настоящето, а настоящето определя бъдещето ни. Ние живеем в друго време и други обстоятелства и според тях трябва да търсим решения на

проблемите си.

Винаги съм казвал, че истинската цена на родината знае само оня който е останал без нея. Ние, българите в Западните покрайнини сме жив пример за това, и отговорно твърдя, че сме една най-застрашените български общности в чужбина. Само няколко факти: според данните на Републиканският статистически институт на Р Сърбия, броят на българите в Сърбия от 1961 до 2011г. е спаднал от 61 000 на 18 543, а само 13 337 от тях твърдят, че говорят майчин български език. Средната възраст на населението е над 50 години, а смъртността в общините Босилеград и Цариброд е четири пъти по висока от раждаемостта. Само това е достатъчно да разберем, че се намираме на прага на демографска катастрофа и изчезване от етническата карта на Балканите. Колкото и спорна да ни изглеждат официалната и неофициална сръбска статистика по отношение на българите в Сърбия. Да не вадим останалите статистически параметри с които се измерва качеството на живот и положението на една общност, защото времето няма да ни стигне.

Днешна Сърбия просто не е в състояние да приложи на практика ония конституционни и законови права които тя самата е предписала за националните малцинства. От друга страна, трябва да отбележим, че въпреки положените усилия, България също не успя да създаде ефективна политика с която да защити правата и интересите на българите в Западните покрайнини и да им създаде нормални условия за живот и работа. В такива обстоятелства българите мимикрират, обедняват, остаряват и си отиват от Западните покрайнини.

Причините за това са комплексни. Не искам никого да обвинявам, за вината ще се произнесе историята. Нашите изследвания маркираха основните механизми за асимилация на българското малцинство в Западните покрайнини които продължават да действат и след разпадането на Югославия.

С добре разработени действия в областта на териториалното деление, образованието, вероизповеданието, информирането, културно-историческото наследство и в политическата сфера, сръбската държава разработи един сложен механизъм за асимилация на българското население.

Медиите

До месец май 2009 в Ниш излизаше на български език седмичен вестник "Братство", Списание "Мост" и детски вестник "Другарче". В момента тяхното издаване е прекратено от страна на сръбското правителство поради финансови причини. Съкратени са и радио и ТВ-емисии на български език по Радио Телевизия Сърбия. В общините Босилеград, Сурдулица и Цариброд има местно радио което частично излъчва емисиите си и на български език. Те досега се финансират от бюджета на Скупщината на Сърбия и обслужват официалната политика и официалните държавни медии.

В неправителствения сектор, след закриването на издателство „Братство“ напоследък се утвърди списанието "Бюлетин" на Културно-информационния център на българското малцинство "Босилеград".

С появата на сателитните и частните кабелни телевизии сред българското малцинство в Сърбия все повече проникват българските ТВ програми, но общо взето информирането на българското малцинство е недостатъчно, едностранчиво и тенденциозно. Проблемите с ползването на каналите на българските ефирни телевизии се появиха

с цифровизацията и въпреки усилията и настойчивостта на българските организации в Западните покрайнини, българските цифрови и мобилни оператори досега не проявиха готовност да осигурят качествен цифров и мобилен сигнал за българското население около границата.

След промените от 5 октомври все още няма готовност медиите да информират на български език. Отделен проблем е, че няма професионално и свободно информиране което е основно пред условие за демократизацията на общините с българско население. Напоследък местните медии в Сърбия са подложени на приватизация, което дава нови възможности за закриване на радио-програмите на български език защото няма кой да ги финансира. В Босилеград вече няколко години продължава процес на създаване на местна телевизия "Босилеград" която така и не можа да заживее.

Централните медии в Сърбия, освен някои поръчкови статии и емисии, по правило не информират или информират много малко за това което става в Босилеград и Цариброд. И когато информират, се търси сензационното и едностранчивото, това което сръбският читател иска да прочете съгласно установените стереотипи за българите, а не това което наистина се случва и което ние бихме искали да кажем на сръбската общественост.

В разследването на причините за катастрофалното положение на българското малцинство най-тежката отговорност лежи върху медиите и образователната система. Тепърва предстои историческата оценка за истинската роля на издателство „Братство“ за агонията на българите в Сърбия. С изключително мощната си финансова и материална база, вместо духовен двигател за развитието на малцинството, „Братство“ десетилетия наред беше най-силното средство за провеждане на антибългарска кампания, и пропагандиране на югославянството, „братството и единството с другите югославски народи и народности“ (с изключение на българския), самоуправителния социализъм и асимилационната политика срещу българите и контролиране на критичната национално мислеща интелигенция.

Днес липсата на свободни и независими електронни и печатни медии, доведе до ограничаване на свободата на словото, а журналистите от обществен коректив на властта и на институциите се превърнаха в наемни работници и обслужващ персонал на управляващите. Свободата на медиите, стремежът към демокрация и активен обществен живот се създават предимно от свободни и що-годе икономически независими личности които вече няма къде да се формират и израснат.

В сръбската журналистическа практика, всяка критична позиция срещу лица на властови позиции, винаги може в едно наказателно производство да се преквалифицира като наказателно дело за клевета и обида и автора жестоко да се накаже. Под натиска на журналистическите организации в Сърбия, наказателното дело клевета бе извадено от Наказателния кодекс, но затова пък наказателното дело обида все още може да послужи за санкциониране на почти всяка критична позиция. Пример за това бе, когато Председател на Църковно настоятелство в Босилеград, в журналистическа статия бе наречен „адвокат на великосръбската политика срещу българите в Западните покрайнини“ и автора бе осъден за обида с парична глоба от 2 000 евро.

Иван Николов

Външната политика като местна окупация

Весна Пешич

През последните петнайсет години от падането на Милошевич, постоянно присъстват недоуменията дали Сърбия ще стигне до членство в ЕС. Затова не е излишно в началото на 2015 година да се запитаме докъде сме стигнали на този път. Преди една година, на 21 януари 2014, Сърбия получи дата за преговори за членство, но досега не е отворена нито една глава. Летонския министър на външните работи в края на декември каза, че през тази година се очаква продължение на процеса на нормализиране на отношенията с Косово и прилагане на всички постигнати договори. Каза и че Сърбия трябва да продължи структуралните реформи и постепенно да хармонизира външната си политика с европейската.

По всичко личи, че Брюксел първо ще иска да се отвори глава 35 която се отнася за нормализиране на отношенията с Косово, а след това глава 32 за контрола на публичните финанси. Едва когато Косово успешно се реши и се гарантира връщането на външните дългове, във втората половина на годината може да се отворят главите 23 и 24 които се отнасят за правосъдието и основните права. Това са главите които носят благосъстояние на гражданите.

Дневния ред на ЕС, първо да се нормализират отношенията с Косово и едва след това да се отворят другите глави, показва, че главния акцент по пътя към ЕС ще е върху външните дългове, докато главите които се отнасят за развитието ще останат да чакат. Този дневен ред е известен още от преди и вече е на дело. Призаване на Косово като съседна държава с която са решени всички потенциални спорове, представлява предусловие без чието изпълнение няма да се отворят „главите за развитие“ (правосъдие, права и свободи и т.н.). През това време усвояването на същинските европейски ценности (т.е. всичко друго което може да преустрои обществото и държавата ни съгласно с тях) - ще бъде отложено.

Твърдата формула „първо Косово и после всичко останало“, на практика означава, че „всичко останало“ е второстепенно и може да изчака, което се вижда и от незаинтересоваността на ЕС за вътрешното състояние в Сърбия. За да бъде ясно за какво говоря, ще припомня как специализираните служби на ЕС основно претърсваха реформата на правосъдието на Тадич. Този близък контрол на институциите в Сърбия изчезна. Вече и не знаем докъде се стигна с реформите. Но със сигурност знаем, че заради протеста на адвокатите който продължава повече от три месеца блокирайки съдовете в Сърбия, „лекарят“ от ЕС не заяви готовност да посредничи при решаването на този проблем. Впечатлението е, че службите на Европейския съюз не се интересуват от това, че съдят в Сърбия не работи. Поръчаха ни, че няма да се месят и че такива проблеми трябва сами да си ги решаваме. Неотдавна, в интервю за „Блиц“, германският посланик ни поръча да не чакаме само външни инвеститори, но и сами икономически да се развиваме – с домашни инвестиции.

Така би трябвало да бъде. Но в страна без правова държава, едва ли някой ще инвестира – домашен или външен инвеститор. Около уреждането на правовата държава и институциите, очаквахме помощ от Европейския съюз. Вместо това, според сегашния дневен ред на ЕС, за това изобщо няма да се говори докато напълно не се изпълни

Косовския дневен ред. Какво е тревожното в този подход? Докато косовският процес приключи (което по принцип върви бавно, а може би и няма да се случи), Сърбия с тази власт ще се разруши до основи), което означава, че ще се отдалечи на светлинни години от ЕС. Сърбия ще се приближава към ЕС чрез Косово, докато с вътрешното си пропадане ускорено ще се отдалечава от него.

Оттук следва въпросът: няма добросъседските отношения между Сърбия и Косово не могат да напредват с форсирането на компонентите за развитие (независимо правосъдие и правова държава, демокрация и свобода на медиите), без които няма стопански напредък? Защо първо само Косово и после всичко останало, когато може и едното и другото, като еднакво важно за Сърбия, региона и ЕС? Разбираемо е, че от Сърбия се иска и признаването на Косово, (неформално като „нормализиране на отношенията“, а по-късно и формално) за влизане в ЕС. Това е казано съвсем ясно. И гражданите и политическите фактори това много добре го знаят. Това което не е ясно е, защо всичко останало трябва да чака Косово? И дали тия отделни процеси могат да се развиват едновременно? За нас това щеше да бъде по-благоприятен вариант.

С подписването на Брюкселското споразумение през април 2013 и неговата начална реализация, Сърбия беше наградена с получаване на дата за преговори. Но остана впечатлението, че тогава бе направен лош компромис: кооперативността около Косово даде възможност за стремглаво пропадане в тоталитарно управление и постоянно насаждане на национализъм и консервативно русофилство чрез всекидневни медийни кампании. Как иначе да се разберат толкова много похвали за Сърбия и нейните „болни реформи“, които всъщност ги няма, освен ако намалението на заплатите и пенсиите не се счита за реформи?

Властващата СНС се препоръча на ЕС и САЩ, че тя ще свърши работата за Косово, въпреки че нейните лидери не потвърдиха това с нито една дума. Николич и Вучич имат голям националистически кредит сред гражданите на Сърбия, и изглежда им повярваха, че те, без опозиция и сътресения, могат да свършат косовската работа. Това очакване, (уж с борбата срещу корупцията), властта на Вучич превърна в шанс за несметна тоталитарна окупация на Сърбия. И успя. Всички външни „фенове“, а те не са малко, трябва да потвърдят, че той е истинският и единствен спасител на Сърбия. Това открито се говори когато властта арогантно пита как опозицията, тия разбойници, си позволяват да критикуват властта която подкрепя цял свят. И когато на местните избори пребиват кандидатите на опозицията, няма следствие, няма залавяне и наказване на престъпниците, а само въпрос „как си позволяват да критикуват партията която подкрепят 62 процента от гражданите на местните избори“.

Само в такъв контекст може да се разбере външната политика на Сърбия. Тя днес глуми Титовата необвързана политика, а всъщност служи на корумпираната власт като щанд за такси. Вучич е задължен за цялата външна политика (особено за отношенията със САЩ и страните от ЕС) защото чрез външнополитическата хиперактивност той се потвърждава като добре посрещан водач в света. Дачич е задължен за интересите на Русия. Иначе няма как да се обясни защо изобщо беше нужно СПС да влиза в това правителство. Публична тайна е, че мястото на министър на външните работи той получи по нареждане на Москва, както и министерството на енергетиката което е най-значително за инсталиране на руското влияние.

Китай и Обединените арабски емирства са тук да се правят непрозрачни сделки във вреда на стопанството

на Сърбия, но и за парична полза на политическия връх. Какви са тия посещения на шейх Мухамед-бин-Зайед-ал-Нахян в частните домове на президента и премиера на държавата? Какво се договарят там, далеч от очите на обществеността? Вече видяхме какво ни се случи с тайното споразумение за Ер Сърбия. До изместване на паричните интереси на политическата върхушка навън, се стигна защото властта вече не може да разчита на парите на домашните мутри, чийто бизнес в повечето случаи пропадна. Властващата върхушка вече няма откъде да привлече пари за себе си, освен да се включи в бизнеса с чужденците. Чухме от президента Николич, че и Фондът „Драгица Николич“ се пълни от чужбина. Но имената на донорите не смеят да се откриват. Питаме се защо това може да ги доведе в неудобна ситуация освен ако и самите донори не са някакви корумпирани търгаши.

За поддържане на властта политическата каста ограбва собствените си граждани, от което плаща десетки хиляди партийни другари които са на работа в публичния сектор (държавна и местна администрация и публични предприятия и учреждения). Частния сектор също е на удар. Правителството дава пари от бюджета на общините в които управлява СНС, да се купуват гласове на граждани и така да се поддържа деструктивната система на партийната корумпирана държава. Но и това не е достатъчно, защото всичко трябва да се скрие от очите на обществеността. Затова свободата на словото и медийната независимост са под най-голям натиск. Към това трябва да добавим и разпространяване на страхът от уволнения и беднотия, политическа нестабилност от непрекъснати реконструкции на правителството, но и политически садизъм и ароганция от която властта на Александър Вучич се разболя.

Тъй като главните лидери се карат за парични постъпления и контрол на публичните ресурси, всеки час се поставя въпросът дали Вучич и Дачич се карат и особено дали Николич и Вучич не се разминават. Пришиват им се различни политически позиции, особено около Косово. Така тия дни Николич излезе с изявление, че той готви нов план за решаването на Косово. Президентът се изтъпанчи до край, като каза, че няма да дадем Косово (въпреки че то отдавна го няма освен в преамбюла на Конституцията), защото тукашните граждани повече обичат да са бедни отколкото техните политици формално или неформално да признаят Косово.

Как аз това го разбирам? Николич скача в играта за Косово когато иска да се закани на Вучич затова, че неговите таблоиди непрекъснато го шпионират и нападат жена му и нейният благотворителен фонд. Той знае, че различията около Косово ще го доведат в неудобна ситуация пред продължението на диалога с Прищина, който вече е насрочен за февруари. Ако Вучич е този който „неформално“ ще признае Косово (формалното признание вече е релативизирано и обявено за неважно), Николич ще го обяви за предател; ако пък не приеме „нормализацията“ с Косово, вече няма аплодисменти за неговите „реформи“. Вече няма да важи търговията: за кооперативността около Косово, ще си затворим очите за шарлатанската власт на Вучич. А ако падне Вучич, ще падне и Николич. За това те на края винаги разбират, че им е по-добре да се държат заедно.

Ако Косово окончателно се свари, а Сърбия се срина докрай, остава въпросът – какво после? Тогава може би ще тръгнат ония глави които работят в полза на гражданите. Най-добре е и двата процеса да вървят едновременно и аз се застъпвам за това. Но може да се случи нормализирането да спре и Сърбия да се срина. Тука не може да се изключи най-лошият сценарий. В такъв случай, от ония полезни глави сигурно нищо няма да стане. Ако не може да се избере най-добрият вариант за нас, а трябва да може, тогава все пак е по-добре да се държим за европейския дневен ред, колкото и да е мъчителен за демократичната общественост и вреден за по-бързото икономическо и демократично развитие на Сърбия.

Западните

I. Граница през къщи и дворове

В края на Първата световна война, с един печално известен договор от 27 ноември 1919 г., части от територията на страната, напълно български градове и села, са дадени на съседни държави.

Някои нямат късмета, като българите от Южна Добруджа, например (които за известно време стават румънски поданици) да се върнат, по време на Втората световна война, обратно в пределите ѝ. Българите от т.нар. Западни покрайнини, жителите на Цариброд (днешен Димитровград), на Босилеград - намиращия се близо до Кюстендил български град (за който много хора в България може да не са и чували) и пр., стават част първо от Кралска Югославия, после от Съюзна република Югославия, а днес - от Република Сърбия.

И колкото и тъжно е да се напише това, много от техните потомци сега, след почти девет десетилетия, са престанали да учат, пишат, говорят, мислят на майчиния си език. Те все още се наричат българи, имат, де юре, особено с последния вариант на конституцията на Р. Сърбия от 2003 г., всички права да запазят своята идентичност, връзка с етническите си и културни корени и пр. Де юре.

Де факто много от тях само се наричат българи; други се срамуват малко от това даже; трети са може би „сърбиянци“, „югославяни“, един Бог знае какви. Не са никак много тези, които настина познават и обичат езика и културата на народа, към който все пак принадлежат. (Някои може да са станали и „прави сърби“, така да се каже, колкото и неточно е да се каже така.) Православните, сродноезични, толкова близки по манталитет и култура, толкова жизнени и достатъчно горди със собствената си национална принадлежност „братя сърби“, отдавна са решили, че което е станало тяхно, си е тяхно, какво е било преди, няма никакво значение.

При това времената уж са вече напълно демократични - Сърбия и тя един ден, като страна, част от общото европейско пространство, може би ще стане член на Европейския съюз, или поне се беше запътила натам. ЕС с неговите усъвършенствани критерии за права на човека, включително що се отнася до всичко, гарантиращо езиковото и културно многообразие, запазването на културната идентичност и т.н. Ако и когато това стане обаче (ако барутният балкански погреб не избухне, разбира се, този път заради най-младата нация на континента, албанската, поради „горещия картоф“ със статута на Косово или поради повече от един фактор), от т.нар. българско малцинство в Сърбия няма да е останало кой знае колко като идентичност.

Ще остане едното име, при това писано грамотно най-вече само на сръбски.

Много мъка, много насилие, много манипулации е имало над това население в миналото. Най-жестоки са разприте между роднини, ако може така да се каже. Най-жестоко е понякога да направиш от едни българи сърби, именно защото имат същата вяра като твоята.

Православието в случая, и език, който е доста близък, не от някоя съвсем различна езикова група. Жестоко не защото всеки насилствен или принуден избор на идентичност винаги е противен, а защото асимилирането, манипулирането на някого, който има сродни език и идентичност, може да стане по-лесно, по-невъзвратимо. И дори когато са го убедили, че няма защо да страда, няма защо да помни езика и корените си, най-добре да ги изтласка, да ги забрави (само проблеми от тях), и той точно това прави,

покрайнини, уж добре позната история

приема другата идентичност - пак нещо остава в паметта, в съзнанието, в подсъзнанието ако щете, в личната и колективна памет.

Принудата, насилствения, лъжлив, манипулиран избор. Така може в едно градче, в една община като Цариброд например, хората да си живеят, да се устройват, да мислят най-вече за алъш-вериша, търговията, икономическия напредък и пр.; заплатата на един учител от царибродската гимназия да е доста по-добра от тази на учителите в България, а процентът смъртност и процентът самоубили се на глава от населението да са много високи, едни от най-високите в сравнение с други общини в цяла Сърбия (дори в бивша Югославия, преди да се разпадне.)

При това държавата-майка България, почти нищо не е могла да направи или не е направила да възпре тази асимилация.

В продължение на всичките вече почти 90 години тя винаги е имала достатъчно свои проблеми. И колкото и да са се сменяли политическите режими, по отношение на българите, останали отрязани по западната ѝ граница, е имала или скромна, повърхностна, плаха или никаква политика. (Ако не броим разбира се прословутата идея за Балканска федерация, прегръщана по различно време от различни ръководители на страната, като Ал. Стамболийски, например, който подписва през пролетта на 1923 г. известното Нишко споразумение с Пашич, или добре известните коминтерновски напъни на Г. Димитров и «братската му дружба» с Тито.)

Така или иначе обаче политиката на България по отношение на «западните земи» не е довежда до възпирането на насилствената асимилация. Не облекчава страданието на немалко т.нар. обикновени хора (пращаните в лагери като прословутия „Голи Оток“ или подобни нему), за това, че им е «трябвало повече бой», за да престанат да се противят.

Истината е горчива, много горчива, някои и днес мислят вероятно, че е по-добре за това да не се говори много, да не се знае. Каквото било било, да гледаме напред... (Само дето, как беше – преди да затвориш, помириш, надживееш една история; да затвориш всъщност една доста потулвана история – поне някои страници трябва отново да се прочетат. Да се отворят, осмислят, назоват...)

Затвърждаването на разделението между къщи, дворове, ниви и пр., на «стратегическата граница», прекарана след Първата световна война, едва ли е станало лесно. Ако се доверим на свидетелствата на френския журналист Анри Позе, изнесени в книгата му «Войната се завърща» (излязла през 1934 г.), години след договора, довел до променянето ѝ, границата е изглеждала така:

«По протежение на планините, по които върви границата, линията от телени мрежи и укрепления се изкачва, слиза, следва от най-малката гънка на терена, тел, тел до безкрайност. Не се спира пред нищо, не щади нищо. Тъй като границата е прекарана единствено по стратегически съображения, минава през места, където най-малко може

да се очаква; телените мрежи минават също през тях. Много са селищата, неизброими са нивите, които пресича. Аз видях това на двадесетина места - в Петрич, Стразимировци, Извор, Гюешево и пр. – по цялата дължина на българо-югославската граница.

Има къщи, където дворът е сръбски, кухнята българска. Дините и тиквите от градината имат различни националности, които телените мрежи се стараят да напомнят и на тях, които биха посмели да забравят. За да засее градините или нивите си, селянинът в българска територия, на когото нивите са станали югославски, трябва да иска позволение от властите на съседния град.

Те му разрешават един месец след това, или никак не му отговарят. Най-често когато го пропуснат да мине телените мрежи при пропускателна крепостта, притежателят

намира нивите си ограбени или опустошени. Понастоящем, впрочем и от шест месеца насам, никакво позволение, вследствие на «старите мерки» не е разрешено от Белград.

Има работи още по-забавни!

Аз видях гробища, разделени на две... Нещо повече: гробове! Главата на мъртвия е между телените мрежи, краката извън. Вълчите ями са изкопани върху ковчезите. Аз видях български майки, гробовете на чиито деца са на югославска

земя, да идат и да плачат на няколко метра от скъпите им гробове, понеже им е забранено да се приближават. [...]

Групата селяни, които наблюдавах, преминавайки границата, когато забиваха коловете и ровеха земята по височините, които обграждат Цариброд - попълваха стената от телени мрежи. Те идваха - и това сведение ми беше дадено от френски консулски агент, чиито информации проверих след това чрез един източник, колкото безпристрастен, толкова и искрен - от съседните села Драговита, Скръвеница, Горна Невлия.

Някои от работниците имаха повече от шестдесет години, мнозина нямаха осемнадесет. Около една трета бяха жени. Повечето бяха задължени да пътуват от пет до десет километра сутрин и вечер, за да отидат на работа.

Тях ги третират с немилостива строгост.

Видях до една гора, на няколко километра от Цариброд, сръбски стражари да се забавляват да ритат в кръста български селянчета, карайки ги да падат с главата напред сред телените мрежи; жертвите с издрани лица ставаха, без да кажат дума!

Видях при изкопаването на вълча яма до Назаловци едно момиче - почти дете! - което не работеше бързо, хвърлено наземи, със сукмана запрятан до кръста, да получава петдесет камшика по голо и да тръгва, с писък и с хълбоци, покрити с кръв, към работата си!» [...]

Никакво съобщение днес не е възможно, действително, между населението от една и съща народност, с еднакъв език, с еднаква култура, което живее от двете страни на границата и на което трактатите на мира са наложили двама господари.»

Босилеградското ежедневиe

II. Трагика и комичност

Цитираното по-горе свидетелство на един явно не могъл да остане равнодушен към толкова много насилие европейски журналист е, както вече споменах, от началото на 30-те години. То, струва ми се, никак не си противоречи като логика на причини и следствия с едно свидетелство, написаното десетилетия по-късно, което намерих в книгата “Брод към Цариброд” на царибродския българин Властимир Вацев:

“Безсмъртният Андрич казва, че и гробовете умират; някои са паднали, наклонили са се и са готови да легнат до своя покойник, повредени, със строшени снимки, орнаменти и фигури.

И наистина на няколко места, натрупани на купчини или отделно, видях тежки каменни паметници, дялани грубо, почернели, посивели и покрити с плесен, със заличени надписи и надгробни слова. Други бяха лъскави и мазни като стъкло, но и на тях текстът беше нечетлив. По едно време се разнасяше мълва, че старите паметници нарочно се чупят и унищожават, за да не остане следа от предците ни и от произхода ни, а нали доскоро националшовинизма на една политика заличаваше следите ни и корените ни.

Разгледах единствената гробница, на която пише следното: “Тук почива Ранча Пръзвитера, родена 1832 г., починала 1903 година”, а от другата страна пише – “Тук почива Свещеник Рада Джуриджовъ, роден в Табанъ на 14. V. 1830 г., починал на 10. VI. 1909 година”. [...]

В ширналото се гробище срещнах и познати, а на паметника им пише и на сръбски, и на български: “Овде почива тело Николе Соколовића, търговец, род. 1867 – 1934, супруга Бурга, поживе 80 година, поч. 17 новембра 1925 г., сахранена у Софији”, а над словата са излети бронзови бюстове със зареяни погледи във вечното пространство.

На паметника на български са издълбани имената на снахата Марийка Соколова 1906 – 1990 и Григор Соколов 1901 – 1985. Кой не познава бай Гошо търговеца и кръчмаря и баба Мара, неведнъж обслужвали и в почтена възраст мъщери от различни поколения. [...]

Истински бях изненадан и озадачен, когато стоях почетелно пред паметника на Евдокия 1916 – 1973 и Михаил кожухаря 1914 – 1973, а на паметника на един езиков хибрид пишеше с всичките езикови и правописни нередности и сръбизми, което е ярка картина на трогателната историческа съдба на градчето и на постепенното замиране и заличаване на националната ни същност. И така, цитирам дословно думите на признателност: “За вечна признателност към вас последни дар од нас за много обичана и не прежалима супруга... и по-нататък – мајка, татко, баба и деда. Спомен повдигат супруг Михаил син д-р Георги и снаха Јелка унуци Михаил и Владимир”.

Не ви ли се струва, че този текст показва загасването и на последните искрици от огъня на националното ни битие?”

Някъде между тези две достатъчно ярки, струва ми се, словесни илюстрации, може да се приведе и един пример с иначе доста комичен характер, свидетелстващ за това как в началото на 60-те години официални български предста-

вители по неволя прекарват една нощ на открито на площада в Босилеград.

“№412

Шифрована телеграма за посещението на служители от легацията в Белград на българо-югославския събор край Босилеград

Белград, 27 юни 1961 г.

Снемането на копие забранено

Връща се в шифроотдела

не по-късно от 48 часа след получаването
3707 Строго секретно!

Военното аташе др. Гърков със съпругата си и секретарят на легацията др. Николов посетиха събора край Босилеград.

По пътя и в Босилеград са били непрекъснато блокирани и провокирани от многобройни агенти на УДБ. В градеца няма хотел.

В предварително уговорената квартира стопаните казаха, че по независими от тях причини не могат да ги приемат. Уговарят се на място с други български семейства, но и те след кратко време отказват по същата причина.

Другарите са принудили да спят на площада сред града, смущавани

от виковете и псувните на удбовци. Сутринта се умили и бръснали на площада. За българите не се намерило място за спане в града, населен с българи! През същото време в Кюстендил са били принудени двама наши граждани да напуснат хотела, за да освободят място за двама югославски дипломати в София.

Според осведомеността на другарите на голяма част на името на българското малцинство не били дадени пропуски за събора. На съвместно устроените трапези за роднини и приятели от двете страни на границата са се промъкнали и агенти на УДБ с оглед на техните задачи. Съборът преминал добре.

Нашата страна във всяко отношение е била по-добре представена.

Моля за указания как да реагираме във връзка с недопустимото грубо третиране на нашите другари от югославските власти.

Атанасов”

Може би тук е мястото да кажа, че според мен тези иначе така “негостоприемни” през 1961 г. босилеградски българи са се съхранили повече като такива, неизвестно защо, може би заради това, че от едната страна ги огражда планина, която е естествена граница и по нея е минавала и държавната граница преди злополучния договор от 1919 г.

В босилеградското основно училище днес се изучава майчиния език в отделна паралелка, извоюването на която, въпреки изрично описаните права за това в сръбската конституция, не е минало без гражданската активност и борба на местните хора с български произход.

Изолирано от една страна от границата, а от друга – от планинска верига, на това иначе толкова колоритно градче с толкова колоритни жители, се е обръщало най-вероятно по-малко внимание от страна на държавната власт, отколкото на Цариброд.

Който, както е известно, се намира на международен път. Ако в Цариброд днес може би почти не се чува бъл-

гарска реч, в Босилеград може и да се чуе. И колкото и да е уж един и същ диалектният говор, този в Босилеград все още е български, може да се познае като български, още не е така съвсем изгубен като например говорения и писания(!) в Цариброд или Пирот “пиротски език”, който лично аз примерно разбирам точно толкова, колкото и сръбския.

Но макар и да учат някои деца в училище български (колко са те в Босилеград не знам, но в Цариброд са още по-малко, там майчиният език се учи само факултативно, хората се страхуват или са дезинтересирани повече), въобще не съм сигурна дали те или техните родители, ако щете, могат да напишат правилно дори своя етноним, думите “българин” или “България” на майчин език.

Това, което е още по-важно, обаче е, че много от тези наши сънародници, въпреки че все още продължават да се наричат българи, са хора, които във всекидневната си култура, във всекидневното си общуване и пр., са вече носители не на два езика, не на две култури (което в случая би било и е разбира се съвсем естествено), а само на една. И тя все повече не е малцинствената.

III. Защо майките не говорят на майчин език

Как точно се постига това? Ами постига се, не само с насилие във всеки случай. Постига се с образователна, културна, икономическа и пр. политика. Която, на приливи и отливи, с повече или по-малко толерантност, в крайна сметка е преследвала в продължение на десетилетия една и съща цел.

Постига се, в края на краищата, и заради естествения инстинкт за оцеляване, заради естествени стремеж към работа, спокойствие, благополучие, мир на всеки човек. И въпреки че иначе, поне в наши дни, не би трябвало да има, формално, никакви проблеми по съхраняването на езика и идентичността.

Както често може да се чуе от различни институции в Сърбия като контрааргумент на въпроса защо изучаването на майчин език сред българите в Сърбия е толкова слабо застъпено – тези хора просто не искали да учат майчин език. Което може и да е вярно, поне отчасти.

Вече няколко поколения те са били убеждавани по най-различни начини, че техният народ, техният език, техният произход са срамни, излишни, не струват. Че българският език е “невалишен” език. (Какво точно значи “невалишен” може някой да попита. Значи език, който не струва.) За това как се изучава историята, например, колко обективно, след като дори наименованието “Ньойски договор” старателно се избягва, не може да се обясни с няколко реда.

Иначе, разбира се, не е безинтересно да се види как се представя в нея завладяването на една не своя територия и удържането ѝ в своя. Но и в това отношение, струва ми се, езикът, налагането на различни норми на книжовен език пак се оказват важни. (Достатъчно е да се сетим примерно за това как в края на Втората световна война изведнъж се появяват нови, различни правила, думи, букви в изписването на един език, македонският говор стана език т.е.

Как македонците стават “нация”, народ, произлизащ от Александър Македонски и пр. Защо великият Александър не е знаел и дума, примерно, от днешния македонски език, не е никакъв проблем за досегашната и сегашната македонска историография, за македонската наука въобще. Понеже нея, оказва се, нито един исторически факт, или документ, или логическо несъответствие, хич даже не може да ѝ се опрат... Но това все пак е отделна тема.)

Е, пиротска нация примерно едва ли би могло да се изобрети, малко са хората просто, но, както вече споменах, пиротски език има, имало даже и пиротски народ (и поро-

да “пиротско агне” има, каква е тя точно не знам, важен е в края на краищата локалният “патриотизъм”).

Както ми обясняваше веднъж един българин от Западните покрайнини, в езикознанието може да няма пиротски език, но иначе има. Някои даже са убедени или поне сърчно убеждавани, че точно тази диалектна смесица от сръбски и български диалектни говори - кодифицирана разбира се през сръбски граматически правила; с много сръбски думи, които са научили от деца, кой ти гледа кои са сръбски, кои не - е точно това, което предците са им завещали и точно него трябва да пазят.

Като се има предвид, че сръбският и българският езици са доста близки; че езикът, който и да било той, поне в лексикално отношение няма как да не търпи заемки или промени; че вече няколко поколения деца от българското малцинство се научават на грамотност през книжовните норми на сръбския; че порастват естествено в смесена, двуезична среда - не е чудно, че за тях българският език, особено в книжовната му форма, с всяко следващо поколение става все по-слабо разпознаваем, “външен”, “не свой”. А сръбският - все по-понятен, първичен като писменост и грамотност, социализиращ, свой.

Външно иначе разбира се всичко е наред, всичко е, така, съвсем демократично. В училище като гимназията “Св. Кирил и Методий” (бивша “Йосиф Броз Тито”) в Димитровград, където чуждоезиковото обучение е доста застъпено (четирима преподаватели по английски, двама по френски и пр.), единственият, който преподава български, едва ли е много зает.

За тази учебна година са се записали да учат майчин език, доколкото знам само няколко деца. Няколко деца по два часа седмично учат факултативно “невалишния” език. Училището изглежда иначе доста модерно, има и сайт, (във вариант само на т.нар. сръбска латиница). Какво пише на сръбска латиница за кирилицата в този сайт, за нейния произход и разпространение, е също, бих казала интересно...

Преди няколко години един дългогодишен преподавател по български език и литература от Босилеград, Пене Димитров, публикува изследване за учебните програми по български език в Р. Сърбия. В него между другото се казва, че българското население, останало в ивицата отрязана българска земя, която в България започва да се нарича Западни покрайнини, е имало 100-хилядно население. Колко ли е то днес?

“Българите в Сърбия са общност, която населява изконно своя земя в Босилеградско, Димитровградско (Царибродско), Клисурско и Звонско, без примес от друго коренно население.

Макар че са най-близо до столицата на България, в сравнение с другите български общности извън държавните граници тези българи най-дълго са в изолация от майката родина и от българското национално развитие. [...]

От създаването на първите светски училища сред българите, които днес са в държавната територия на Сърбия, до края на 20. век в позициите на българския език в системите на образование се очертават няколко периода. До 1920 г., когато Западните покрайнини са част от българската държава, това е майчин, роден, език и основен предмет.

От 1920 до 1941 г. в Кралството на сърби, хървати и словенци и в Югославия българският език изобщо не присъства в учебните програми, всъщност българите нямат свои учебни програми. Това е период, когато националните белези на българското население в Кралството брутално се заличават.

От есента на 1941 до пролетта на 1946 г. българският език отново присъства във всички сфери на живота на българите в Сърбия: просвета, култура, администрация, правосъдие, информиране и пр., естествено - и като основен учебен предмет в средното образование. От 1946

до 1948 г. - период на бавно отстраняване на българската администрация, в пределите с компактно българско население българският език запазва позицията си на роден език - предмет, чието изучаване в основното и в средното училище е подсигурано програмно и методически.

От 1949 до 1982 г. българският език като учебен предмет в Сърбия има труден път. Това са десетилетия на пълна изолация от род и родна страна, на премахване обучението на български език в гимназиите, на формално запазване законовата база, отнасяща се до основното училище, - обучение на български като майчин език.

Междувременно учебните условия постоянно се влошават, материалната база обеднява, а обкръжението от сръбски език и култура е агресивно. От 1982 г. в основното училище, а в гимназиите - от 1990 до 1998 г., българският език е със статут на чужд.

[...]

Лицата, които проявяват влечение към българската култура и просвета, са подложени на тормоз, за да бъдат сплашени и да се откажат от интересите си; Учителите и преподавателите по български език са лишени от правото и възможността да опресняват и да усъвършенстват подготовката си в семинари и курсове в Сърбия, макар че най-ползотворно това би било в България; С безкраен цинизъм се заявява пред световната общественост, че „българското малцинство има всички права, но не иска да ги ползва“!;

В учебното дело на българите в Сърбия българският език получава всевъзможни названия: български език, майчин език, роден език, малцинствен език, език на народността, език на малцинството, език на обществената среда, български като майчин, български като немайчин, език на обучение, български език в двузично обучение и пр. В този умислен словесен лабиринт дори езиковед специалист не е в състояние да се оправи.”

IV. “Европейска граматика”

Когато преди няколко месеца попаднах случайно в електронния форум към Община Босилеград, четейки различни мнения по една или друга тема ми направи впечатление, че думите “българин”, “български” се срещат написани по най-различни начини. Участниците в този форум, повечето млади хора разбира се, бяха повечето убедени, че е точно толкова правилно думите “българин”, “български” или “България” да се напишат и като “б’лгарин” “бугарин”; “бугарски”, “б’лгарски”; “Б’лгарија”, “Булгарија”.

Те някак съвсем спонтанно се обидиха първоначално, че по нещо, едва ли не толкова очевидно, въобще се отваря въпрос.

Дали някой, който и да било той (дали в България или в Сърбия, или където и да е) ще се сети, между другото, че на сръбите в Косово може да им се случват неща, подобни на тези, които са се случили или се случват с българите от т.нар. Западни покрайнини? И да се сети, кой ще го чуе? Равнопоставеността, взаимното зачитане, “равенството” между различните хора и народи (за “равенство и братство” създателят на СФРЮ Йосиф Броз Тито например доста говореше, “равенство и братство”, постигнато с кръв...), както и прословутите модерни ценности за правата на човека, за пореден път могат да се окажат за озовалите се “в неподходящо време на неподходящо място”

хора празни декларации.

Що се отнася до българското малцинство и ролята на държавата-майка, България т.е., в това отношение, страната ни ще продължи да води бих казала напълно предвидима политика.

Някаква по-особена загриженост или проницателност едва ли може да се очаква. (Такава към живеещите в България липсва, какво остава за живеещите отвън). Република България ще продължи да дава гражданство, паспорти на българи (а може би и на сърби, роми и пр., кой казва, че не дава и на хора с небългарски произход?), живеещи в т.нар. покрайнини (поне до евентуалното приемане на Сърбия в ЕС.)

Тези, които нямат двойно гражданство, ще продължават да ходят всеки път за визи до недотам удобното консулство в Ниш. Получилите гражданство разбира се ще могат да си карат колите с европейски номера (то защото им е иначе гражданството...). Или да ходят на Черно море на

почивка уж на езиков курс (понеже са учители, не знаещи добре български), а почивката ще е на разноски на българското Министерство на образованието.

За това, че много от тези българи се наричат такива само по име или пък все още има от какво да ги е страх, няма да се отваря въпрос, кой се интересува? (“Страх лозе пази”, нали, и въобще доста добре са поработили и пак си работят добре в това отношение т.нар. тайни служби.)

Въпроси от рода на тези:

дали наистина малцинството ни в Сърбия има реални, безопасни условия да изучава своя майчин език; дали все още няма скрито преследване, заличаване на идентичността; дали преподаващите майчин език имат необходимата квалификация; защо изучаването на испански, примерно, в един град с преобладаващо българско население може да е задължително, а българският да се изучава само ако някой родител се събърка/престраши да си запише детето; защо малцинственият език, литературата, написана на този език, корените на това малцинство непрекъснато се negliжират; дали обществеността, ако щете, в нашата съседка, е готова да погледне на своите съграждани от български произход по един поне малко по-различен, не толкова балкански, не толкова само привидно европейски начин; са някак твърде далече от ползрението на българското общество. На пълноправната иначе членка на ЕС българска държава.

На медиите, които рядко отделят време на подобни теми (само колкото да отразят, примерно, поредния добросъседски събор). Като европейци, но не дотам, може би смятаме, че някак си не е редно, би било проява на лош вкус и пр., ако говорим по-открито за състоянието на малцинство, имашо общо със самите нас.

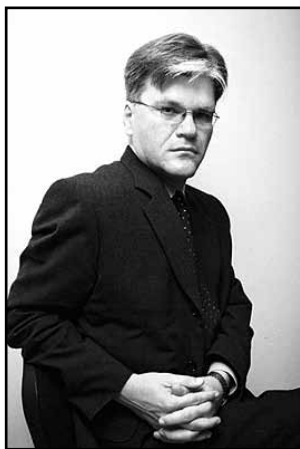
Неговата идентичност не е въпрос, който, и преди, и сега, когато и да било, се е разглеждал отделно, в своята специфична цена; като нещо, което си струва.

Мариана Христова

**Мариана Христова е родена и живее в София. Завършва журналистика в Софийски университет “Св. Климент Охридски” през 1993 година. Работи и сътрудничи на издания като в. “Студентска трибуна”, в. “Ранно утро”, в. “Македония”, в. “Българска корона”, в. “Български глас” и други, на програма “Хоризонт” на БНР, както и на електронни медии.*

Македонските българи са най-големите македонски патриоти

В студиото на предаването „Под лупа“ на Телевизия „Европа“ г-н Мирослав Ризински сподели своите виждания за отношенията между България и Македония. Политиката, водена от тамошните власти, е пропаганда, като се слага ръка на свободата на словото. Според него македонските българи са най-големите македонски патриоти и не е случаен фактът, че исторически те са дали идеята за независима Македония.

- През 2008-2011 година вие излежавате една тригодишна присъда след скалъпени обвинения в корупция. Вие сте човек, който е изпитал на гърба си как действат службите в Македония. Имаше случай в началото на годината в Струмица, при който б души бяха задържани след проверка за фалшифицирани документи. Има ли общо между двата случая?

- Разбира се. Това е още един от поредицата случаи, в които македонските власти репресират хора с българско самосъзнание. Тази година има годишнина от „кървавата Коледа“ в Македония. Всички трябва да знаем, че този процес на македонизация и грубо фалшифициране на българската история е започнал с арестуването на над 30 000 души с българско самосъзнание в Македония и около 120 000 българи, които издържат наказания в бивша Югославия. Целият този процес не се е случил самovolно, а с насилствени методи. Всеки един в Македония, който отстоява българския си произход по някакъв начин, е голяма заплаха за една идеология, която се отстоява само на антибългарска основа. Тази поредица от неща, които се случват срещу българи, са само още едно доказателство на една политика, провеждана, както в бивша Югославия и за съжаление, сега и в независима Македония. Аз бих казал, че 2008 година, преди да се отвори този процес срещу мен, аз бях като гост на МПО - старата македоно-българска емиграция в САЩ и Канада. Там имах възможност да се срещна със сестрата на Мара Бунева и може би най-точната дефиниция за Македония е в нейното изказване: „Слава Богу, Македония стана независима държава, но за съжаление, още не е свободна“.

- Вие сте един от основателите на гражданското сдружение „Български културен клуб“ в Скопие. След като започнахте вашата дейност ли започнаха проблемите ви с властите в Скопие?

- Моята активност по отношение на отварянето на истината за българската история в Македония, за правата на българите, е даже и преди това. Аз съм един от учредителите на партията ДРУМ, на която беше лидер Доста Димовска. Бях и кандидат за депутат на едни от изборите. Аз винаги съм организирал прояви, свързани с историческите дати на българите в Македония. Аз от дълго време отстоявам българщината.

- В едно кафене в Скопие, преди да знаете изобщо, че срещу вас ще има процес, са ви подхвърлени няколко хиляди евро. След това ви арестуват, осъждат ви и влизате в затвора. Там имате някакви предложения от страна на властите в Скопие. Кажете ни повече за този случай.

- Точно така. Целият процес беше изпълнен с груби процесуални нарушения. На нито една инстанция не бяха взети предвид очевидните доказателства, които бяха приложени от мен и моята защита. От юридически аспект,

аз съм единственият случай на подкуп на държавен служител в Македония, а който всъщност няма правомощия. Бяха приложени доказателства от моя директор, в които се твърди, че нямам правомощия за тези действия, в които ме обвиняват. Всички, които работят в моята институция, също твърдят това в писмена форма. Имаше доказателство от Министерството на финансите, където се казва, че единственото упълномощено лице в институцията е директорът. Има строго описана процедура как един държавен служител може да бъде упълномощен.

- След като България втвърди позицията си спрямо Македония за присъединяване към ЕС, има ли ответна реакция от страна на властите в Скопие, според вас?

- Аз мисля, че от това правителство не може да се очаква нещо положително да направи в отношенията с България. Най-интересният въпрос може би, който можем да си зададем, е дали с това втвърдяване на българската позиция в македонското общество ще се отвори дискусия на тази тема. Ако е истинско желанието на македонските граждани да се приобщават към евроатлантическите асоциации, тогава непременно трябва да погледнат и към другата позиция. Досега към проблемите винаги се е подхождало много едностранно, пропагандно. На всяко едно разумно изказване, било то от България, се отговаря пропагандно, защото и медиите са под пълния контрол на правителството. По този начин съседите се виждат като врагове, това е една политика, изградена още по времето на Югославия.

- Свободата на словото е едно от основните условия за приобщаване към ЕС. Има ли подобряване в тази сфера, според вас?

- Не, напротив, аз мисля, че нещата са много по-лоши отпреди. Повече от видими са намеренията на настоящото правителство да сложи ръка на всички медии, които съществуват в Македония. Налице са едни всекидневни партийни кампании, това е неприемливо в едно демократично общество. Съществува цялостен контрол върху медиите от актуалното правителство в Македония.

- Има репресия от страна на властите в Скопие към хората, които искат да имат български паспорти. Не се ли случва това, защото по този начин ще изтича население от Македония към България и ЕС?

- Политиката, която води актуалното правителство в Македония, може да бъде разбрана от това, че всеки ден македонски граждани, които осъзнават своя български произход, си подават документи за получаване на българско гражданство. Това означава, че македонските граждани имат европейска ориентация, все по-често осъзнават своя български корен и произход. Аз мисля, че точно този процес, който се случва в момента, трябва да го погледнем и по друг начин. Какво ще се случи тогава, когато този голям брой хора имат български паспорт - те стават малцинство в собствената си държава. Това е една заплаха. Правителството в Скопие предприема неразумни политически действия, с които показва, че те нямат интерес да влизат в ЕС и НАТО.

- Ще има ли една дискусия по въпросите за проблемите на хората с българско самосъзнание вътре в Македония?

- Ние се опитваме по някакъв начин да покажем на македонското общество, че македонските българи са най-големите македонски патриоти. Те са тези, които исторически са дали идеята за независима Македония. Не случайно България е първата държава, която признава Република Македония. Македонските българи до някаква степен са тези, които могат да дадат идеи как да се разрешат проблемите с Гърция.

Интервюто взе: Николай Лефеджиев

Едиповщината е начин на действие на македонизма

Младен Сърбиновски е публицист, балетрист и драматург. Роден е през 1958 г. във Вруток, Гостиварско. Завършва социология в Скопие. Работи като журналист в македонското радио и телевизия. По времето на премиера Любчо Георгиевски е назначен за директор на Народната и университетска библиотека „Св. Климент Охридски“. Не успява да стане любимец на властта поради ярко изразените си пробългарски настроения, които не крие.

Автор е на много книги, най-известните сред които „Година от 13 месеца“, „Крали Марко“, „Хитър Петър“, „Пазач на дъгите“, „Вечният календар на порастането“, „Македонските авгиеви обори“, „Частици нищожност“, „Македонският Фауст“, „Зидари на нощта“, „Мариовците“.

Сърбиновски е познат у нас с книгата си „Македонският Фауст“, посветена на драматичната съдба на българския писател Венко Марковски, родом от Скопие. Романът му „Шашма“ за първи път поставя цялостно проблема за македонските българи.

- Младене, напоследък е много актуална темата за съвместното честване на общи празници от Македония и България. Какво мислиш ти по този въпрос?

- Това не е лошо, но тази инициатива е с къс фитил. Днес ще ги славят, а на другия ден македонистите пак ще продължат със старите фалшификации и омразата. Оставете ги тях. Смятам че е време за едно по-мощно интелектуално помирение директно със сръбските интелектуалци. А след това може би и политически. Сръбската общественост много неща направи на Балканите за последните сто и петдесет години и най-накрая дойде до тази позиция. А всичко ненаказано започна от Македония и срещу македонските българи. Те имат критическа мисъл и интелектуални капацитети сами да могат да преизпитат своето минало и този интелектуален подход само може да донесе нов позитивен климат на Балканите.

- Но пък в Македония за пореден път се съгъсти нова доза енергия на омразата към България. На какво се дължи това?

- На едиповщината като начин на действие на македонизма. Искаме приятелство с България, ама не искаме да приключим с омразата към българщината, а това значи и с омразата към себе си. Кога трябвало, кога не трябвало, беше полезно и се изплащаше, ако всекидневно се говори с омраза към България и собствената българщина. Така стана ясно кой е явно потвърден едиповец. До преди две-три години всичко това за дълги десетилетия беше печеливш бизнес в Македония. Бъди едиповец и всички врати на успеха бяха отворени за теб. За голямо съжаление на някои, това приключи, правоверните македонисти започнаха да търсят изход от безизходицата, стана още по-весело в Македония, наново се разигра провинциалната пиеса „със пеене и писане“ и от този македонистки махмурлук ние никак не искаме да изтрезнеем. „Хубаво ни беше“ е македонистката въздишка, която никой на този бял свят не иска да разбере. Особено пък в Европа.

- А как живеят при вас инакомислиците, тези които не споделят доктрината на македонизма?

- Това е много интересен въпрос. В Македония официалният македонизъм се раздели на софт македонисти и хард македонисти. По-меките, софт македонистите, хранените на Сорос, в момента са в опозиция, за тях България си остава най-големият враг и затова те смятат, че е стратегически голяма грешка на властта отварянето на още един идеологически фронт с Гърция. Те са големи критици на антиквизацията и грандоманските проекти във центъра на Скопие, но критиките им се простират само до естетически кич и прането на пари, без изобщо да стигнат до извода, че тъкмо техните предшественици десетилетия наред бяха заедно със строителите на нашата едиповщина, която ни доведе до безизходицата. Те си играят сега на демокрация и реват срещу авторитаризма, който започва да пуши в Македония, но тъкмо те направиха най-големите хайки срещу мен и подобните на мен, те направиха всичко възможно тази политическа гарнитура да дойде на власт. Съзнателно или не, тази власт само изло-

жи на мегдана цялата македонска мизерия, която за пореден път потвърди, че не е възможно да си македонист в какъвто и да било вариант, а да не си шовинист.

- Преди време ти беше оптимист, смяташе че Македония един ден ще влезе в ЕС. Продължаваш ли да смяташ че това ще стане рано или късно?

- Македония се намира в деветия месец на бременността. Отидоха си годините, когато можеше да се интервенира безболезнено. Когато бях още млад и очевидно недостатъчно зрял, казах много неща, написах цели книги, но накрая се видя кому времето даде право, а кого опроверга. Но каква полза от това? Пропахнах повече от двадесет златни години в мрънкане и разправии... Сега съм станал циник, отдавна седя настрана и така ми е хубаво, не чета вестници, рядко гледам новини но знам, че един ден със или без нас Македония ще влезе във ЕС. Македонското донкихотство брои дните си.

- През изминалата академична година ти беше гост професор в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Как се чувстваш във Благоевград сред студентите?

- Преди да дойда, правех усилия за нормална работа, такава, на която никой в обикновени условия не би й обърнал внимание, не би я политизирал. Но когато започнах, сълзи изпълниха очите ми. Оказа се, че наистина има нещо по-съвършено от красотата на природата. Това е всичко онова, което е докоснала човешката мисъл, което е осветлило човешката хубост. И всичките мои емоции и представи за Горна Джумая бяха обхванати, осветлени и допълнени от нежната красота, създадена от човека и осветена от бога. Благоевград е чудо със своя уют. Само там може да се каже, че всеки делник е празник заради ежедневното празнично разгръщане и растеж на деня. Това е неговият ореол и неговата душа, защото той има свое минало, а точно по това градовете заприличват на нас, хората. Такава е и моята приказка с мирните работливи студенти, преизпълнени от чувство за човечност. Това е онази развита българска национална черта, която се харесва в Европа, а на Балканите може би се смята за недостатък, с когото балканската дивотия се е подигравала и все още се подиграва. Но няма да е нищо ново и нищо пресилено, ако и сега отново кажа, че българите са най-европейският народ на Балканите. Всичките знаете приказката за Грозното пате. Аз бях грозното пате между тези млади хора, между тези умни преподаватели. Грозното пате, което пред техните очи се превърна в лебед. Но така е в живота. Много рано научаваме приказките, а много късно ги разбираме.

- Ти наричаш своята държавка Чалгомакедония. Защо я опеределяш така и как може да се промени това?

- Още през 1999 година в Скопие излезе моята книга „Обеди нищожност“, която е публикувана и в България под заглавие „За македонистките работи“. Гордея се с тази книга, написана под въздействието на блестящите книги на Чеслав Милош за неговата Полша. Има я и в интернет на „македонски“, а този мой всеобхватен анализ на Македония, вместо да се превърне в нещо което прави чест на македонската литература, повдигна истерия срещу мен, която след военния конфликт от 2001 гузно замлъкна. Книгата започва тъкмо с есето Турбомакедония (Чалгомакедония) и се оказа, че изобщо не съм направил грешка. Как да наречеш всекидневното от сръбска чалга, турски сериали и новини срещу света, Европа и съседите. Нашият стил на живот отдавна е чалга всекидневие и това е формата на нашето пропадане, от което сякаш няма спасение.

- Неотдавна група македонски интелектуалци поиска от президента на България да признае македонската нация? Какви са тези хора впрочем?

- България никога не е бягала от реалността и никога не е казвала, че от 1944 не съществуват нови реалности в Република Македония. Болката на тези, които искат сега да се предприемат такива стъпки, е, че те нямат интелектуалната храброст и капацитета да признаят какви са били преди 1944. Това, което не им го признава и никой в Европа. Същата тази македонистка болка преди някой и друг ден я артикулира и Ангела Меркел в Дубровник в присъствието на македонския президент. А кой са те ли? Това сме ние чалгомакедонците. Абсолютно губещите.

Интервю на Ана Кочева
Интервюто е публикувано
в агенция „Фрогноз“ на 23.07.2014 г.

Как функционира македонисткият мозък?

Уважаеми читатели, предлагаме ви текста на един млад българин, родом от Македония. Авторът желае да запази анонимност по разбираеми съображения. Неговите разсъждения са озаглавени „Как функционира македонисткият мозък?“ и се опитват да осветлят днешната действителност в Република Македония.

“Започвам да пиша тази статия, за да обясня на българите в България и на онези други българи, които не са от Македония и не са запознати със ситуацията в страдащата българска земя Македония. Както и самото заглавие посочва, темата е македонският мозък, по-точно мозъците на македонистите, как функционират, какво размишляват, каква е тяхната представа за тях самите, за българите и за всичко, което е около нас.

Най-напред ще започна с това как виждат на българите и България, какви са техните виждания за нас българите. Омразата към българите, България и всичко българско, което съществува на света е дълбоко в подсъзнанието на всеки македонист и сърбоман. Така е било от години насам, още от времето когато Българската армия се е оттеглила от Македония към края на Втората световна война. По-старите поколения са знаели за тяхната българска принадлежност, но след края на Втората световна война налагало се да я скриват, за да оцелят като хора в една сръбска комунистическа държава, наречена СФРЮ. Това поколение започнало да се осъзнава като македонско, наричали се македонци. По това време в Югославия принадлежността е била определена от социалистическата република, в която си роден и живееш. Например всеки роден в Социалистическа република Босна и Херцеговина е боснец, въпреки това, че такъв етнос не съществува, а хората, които живеят там, са сърби, хървати и мюсюлмани /югославяните по едно време създадоха и мюсюлмани по етническа принадлежност/.

Нека да се върнем в Македония. Както казах, хората започнаха да се наричат македонци, говоря за онези които по онова време бяха на 20, 30 години. Те знаеха, че са българи, но по това време единствена логика защо се наричат македонци се е търсило в това, че областта се нарича Македония и също така републиката носи същото име, заради това са македонци. Не се е търсило някакъв етнически произход, за да се наречеш македонец. Децата на тези хора, които са родени по време на Втората световна война или по-късно по времето на СФРЮ, вече от малки учеха ги, че са македонци. Раждаха се като българи, защото те в себе си носят българския ген и в тях тече българска кръв, всеки човек се ражда без национално самосъзнание. Хората национално се осъзнават много по-късно в детството, но най-напред те се запознават със страната, в която са родени, името на държавата и това, което ги учат техните родители в този случай, че са македонци живеещи в Югославия. Тези хора, родени от края на Втората световна война насам, носят македонизма вече в собственото подсъзнание, защото на това ги учат, това го знаят, за тях това е единствената истина, която съществува на този свят.

Оттук нататък всички знаем че македонизмът сам по себе си носи българофобията, омразата към българите, българското, България. Така вече със самото размножаване на македонистите расте броя на антибългарите, които плюят по собствения си български народ.

Какво мислят за България и българите?Македонистите смятат, че българите са татари, някакво тюрко-монголско племе, което е дошло на Балканите и взело тяхната „македонска“ култура, история, език и т.н. За тях България е странна чужда земя. На нея не виждат държава, в която се олицетворяват националните идеали на народа, на който принадлежат, а държава, която иска да ги атакува, да им вземе нещо, което е било тяхно. За тях България никога не е била близка страна, майка, Родина, Отечество. Смятат я като чужда, сякаш се намира на другата страна от земното кълбо.

Какво е да бъдеш българин в Македония?Този въпрос за-

служавя по-дълъг и по-прецизен отговор. Всички знаем, че онези хора, които се „самоопределят“ за македонци, са всъщност българи, които говорят български и тяхната история, култура, традиции не са никакви други, а български. Нека да ви дам един много точен, ясен отговор, който ще ви помогне да разберете работите по-добре от всякога. Ще взема един пример, в който се намирам и аз самият. Живея в едно общество, където хората са от различен етнически произход. Именно в Македония според Конституцията на страната живеят македонци, албанци, турци, роми, сърби, власи, босненци. Тези народности са всъщност създатели на македонската съвременна държава, тука ги наричат „държавотворни народи“. Българите никъде ги няма, сякаш никога не са живели тука, нито днес живеят. Конституцията на Република Македония позволява всеки един човек свободно да самоопределя своята национална идентичност и свободно да я изразява в страната. Това означава, че всеки един, който иска да се нарече българин, има право на това, също така има право да сложи в своя двор българско знаме като символ на българската му принадлежност. Но в действителност нещата не са такива, каквито са написани в най-важния правен документ на страната – Конституцията.

Какво става когато кажеш, че си българин? Хората започват да те гледат странно. Ако се намиращ помежду познати хора и откровено пред тях признаеш че си българин, най-първо може би няма да го вземат това изявление за сериозно, а ще го помислят за шега, но ще ти кажат, че не е добре да си българин. Ако настояваш да бъдеш българин, веднага излизат неудобни въпроси: „От къде ти българин?“, „Как така да си българин, когато си роден в Македония?“, „Как така да си българин, когато родителите ти са родени в Македония?“. Освен такива въпроси появяват се и обиди като например: „бугараш“, „бугарофил“, „предател“ и т.н. На хората в Македония когато им кажеш, че си българин, сякаш си казал, че си китаец, негър, марсианец. Не могат да го разберат. Те не могат да разберат как някой човек, роден в Македония, който говори на същия български диалект, на който и те говорят, човек, който е учил с тях в училище, университет, който е техен съсед, принадлежи към българския народ, към българската нация, към българите. Сякаш да бъдеш българин е психично заболяване. Когато кажеш че си българин, а не си роден в София, хората сякаш искат да ти кажат: „Ти добре ли си? Да не би да си психично болен?“. Може би и аз бих си го помислил същото, ако някой негър от Африка ми каже че е японец. Но това не можем да го сравним с това да бъдеш българин в Македония.

Айде да видим какво става с другите народности живеещи в Македония. На никой македонист не му пречи това, че помежду съседите, колегите, приятелите има хора които са от сръбски произход. Има хора, които са родени в Македония, но са от сръбски произход и имат фамилни имена които окончават на ИЧ. По-голяма част от тези хора се осъзнават като македонци и се декларират като такива. Това изобщо не им пречи на македонистите, които са от български произход с имена, които окончават на ОВ, ЕВ, СКИ. Значи няма проблем да си сърбин и да се наричаш македонец, но някой, който е роден в Македония и който го считат за македонец, не може да бъде българин. В Македония също живеят власи. Те трудно се разпознават, тъй като имат имена същи или сходни с тези на македонистите, но те могат да бъдат власи и въпреки това никой няма проблем с това.

Изводът е ясен. Може да си всякакъв, само не и българин. Да бъдеш българин в Македония е храброст, да преминаваш през всички препятствия, които ти ги поставят македонистите, да оцеляваш, да се бориш и да останеш такъв, какъвто си на всяка цена.

Ние българите сме оцелели повече от 1300 години, в нас тече кръвта на Аспарух, сражавали сме се с много племена, народи, държави, няма да се предаваме на никакви антични югославяни! Ние ще оцелеем, ние ще останем българи завинаги! Борбата за българщината продължава!”

Санджак: “Новото Косово” за Сърбия?

/КРОСС/ Сърбия е заплашена от ново сепаратистко движение - този път славяно-мюсюлманско, твърдят световни медии. В Швеция наскоро бе открито “първото официално представителство” на Санджак-областта, която е разположена в югозападната част на страната в близост до границата с Черна гора. Според редица сръбски анализатори броят на радикалните ислямисти сред мюсюлманите в Санджак е значително по-висок, отколкото сред албанците в Косово.

Както писа неотдавна босненско-мюсюлманския вестник “Дневни аваз”, в Гьотеборг се появи първото “представителство” на Санджак в чужбина. На церемонията по откриването му присъстваха представители на ислямската общност в Швеция, а сред гостите от Сърбия се забелязваха председателят на Изпълнителния комитет на Народното вече на Санджак Сеад Шаширович и Главният мюфтия на Ислямската общност в Сърбия Муамер Зукорлич.

“В нашата борба за възвръщане автономията на Санджак ние сме заявили, че ще отворим представителни офиси в Брюксел и Вашингтон-като най-важни центрове на властта. Но ние сме изключително доволни, че босненските мюсюлмани от Скандинавия изпреварват нашите очаквания и откриват първото представителство тук”, заяви Шаширович. От своя страна, Зукорлич запозна гостите с проблемите на ислямската общност в Сърбия, концентрирайки вниманието си предимно върху Санджак.

За да се изясни въпросът за това колко далеч може да стигне ситуацията в Санджак, е достатъчно само да споменем случая с нападението на американското посолство в Сараево. На 28 октомври миналата година, представителят на местното ухабисткото движение в Санджак Мевлид Яшаревич няколко часа обстрелваше сградата на американското официално представителство в Босна и Херцеговина. След инцидента, сръбската полиция предприе голяма офанзива в югозападната част на страната и арестува 17 ислямски екстремисти, с които си сътрудничил “Сараевският стрелец”. Тогава международното “Радио Сърбия” съобщи, че Санджак е най-голямата крепост на ухабитите в бивша Югославия.

Но какво е Санджак? Тази област се намира частично в югозападната част на Сърбия, и отчасти - в североизточната част на Черна гора. Преди края на XIV в. е бил център на средновековната сръбска държава - Рашка. Но след това, през периода на османското владичество, много от жителите на областта приемат ислямската религия. Когато през 1878 г. след поредната руско-турска война Сърбия става независима, Санджак е окупиран от Австро-Унгария. През 1913 г., в резултат на Първата балканска война, региона е поделен между Сърбия и Черна гора.

65% от сръбската част на Санджак е населен със славянски мюсюлмани-помаци или торбеши както още ги наричат, а останалите са източноправославни сърби.

В трите подрайона в югоизточния регион (до границата с Косово) преобладават мюсюлманите, а православните съставляват мнозинство в останалите три области, в близост до границата с Босна. През XX в. в този район се осъществява истинска етническа трансформация. От местните сърби-мюсюлмани постепенно се изгражда една нова националност, наречена “санджакски мюсюлмани”, чиито представители започват да се “чувстват” по-близки до бошняците в Босна и Херцеговина, отколкото до местните сърби. Загва по време на Югославия, много “санджаклии” се преместват да учат, работят, а в последствие и да живеят в Сараево.

В края на 80-те години на XX в. федеративната балканска държава преживява вълна от национализъм. Постепенно тя обхваща и мюсюлманите в Санджак. В районът се формира клон на босненската мюсюлманска партия на демократичното действие, по-известна като ИДП. От самото ѝ начало в нея се включват днешните лидери на мюсюлманското “санджакско” движение, като Расим Ляич, Сюлейман Углиянин и мюфтията Муамер Зукорлич. В политически план те са привлечени от босненския мюсюлмански лидер и първи президент на Босна и Херцеговина, Алия Изетбегович и от Върховният мюфтия на Босна, Мустафа Церич.

По време на войната в Босна и Херцеговина през 1992-1995 г. санджаклии стават известни със своята жестокост спрямо докорошните си съседи-сърбите. Те участват активно на страната

на бошняците, като според запознати, в процентно отношение ислямските фундаменталисти сред тях са много повече, отколкото например сред босненските мюсюлмани.

Желанието им за отцепване от Сърбия датира още от самото начало на разпадането на Югославия. През октомври 1991 г. след проведен референдум в областта болшинството от населението се обявява за автономия “с право на присъединяване към друга държава”. За мнозина още тогава става ясно, че “закодираното” послание в последните думи се отнася преди всичко до включването на областта към Босна и Херцеговина. Най-осезаемо подобни идеи се застъпват от членовете на босненската мюсюлманска национална камара на Санджак (MNVS).

През януари 1992 г. нейните идеолози приемат “Меморандум за даване на специален статут на Санджак”, в който се отбелязва, че в областта предстои да се създаде регионален парламент, правителство и полиция. Това становище е подкрепено “на бърза ръка” от Запада, но малко по-късно ЕС “бие отбой” и се отказва от идеята. Това е добре дошло за националистическият режим на Милошевич, който веднага се възползва от ситуацията и изпраща военни и полицейски подразделения в района. За кратко време са арестувани 45 видни членове на “Демократична партия за действие”. Западните демокрации по това време са заети с войната в Босна, а след това и с Косово и така и не обръщат достатъчно внимание на Санджак.

Днес в областта има няколко организации, които ратуват за отделянето на Санджак от Сърбия.. Най-радикални от тях са симпатизантите на босненската “Културна Асоциация”, начело на която стои мюфтията Зукорлич. Наскоро той призова санджаклии да откажат да участват в преброяването на населението на Сърбия, тъй като на официалните документи на хората в областта стои задължителното “сръбско гражданство”, без някой да ги пита дали искат това или не.

Повече от ясно е, че действията на мюсюлманите в Санджак са инспирирани до голяма степен от Босна и Херцеговина и лично от върховния мюфтия на тази държава, Мустафа Церич. Още преди две години той пророчески заяви:

“Ако някой може да бъде фактор на стабилността в региона, особено в Санджак, това е Сараево. Ние, бошняците в Босна и Херцеговина искаме да кажем на босненците в Сърбия, че те не са изоставени. Ние трогово живеем в момента в две държави - ние в Босна, а те в Сърбия”.

Други два основни участници в националистическото движение в Санджак са “Демократическата партия”, водена от Расим Ляич и “Босненската партия за европейски Санджак”, ръководена от Сюлейман Углиянин. Според редица анализатори, те са дори по-консервативни, отколкото мюфтията Зукорлич, а в техните програми има най-видими признаци на сепаратизъм. Въпреки това обаче и двете партии не се отказват от сътрудничество със сръбските власти. Нещо повече дори: понастоящем и Ляич, и Углиянин са министри в сръбското правителство.

През последните години мюсюлманите в Санджак все повече започват да обръщат внимание на различните “индикации” идващи от Запада, които касаят правата на “националните малцинства в Сърбия”. През август миналата 2011 г. в Белград бе на посещение Ангела Меркел. Тогава, независимо от изисканото посрещане, тя в прав текст заяви, че ако иска да влезе в ЕС по-бързо, Сърбия трябва да признае независимостта на Косово. В своите разговори германският канцлер беше повече от категорична, че успоредно с това, властите трябва да гарантират и правата на националните малцинства, които остават да живеят на тяхна територия. А едно от тях е именно мюсюлманите от Санджак. Тази тема намери продължение и в срещата между министрите на външните работи на Сърбия и Турция, която се състои през следващия месец септември. На нея Ахмет Давутоглу публично предложи “посредничества” в решаването на “проблемите” на Санджак.

Всъщност истината е, че т.нар. “проблеми” на санджаклии могат много лесно да се решат и в момента. Все пак те имат представителство в белградската Скупщина, имат двама министри, в страната се зачитат техните партии и религиозни асоциации, независимо от на моменти откритите призови за сепаратизъм или отцепване от Сърбия. Техният “Национален съвет” продължава да работи съвсем легално, като дори има право да наложи вето върху въпросите, касаещи Санджак. В момента единственото, което “няма” е териториална автономия.

Досяга сръбските власти се опитваха да ограничат сепаратистките стремежи в Санджак. Но дали ще успеят да сторят това и за в бъдеще зависи от много фактори - и вътрешни, и външни.

Косово и забравеното българско присъствие в него

Доцент Сашо СТАНЕВ,

познат с прецизната си взискателност към фактологията, която изследва, и с богатата си осведоменост, ни предлага студия в две части, посветена на Косово. В нея геополитиката и историята взаимно се допълват, за да разобличат мита, че “Косово е люлка на сърбизма” и да подчертаят тенденцията на свиване на българското пространство духовно и териториално на Балканите. Разбира се, това той прави с благородната цел, не да всява униние у нас, а да разбуди закърнелите сетива на българската държава, за сериозните проблеми, които времето, географското положение на страната ни и хазартната комбинация между интересите на глобалните играчи сътворяват. А това е сериозен повод, целият ни елит духовен, интелектуален и политически да преоцени и преосмисли резултатността на досегашната си държавническа дейност. /”Б.М.”/

I част История на областта

Въпросът, който възниква найнапред, е използването на наименованието Косово, а не на Косово и Метохия, с което регионът бе известен преди. Двойното официално име Косово и Метохия бе въведено през 1945 година, когато Косово бе анексирано от Югославия и превърнато в нейна отделна административна единица. Това наименование започна да се използва повторно през 1989 г. от сръбския режим на Слободан Милошевич и оттогава остава сръбското название за Косово и Метохия, както и за организацията на сръбското малцинство в Косово. Славянското име Косово е продукт на поредните заселници на региона от смесените помежду им прабългари и славяни, които изместват на запад предците на днешните албанци. При Пресиян (836-852г.) поголямата част от Северна Македония, включително и Косово, попадат в пределите на българската държава, а по време на неговите наследници в нея биват включени цяла Македония и част от днешна Албания на юг до Бутринто. “Славянските топоними в Косово и Албания са поскоро български, от колкото сръбски, тъй като българите завладяват тези земи още през IX и найвече през X век по времето на възхода на българската империя при Самуил със столица Охрид и много от имената на местностите и селищата са наложени по административен път, докато сърбите тогава са се намирили далеч от Косово” (“Албанците и техните територии”, Тирана, 1985, стр. 198). На събора на българските боляри в Призрен през 1072г. при въстанието срещу византийското владичество, водено от Георги Войтех, потомък на стар кавхански род, за български цар е провъзгласен Константин Бодин. Цялата косовска област с градовете Прищина и Призрен е включена отново към българската държава от Калоян през 1202г. (Петър Мутафчиев, “История на българския народ”, ч. II София, Хемус, 1944 г.). При Иван Асен II в пределите на България влизат Македония, Албания от Пинд до Шкодренското езеро, в т.ч. покрайнините на Прищина и Призрен.

Възползвайки се от междуособиците, настъпили в България след смъртта на Иван Асен II, сърбите постепенно завладяват Косово и Македония, които остават под тяхната власт до падането им под турско робство след два

века. Едва при Смилец Стефан Милутин завзема трайно Косово (1291-1298г.) Македония е присъединена към Сърбия в 1331г., а от 1389г. е завладяна от турците. Даже при апогея на “Сръбското велико кралство” на Стефан Душан (1331-1355г.) сръбската държава е пъстра по своя етнически състав, включваща българи, гърци, албанци и власи, сред които самите сърби са представлявали незначителна част. Неслучайно този етнически конгломерат, управляван от полунезависими владетели, се разпада бързо след смъртта на Стефан Душан.

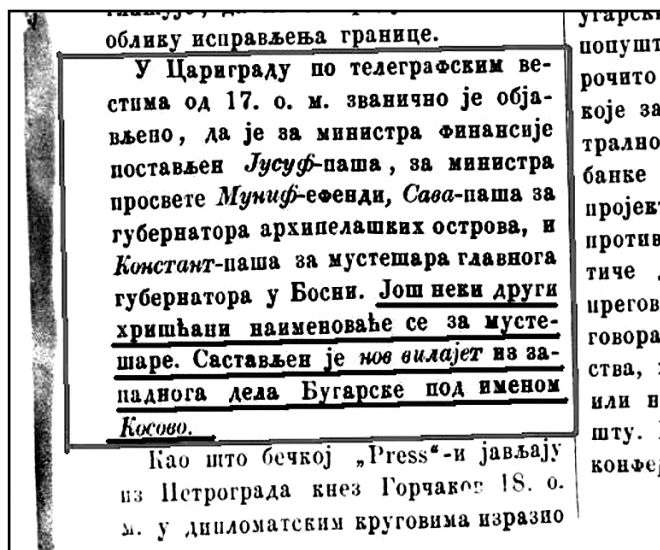
В Косово сърби се заселват едва през 14тият век, заварвайки в него българско население с вековна християнска култура. По свидетелство на византийски историк Георги Пахимер в неговата “История на Палеолозите, 1255-1308г.” “България е цивилизована страна с множество големи и богати градове, с пътища, пристанища, търговски договори с италианските републики и връзки с напреднали близки и далечни страни. В същото време сърбите са свинопастирски народ, отдаващ се на разбойничество, при липса на всякакви държавни институции и правен ред, без никакви пътища, където липсва каквато и да е сигурност за живота и имуществото на чужденците.” (Тихомир Павлов “Българите в Моравско и Тимошко”, София, Печатница на

Армейския военноиздателски фонд, стр. 1920). Сега малко странно изглежда широко рекламирането на Косово като “люлка на сръбската цивилизация”, след като до края на XII век цялата документация на сръбските владетели се е водила на български език, а по времето на Стефан Душан гръцкият става официалният език в неговата канцелария.

Друг сръбски мит е за масовото напускане на Косово от “сърбите” през есента на 1690 г. (след като австрийците под началството на ген Пиколини през 1689 г. превземат Косово и Скопие, но в началото на 1690 г. са разбити от турците и принудени да се оттеглят) поради страх от репресии от страна на

турците, с което е започнало заселването на тяхно място на албанци и изменение с това на етническия състав на косовското население. Фактическият брой на изселените тогава българи и сърби е между 30 и 46 хиляди души, което показва че се касае преди всичко до локален проблем. Това, че голяма част от изселниците са били българи, може да се установи по надгробните паметници в гробището на градчето Szent Endre (Свети Андрей) край Будапеща, станало местожителство за много от тези бежанци.

Плодородното косовско поле се заселва с албанци през XVII и XVIII век. (Антон Логоречи, “Албания”, Лондон, 1977г.). Според Klements Ludwig (“Ethnische Minderheiten in Europa”, Munchen, Vlg. C. H., Beck, 1955). Към 1820 г., албанците в Косово съставляват над 50% от неговото население, в началото на XX век са вече две трети, през 1970 г. 80%, а през 1990 г. над 90%. Броят на “сърбите” и черногорците в Косово през 1961 г. е 264 601 души; 1971г. 259 818; 1981 г. 236 526, а през 1991 г. 215 364. (W. Petrisch, K. Kaser, R. Pischler, “Kosovo Mythen, Daten, Fakten, Klagengurt etc., Wieser Vlg., 1999). Найрязко нарастване на дела на албанците в Косово се осъществява по време на Втората световна война и в първите 23 години след нея, когато границата между Косово и Албания на практика не съществува и голям брой албанци от Албания

„Српске новине“, 24 јануари 1877.

се заселват в него. Решаващ фактор за бързото увеличаване на броя на албанците е високата им раждаемост, която през 1950 г. е възлизала на 64 новородени на 1000 души годишно, а през 1980 г. тя все още е 29/1000 (при повече от 25/1000 на демографски взрив). През 1981 г. на една козовка са се падали средно по 7 деца, на косовска сръбкиня по 3,4 деца, а на сръбкиня от вътрешността на Сърбия 1,9. В резултат през 1971 г. със своите 145 жители на квадратен километър Косово се превръща в най-гъсто населената югославска територия.

Понастоящем сърби живеят само в няколко анклава в Северно Косово непосредствено до границата със Сърбия: 20 хиляди в Косовска Митровица, 18 хиляди в Лепосавич, 14 хиляди в Зубин Поток и 6 хиляди в Звечан, а така също и 9 хиляди в курорта Щръпце в близост до Македония, както и разпръснати в малки селища из цяло Косово. В столицата Прищина, в която до 1999 г. сърбите са били повече от 40 хиляди, е останала само една сръбкиня в пенсионна възраст. През 2000 г. в Косово е имало около 100 хиляди сърби. Ново масово бягство на неалбанското население последва след размириците през 2004 г., при които има убити и подпадени стотици сръбски домове и православни манастири. Тогава от южната част на Косово Митровица се изселват всички сърби и в нея живеят 80 хиляди албанци, а частта на града северно от река Ибър бива напусната от албанците.

Според преброяването на населението на Сърбия през 2002 г. албанците в нея възлизат на 84 137 души, от които 57 595 живеещи в Прешевската долина; 31 098 (89,1%) в Прешево, 23 681 (54,7%) в Буяновац и 2 861 (26,2%) в Медведжа.

Успоредно с увеличаването на числеността набира сила и албанското национално съзнание. В резултат от 1909 г. Северна Албания се оказва обхваната от постоянно въстание, а през юли 1912 г. цялата Северна Албания е в ръцете на бунтовниците (на 12и август 1912 г. те превземат Скопие). Турското правителство осъзнава, че не е в състояние да овладее положението и признава създаването на автономна албанска държава, включваща в себе си Косово и части от Битолския и Янинския вилает. Избухването на Балканската война през есента на същата година попречва на реализирането на тази идея.

На 28.11.1912г. Исмаил Кемали провъзгласява във Вльора (Валона) независимостта на Албания, което бива потвърдено през месец март 1913г. от посланическата конференция на Великите сили в Лондон. Под натиска на Русия Косово, което е окупирано от сърбите, остава извън границата на Албания. Западните държави се съгласяват с това руско искане за сметка на отстъпване на Шкодра на Албания и лишаването по този начин косвено Русия от достъп до Адриатическо море.

Още през 1914г. започва усилено колонизиране на Косово със сърби и черногорци, когато се създават нови селища в стратегическите пунктове. През 1918 г. се слага началото на втора вълна на колонизиране, при което броят на колонистите достига 70 хиляди души. Колонистите получават по 72 дка конфискувана от албанците земя, а местното славянско население по 41 дка. С конфискационната реформа от 1935 г. на човек от албански произход се оставя само по 4 дка. В периода между двете световни войни косовските албанци се задължават да премахнат оградите около къщите си, разрушават се албанските гробища. Особено тежки са наказанията (с глоби, затвор и прилагането на всевъзможни полицейски методи) при нанасянето на стопански щети. Известно между другото е, че поне до началото на XX век основен поминък на албанското население в Северна Албания е разбойничеството. (Реклю, "Болгар in, Черногория и Албация", Москва, 1915). Евен-

туалните локални конфликти се потушават жестоко, като за тази цел в помощ на армията и полицията се използват колонистите и черногорците.

Картината се променя коренно по време на Втората световна война. След разгрома от Вермахта на Югославия и Гърция (Хитлер обявява война на Югославия на 6.04.1941г. и две седмици по-късно югославската армия капитулира) е създадена Велика Албания като съдържава на кралство Италия. Новата държавна формация включва в себе си и Косово, както и населените предимно с албанци части на Черна гора, Западна Македония и областта Чамърия на Южен Епир в Гърция с нейното 90 хилядно албанско население. Извън границите на "Велика Албания" остават намиращите се под немско военно управление косовски окръзи Митровица, Вучитрън и Лап, както и дадените на България (заедно с долината на Южна Морава без Ниш) райони от околия Гиляни в Източно Косово. До 8.09.1943 г. Велика Албания се намира под егидата на крал Виктор Емануил III, когато бива окупирана от немците и продължава съществуването си до превземането на Тирана от партизаните на Енвер Ходжа на 17.11.1944 г.

Активността на основаната през 1941 г. Албанска комунистическата партия, намираща се под силното влияние на югославските комунисти, се ограничава само в територията на Албания в границите, определени през 1913 г. В Косово албанците са лоялни спрямо окупаторите и комунистите намират слаба поддръжка от тях. Много косовски албанци постъпват в немската армия. От тях е създадена, наброяващата 6.5 хиляди души СС дивизия "Скендербег", която обаче, има незначителен военен принос. За кратко време от Косово са прогонени 20 хиляди колонисти, а домовете им разрушени.

По време на войната от албанците са убити 10 хиляди сърби и черногорци.

В края на Втората световна война Тито е склонен Косово да бъде преотстъпено на Албания, но среща решителен отпор от страна на сръбските комунисти и е принуден да се откаже от това свое намерение. Факт е, обаче, че на напусналите по-различни причини Косово сръбски и черногорски колонисти не се разрешава да се върнат обратно в него. (През 1945 г. Титова Югославия приема закон, забраняващ на прогонените от Косово по време на Втората световна война да се завърнат по домовете си).

Следващата учудваща проява на Тито е при посещението му за първи път след цели 16 години на Косово, като предварително е отстранил от югославското ръководство вътрешния министър черногореца Александър Ранкович. Всички сърби, заемащи висши ръководни длъжности в Косово, са уволнени, а съдилищата се стараят да осъдят колкото може повече сърби. В течение на времето през следващите пет години в Косово идват около 200 учители от Албания, а през 1969 г. в Прищина е основан университет с преподаване на албански и сърбохърватски. През 1974 г. е приета нова конституция на СФР Югославия, според която двете автономни провинции Косово и Войводина придобиват почти еднакъв с останалите шест републики статут. През периода 1968-81г. (до смъртта на Тито на 4 май 1980 г.) косовските албанци получават редица предимства, като по-голям дял в местната администрация и полиция, повече автономия и за първи път с тях започват да се отнасят като с равноправни. И до сега по-възрастните косовари с известна носталгия си спомнят за този период, продължил близо две десетилетия. Със своята политика Тито се опитва да наложи концепцията си за братство и единство на народите в Югославия и това, че никой няма право да критикува публично която и да е националност, освен своята собствена. Всичко това навлича омраза към Тито на сръбските националисти и неговото демонизира-

не сред тях продължава до наши дни.

“Меденият месец” между сърби и албанци приключва със студентските вълнения в Прищина през 1981г., при които имаше убити и ранени, а в Косово бе въведено военно положение. Сръбско-албанската конфронтация се изостри до крайност, когато в сръбския град Парачин албански младеж, отбиващ редовната си военна служба в югославската армия, разстрелва от упор 25 войници сърби, хървати и словенци, всички до един християни. През 1983 г. по повод кончината на Ранкович бе проведен първи масов митинг на косовски сърби, а през 1986 г. те организираха протестен марш към Белград. През 1989 г. бе променена югославската конституция, с което се ликвидира автономията на Косово и бе забранена употребата на албанския език като служебен. В отговор на 26 и 30 септември 1991 г. косовските албанци проведоха нелегални избори. Избраните от тях депутати провъзгласиха основаването на Република Косово и приеха конституцията на новата република, според нея “Косово е демократична държава на албанската нация и на националностите, малцинствата и гражданите, които живеят в Косово: сърби, словенци, македонци, черногорци, хървати, турци, роми и др.”

Всичко това доведе до засилване на репресиите. Уволнени бяха 240 лекари албанци и 100 албанци помощен медицински персонал. Назначените на тяхно място лекари сърби носеха със себе си пистолети. Напрежението между двете главни етнически групи: сърби и албанци продължи да расте. До 1993 г. 370 хиляди албанци напуснаха Косово.

През 1996 г. станаха първите стълкновения с Косовската албанска освободителна армия. (Ustria Gliritmare e Kosoves, UGK), в селищата Дреница, Джаковица и другаде. На 23.02.1998 г. САЩ определиха UGK като терористична организация, което не попречи на 24.06.1998 г. да се проведе среща на извънредния представител на САЩ Ричърд Холбрук с регионалния ръководител на UGK. Последваха известните събития от 1999 г., а примирието от 10.06.1999 г. представляваше капитулация на югославския президент черногорца Слободан Милошевич и означаваше откъсване на Косово от Сърбия. Националното чувство на албанците от Албания и Косово е твърде различно. Идентичността на косовските албанци е изградена главно в годините след Втората световна война и е с подчертано мюсюлмански характер. След 1999 г. те разбраха, и това им подежда като истински шок, че “Майката родина Албания” е много бедна и че албанците в Албания нямат нито желание, нито възможност да помагат на сънародниците си в Косово. В резултат за косоварите национален център стана не Тирана, а Прищина. При поредните избори в Косово организациите, поставящи си за главна цел обединяването на Косово с Албания, получиха само няколко стотин гласа. В интервю с кореспондент на Франкфуртер Алгемайне Цайтунг (FAZ) на 16.12.2008 г. тогавашният министър-председател и бивш президент на Албания Сали Бериша заяви, че “Албания ще се обедини с Косово едва след влизането на двете държави в Европейския съюз”.

Натовската интервенция през пролетта и лятото на 1999 г. откъсна Косово от Сърбия и постави провинцията под временно управление на ООН. Генералният секретар на ООН възложи на бившия финландски президент Марти Ахтисари да намери решение на проблема с Косово. Измежду всичките възможни алтернативи като най-приемлива бе избрана тази за ограничена и пряко наблюдавана независимост на Косово. На 18.02.2008 г. бе разрешено Косово да декларира своята независимост въпреки твърдата опозиция на Сърбия.

На 10.09.2012 г. международната група за Косово официално прекрати наблюдението на косовската независимост. Това позволи на Косово да стане член на Международния валутен фонд и Световната банка. Сърбия, обаче, продължава да поддържа политиката си на непризнаване на Косово, бидейки подкрепяна от Русия и Китай, което не позволява на Косово да стане член на ООН. Най-високопоставените сръбски държавници, включително и президентът на Сърбия Томислав Николич, многократно се заричат, предназначено предимно за вътрешна консума-

ция, никога да не признаят Косово като отделна държава. Истинската цел на сръбското правителство е не да възстанови своя суверенитет, макар и формално върху Косово, а да бъде преначертана границата между двете държави, с което да се откъсне от Косово областта на север от река Ибър. На това се противопоставя проблемът за района на Прешево Буяновац в Южна Сърбия, населен предимно с етнически албанци, които със сигурност предпочитат да живеят под управлението на Прищина. Преодоляването на тези противоречия и евентуалните взаимни отстъпки са възможни главно поради желанието на Сърбия да се присъедини към Европейския съюз. (А Беблер, сп. “Родопи”, бр. 34, 2013г., стр 821).

Косово - Свидетелства за българското присъствие там

II част

В продължение на хилядолетия, като се започне от VII век, българите представляват основната част на населението на Косово. Според турски статистики дори до началото на Балканската война те все още са втората след албанците по численост народностна група в областта. Смехотворни са твърденията за Косово като “люлка на средновековната сръбска култура”, за каквато сърбите представят краткосрочния си допир с византийската цивилизация. Всъщност, влиянието на Византия е трайно осезаемо единствено в българските земи. През X век в границите на България са влизали градовете Белград, Браничево, Ниш, Раса (Нови пазар), Призрен и др. На конференция в Лондон, председателствана от английския държавник Едуард Грей (1862-1933г.), европейските сили (Великобритания, Австро-Унгария, Германия, Франция и Италия) отстъпват под натиска на Русия и позволяват малка Сърбия да анексира Косово, с което да си създаде миниколония на Балканите. Сръбската окупация на Косово през есента на 1912 г. използва “освобождението на сръбското малцинство в Косово и на средновековните православни паметници” като подходящ пропаганден лозунг за заблуждаване на собственият население и международната общност.

А ето как действат сръбските власти според “най-великия македонец на XX век”, Кр. П. Мисирков: “Достатъчно е дадена територия да е влизала поне 10-20 години в състава на сръбската държава, за да бъде обявена тя за свещена сръбска земя, а щом земята е сръбска, то в нея се говори на чист сръбски език и от тази гледна точка не може и дума да става за българско население в нея. По Берлинския договор Сърбия получи няколко чисто български окръга и боейки се, че България може някога да си ги поиска обратно, тя започна енергична борба с българщината в тях. Действиата в това отношение бяха толкова интензивни, че за 30-ина години по-големият дял от днешно кралство Сърбия бе сръбизирано” (Българска сбирка, год. XVI, кн. VIII, 1909 г.; стр. 529-535).

В писмо до проф. В. И. Ламански от 17.03.1878г. Стефан И. Веркович (1827-1893 г.) заявява: “Сърбите си присвояват части от България, наричайки ги Стара Сърбия. Нечуваното безобразие на сърбите стига до това, че те, без да се стесняват, лъжат пред целия свят, говорейки за “сърби” от Ниш, Пирот, Лесковец, Врания и т.н. Ако горепосочените принадлежат по език на сърбите, тогава може да се каже, че на света няма българи и трябва да им се даде целия Балкански полуостров”. Между другото, във Врания сърбите успяват едва през 1875г. да основат сръбско училище само със 6 ученици, докато в същото време в българските училища в града учат 640 деца.

В писмо от 23.02.1913 г. до приятеля му П. Яворов Кочи Цилка, министърът на пощите и телеграфите в първото албанско правителство, се оплаква от сръбския терор и прогонването на българи и албанци от Призрен и другите косовски градове.

Безспорно, най-големи поражения върху българщината в Косово нанася турското робство. Най-масово е било потурчването и албанизирането в края на XVI и началото на XVII век по време на нашествието на албански мюсюл-

мани на изток като средство за предпазване от насилията им. Запазен е споменът за насилственото ислямизиране преди това по времето на султан Селим I (1512-1520г.), наречен Свирепият, Кървавият. Тогава в Призренско биват убити 40 хиляди християни, отказали да приемат исляма. Самото действие е ставало край бреговете на р. Бели поток, придобила след това прозвището Църни. В цялата Призренска област, включително в селищата в които отдавна живеят албанци и поалбанчено местно население, само 2% от имената на селата не са със славянски произход. Същото се отнася и до много от имената на селските местности: Царева ливада, Кобилина глава, Райева поляна, Катин Забел, Рибница, Враня и др. (Йован Хаджи Василевич, "Мъслимани наши крви у южном Срему", Београд, Штампарица "Св. Сава", 1924 г.)

Намиращата се в Парижката национална библиотека султанска заповед от 1528г. съдържа мерки за разправа с метежниците-хайдуты в санджаците Вълчитрън (Вучитрън) и Прищина (Бистра Цветкова, "Хайдушките движения в югозападните български земи през XV-XVIII векове, Сливен, 1968г.).

В третия том на книгата си "Voyage en Morée, a Constantinople, en Albanie et dans plusieurs autres parties de l'Empire Ottoman pendant les années 1798, 1799, 1800 et 1801", Paris, 1802) авторът С.Н.Л. Роукевиле съобщава редица свои наблюдения върху българите в Европейска

Турция по това време. Той отбелязва, че Призрен е границата между България, Сърбия и Албания.

В книгата на Малте-Брюл "Отоманската империя" (1828г.) се казва "На Запад българското население се връзва дълбоко в Централна Албания, а в санджаците Прищина и Призрен българите отстъпват по численост само на албанците".

Ami Vuc в том I на излязлата в два тома своя книга "Recueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe", Vienne, 1845 г., на страница 345 констатира "Прищина е българско селище" В неговата "Ethnographische Karte des Osmanischen Reiches europäischen Theiles und von Griechenland", 1847 г. западната българска граница минава близо до Прищина, Призрен и Корча.

А. Гилфердинг (1831-1872) в "Поездки по Герцеговине, Босни и Старой Сербии" отбелязва "В Призрене доволно много македонски валахов, болгар и греков. Речь призренских сербов сильно приближена к болгарскому наречию; например я слышал не раз от призренцев такие выражения: он га ударю сос нож, сос рука вместо с ножом, с рукой: у Призрен вместо у Призрену; слово работа, постоянно заменяющее у них сербское посао, т.е. дело."

G. Lejean (1812-1871 г.) "Ethnographie de la Turquie d'Europe", Gotha, 1861г. "Понастоящем тази раса (българите) са обградени от Дунав, Тимок и линията, минаваща през градовете Ниш, Призрен. Извън този периметър има аванпостове или остатъци от българската раса сред албанците."

Върху излезли по времето, когато шовинизмът все още не се превърнал в държавна религия на Сърбия, сръбски етнографски карти на Давидович (1848 г.) и Дежарден (1853 г.) езиковата граница между българи и сърби минава от Призрен през Ниш към Тимок (р. Южна Морава на тези карти е Бугарска Морава), като градовете Враня, Лесковец и Ниш остават в българската езикова територия.

Придошлите в периода XVII - XVIII век в Косово огромни маси албанци разделят българи и сърби, които се срещат отново в долината на Българска Морава (Gustav Weigand, "Ethnographie von Makedonien", Leipzig, Friedrich

Brandstetter Vlg, 1926). Вайганд съобщава, че "в Прешевската кааза (околия), влизаща в състава на Прищинския санджак (окръг), има 73 български села, 13 чисто албански и 9 смесени (българо-албански). В разположения в северните поли на Шар планина район живее значителна българска общност, която е подложена на изчезване. Още формата на наименованията на тамошните селища и местности показва българския им произход: Гражданик, Любича, Лешаре и др."

Възнаградената за участието и в Руско-турската война 1877/ 78г. Сърбия полага неистови усилия за дебългаризиране на заграбените български земи. Тази ѝ политика добива характер на открити репресии след Зайчарското въстание от 1883 г. В резултат говоримият език на българите във въпросните райони се превръща в смесен сръбско-български, както Вайганд се убеждава лично от разговори с хора от присъединените 40 години преди това към Сърбия български земи.

Провежданото етническо прочистване, в несправедливо присвоените наши земи, е само едно от многобройните престъпления на Сърбия спрямо българите. През целия период до Освобождението на България Сърбия многократно се възползва от пролязлата българска кръв, за да получава от Турция редица области като отплата за оказаните ѝ услуги. През 1841 г. сръбското правителство подбужда въстание на българите от Пиротско и Нишко, обещавайки им въоръжение и дори пряка военна намеса. След като бунтът избухва, правителството в Белград не само се оттегля от дадената дума, но и затваря херметично границата с Турция (Ст. Романски, "Австрийски документи относно Нишкото въстание в 1841-42г.", София, 1912г.).

Тази история се повтаря през 1850 г. при бунта в районите на Видин, Лом, Кула и Белоградчик, когато правителството на Илия Гарашанин отново дава щедри обещания, а в същото време Аврам Петрониевич, министър на външните работи на Сърбия, информира писмено видинския валия Мехмед Зия паша за подготовката на въстанието и дори обещава сръбска помощ "при нужда". (Вл. Зарев, "Лето 1850", София, изд. На ОФ, 1988 г., стр. 218-219).

Роденият през 1835 г. в гр. Дяково, център на Метохия, във влашко-българско семейство Димитър Общи (Димитър Косовец), постъпва през 1862 г. в Първата българска легия в Белград, а през 1871 е определен от БРЦК в Букурещ за пръв помощник на Левски.

Майка Тереза е родена на 26 август 1910 г. в семейство на Никола (Коле) Бояджиев и Дранафила (Драна, Роза), и двамата родом от Скопие, но с произход от Призрен. При посещението ѝ в Скопие през 1980 г., година след като е удостоена с Нобелова награда за мир, на въпроса дали е етническа албанка, македонка, влашкиня, сръбкиня или друг етнос, отговаря: "Аз се чувствам гражданка на Скопие, моя роден град, но принадлежа на целия свят." (J. Mironski, "Mother Theresa", Skorje, Tri D, 2003 г.)

В "Записки за България и българите" във вестник "Знаме" от януари 1875 г. Любен Каравелов пише "Броят на павликяните, ако говорим приблизително, достига 79 хиляди души, от които 38 хиляди живеят в България в Свищовския, Пловдивския и Скопско-Призренския окръзи".

"Мецеслов" за 1857 г. в "Опис на панаирите по българските земи" съобщава за "панаира в Прищина, който ще се проведе от 14-и до 21-ви септември" (Извори за българската етнография, Из българския възрожденски печат", том I, София, БАН, 1992г.).

Щипянинът Йосиф Ковачев (1839-1898г.), следвал в

Белград и Киев, и основал в родния си град Шип първото българско педагогическо училище, става учител в българското училище в главния град на Източно Косово Гниляни през 1865г. (сп. "Отец Паисий, год. 3, бр. 2, стр. 12).

Десетилетия по-късно, след няколкогодишно емигрантстване в Германия, през 1967 г. югославски учител в Гниляни е забележителният патриот Петър Захаров, родом от с. Вълковия, Царибродско. Заради твърденията пред учениците си, че не съществува македонска нация, и че в Македония живеят българи, подложени на сърбизация, той е изпратен в най-зловещия концентрационен лагер на Тито - Голи оток. В наши дни, когато пръкналите се по неведомо пътища български новобогаташи се надпреварват да закупуват къщи по различни части на света, живеещите в Швеция Петър Захаров със собствени средства изгради в София дом-пристан за сънародниците ни от чужбина.

През 1870 г. султанът подписва ферман, легализиращ създаването на независима българска църква, с която се полагат основите на Българската екзархия, сферата на дейността на която се простира върху територията на Дунавския, Одринския и Солунския вилает и районите на Битоля и Косово (А. А. Узунян, "Политическая история современной Греции", Москва, Институт всеобщей истории РАН, 1998 г.).

В четата на Христо Ботев участва Антон Стоянов от Призрен (Ц. Билярски, "Д-р Христо Татарчев", София, "Знание", 1994 г. стр. 30).

В "42 пехотен полк във войната за обединение на българското племе, 1915-1918 г.", София, печ. "Доверие", 1929 г. е отбелязана гибелта на Георги Кръстев Савов от гр. Прищина, убит при масовото бягство от военнопленическия лагер край с. Секулово, Леринско през Каймакчалан към България.

Във военното гробище край Ново село, Струмишко, е запазен гробът на Тома Димов от Прищина.

Най-новото свидетелство за българско присъствие в Косово дължим на доскорошния министър-председател и настоящия външен министър на Сърбия роденият в Призрен социалист Ивица Дачич, който при срещата му на 18.02.2014 г. с неговия български колега Пламен Орешарски в Цариброд заяви, че "разбирам казаното на български, тъй като в моя роден край никой не знае кой е майчиния му език - български, сръбски или шопски" /в-к "Десант", 28.03.2014 г./ Това признание има далеч по-голямо значение от споменаването на несъществуващия отделен "шопски език". За факта, че шопите са българи, има толкова много доказателства! Ще спомена две от тях: "Когато на 25.10.1912 г. в Дойран влиза българската пехота от Седма Рилска дивизия, въпреки проливния дъжд, улиците са непроходими от народ, срещаш сънародниците си с викове "Ура" и "Добре дошли, братя освободители!" "Се собрате шопите", смее се добродушно лекарят-турчин Джафер" /Хр.Бръзичов "Башин край", ДИ "Георги Бакалов", Варна, 1968 г. стр.211-212/.

А кой европейец, посетил България, не е останал очарован от българското национално ястие "шопска салата", превърнало се неотдавна в национално ястие номер едно в Европа, който трудно би повярвал на поредната сръбска "уйдурма" за сътворяването на още една нация в българските земи - времената за такива открития са вече отишли си в небитието архаизъм.

По оценката на професор Тодор Балкански българите съставляват понастоящем 10% от населението на Косово, т.е. около 200 хиляди души. Професор Д. Дачев в телевизионно интервю на 4.02.2008 г. заяви, че "в Косово броят на българите, в наше време, сигурно щеше да бъде много по-голям, ако не бяха процесите на тяхното албанизиране, турцизиране и сърбизиране, както и на емиграцията им, която до 1913 г. винаги е била към България, а не към Сърбия." Има твърдения, че най-малко половината от 20-те хиляди призренски турци в действителност са потомци на ислямизирани българи (Призрен има 100 хиляди жители).

Българи в Косово сега живеят предимно в областите Ополе, Жупа и Гора. Жителите на Жупа са 20 хиляди и се занимават главно със строителство. Според турски документи от 1571-1591 г. в нахията (околията) Гора е имало

38 села, от които 11 с албанско и 27 с българско население. Това съотношение е запазено, в общи линии, и днес. През март 1923 г. държавната граница разделя Гора на две части, като 18 от българските села остават в Косово и 9 в Албания. Гораните са били 30 хиляди души. Деветте села от Кукъска Гора, в които се говори български, са в Шишпейец, Борье, Орешек, Църнелево, Оргоста, Кошарища, Запот, Папища и Очикле, а в Призренска Гора: Горна и Долна Рапча, Горни Кръстец, Долни Кръстец, Драгаш, Орчуша, Любоща, Кукаляне, Вранище, Млике, Диканце, Глобчица, Бачка, Брод, Зли поток, Крушово, Растелица (Емил Милянов, "Българите в Албания и Косово", Културно-просветно дружество "Огнище", София, 2001 г., стр. 29-37). В Косово след като имаме над 90 години сръбско владичество и в частност чрез сръбските училища, асимилацията на българите-горани е по-напреднала. В албанската част на Гора народността ни е много по-запазена. В редица села на Косовска Гора се учи по сръбски програми и учебници (Deutsche Welle, 24.03.2006 г.) Две хиляди горани от Косово получават пенсии по 100 евро, а учителите по 180 евро месечно от Сърбия (Таня Мангалакова, 10-та кръгла маса на дружество "Огнище", 2.12.2006 г.).

Що се отнася до етногенезиса на гораните, най-вероятно се смята хипотезата, че те са преселници, свързани с гоненията на богомилите като еретици. Напускайки родните си места в България, част от тях се отправят в посока Призрен - Босна, а други - Голо Бърдо - Валона - Италия. Връзката на горанската етногенеза с богомилството може да се посочи и с прякорите на гораните като торбеши, т.е. просяци, потурнаци, помаци и прочие, с което православната църква е унижавала еретиците-богомилите.

Гораните по традиция са добри сладкари и имат сладкарници в Албания, Косово и България, а напоследък като такива са образували и цели квартали в Истанбул, Одрин и Родосто. В България е разпространено мнението, че най-добрите бозаджии и сладкари са албанци, но в действителност това са горани. Всичките села в Гора представляват не разпръснати, а концентрирани селища и много от тях имат определено градски характер. Основен поминък представлява обработката на вълна.

Езикът на гораните представлява български диалект, а повечето горани не знаят албански, Даже Божидар Видоески от Скопие, изследвайки езика на гораните, не скрива употребата на звука "ъ" в него в думи като дъб, зъби, гъсеница, мъгла, къпина, въже. За илюстрация може да бъде приведен откъс от песен, записана в с. Орешек през 1980 г.: "на връх бърдце върба мърда, връх й мърда" (Назиф Дюкле, Горански народни песни, Скопие, изд. Патрида, 2000г., стр.43).

На български диалект се говори в жупските села: Горне село, Мушниково, Горнѐ Любине, Долно Любине, Речане, Небрегоща, Локвица, Манастирица, Планаание, Скоробище, Грънчаре, Любижда, Поуско, Ябланица, Драичини, две от които - Горнѐ и Долно Любине са с по над две хиляди жители.

Съдбоносни за участта на Косово и неговото българско население се оказват историческите събития от края на XIX век и в течение на целия XX век. За разлика от сегашната, политиката на САЩ спрямо българския народ през XIX век е повече от благоприятна. Американски мисионери, работили в Османската империя през 1850-те години, публикуват някои от първите книги на български език, а от 1864 година започват да издават месечното списание "Зорница", станало по-късно седмично, което се разпространява широко сред българите и се чете на глас в кафенетата по градовете и селата (А. Каракаиду, "Житни поля, кървави хълмове", София, Сиела, 2008г., стр. 116-117). Изключително важна е ролята на секретаря на американското посолство в Истанбул Юджин Скайлър (1840-1890г.). След потушаване на Априлското въстание той е изпратен от посолството на САЩ да анкетира турските зверства в българските земи. По негова инициатива, която по-късно, след две седмици преговори, се възприема от руския посланик в Турция граф Н.П. Игнатиев, се свиква конференция на великите сили (без присъствието на турци на нея) с доайен граф Игнатиев. На 13.10.1876 г. Тур-

ция дава съгласието си за Конференцията. Скайлър и княз Церетелев се споразумяват за границите на две автономни български княжества, по карти изготвени от американски професори от Робърт колеж и съставят план за автономия на България, който бива единодушно приет от делегатите на Великите сили (посланиците на Англия, Русия, Германия, Франция, Австро-Унгария и Италия).

Според подготовения от американците план България образува две области: Източна с Търново за столица, включваща санджаците Русчушки, Търновски, Тулчански, Варненски, Сливенски, Пловдивски, Кърклийски и Западна със столица София със санджаците Софийски, Видински, Нишки, Скопски, Битолски и др.” (“Един вдъхновен българин, Григор Василев”, София “Орбел”, 1994, съставител Ц. В. Билярски, стр. 209). Характерно за Западна

автономна област е, че никъде не става дума за сръбско присъствие в нея. Тези области е трябвало да се ръководят от главен управител християнин, назначаван за 5 години от Високата порта със съгласие на Великите сили. Предвидено е народът да участва в управлението чрез избрано от него областно събрание, което да определя данъците. От приходите 30% да се предават на турското правителство, а 70% да служат за местни нужди. Въвежда се български език в съдилищата, наред с турския, създава се местна милиция и жандармерия, дава се амнистия на лицата, осъдени за политическа дейност. Според проекта двете области не включват по-голямата част от Родопите, Беломорска и Одринска Тракия, въпреки че мнозинството на населението в тях е българско, с цел да не се даде на България излаз на Средиземно море.

На пленарните заседания (23.12.1876 г. - 20.01.1877 г.) английското правителство, въпреки даденото съгласие по проекта, прибегва до задкулисни ходове в подкрепа на Турция. По съвет на Англия Високата порта провъзгласява набързо изготвената конституция (Кратка българска енциклопедия, том 5, София, БАН, 1969 г., стр. 409). На 8/20.01.1877г. конференцията прекъсва заседанията си. На 15.01.1877 г. конференцията поставя ultimatum на Портата, че ако предложенията ѝ не бъдат приети, членовете на конференцията ще напуснат страната и султанът няма да може да разчита повече на поддръжка или симпатия от страна на Великите сили. Въпреки това ultimatumът е отхвърлен безапелационно и конференцията се саморазпуска. На 12.04.1877 г. Русия обявява война на Турция, а на 22.06.1877 г. (ст. стил) руската армия прекосява Дунава. Войната е замислена още през 1876г., като през есента на същата година Русия отпуска 300 хиляди златни рубли за военна подготовка на Сърбия. На среща между император Александър Втори и княз Милан в Плоещ на 16-17 юни 1877 г. Русия предоставя на Сърбия един милион златни рубли за предстоящото ѝ участие на страната на Русия в нея.

За началник на Гражданската канцелария, завеждащ гражданските дела в България при главнокомандващия руската армия, преди да действа на Балканите, през ноември 1876 г., е назначен княз В. А. Черкасски (1824-1878 г.), който умира в деня на подписването на Сан Стефанския договор. Княз Черкасски пристига в Кишинев през април 1877 г. за извършване на подготвителна работа, при която като западна граница на България определя Ниш, Лесковец, Прищина и Призрен.

Сърбия се намесва в Руско-турската война на 12 декември 1877 г. едва когато, след падането на Плевен, изходът от нея става ясен и Русия вече няма нужда от тази

намеса. Сръбските войски завземат лесно долините на Българска Морава и Нишава, и Западна Стара планина, докато румънците настъпват от Видин и Оряхово на юг. По това време княз Черкасски започва да се безпокои дали сърбите и румънците няма да предявят претенции върху земите, които са завзели. В своя записка той иска да се забрани на сърбите да събират храни по десния бряг на Българска (прекръстена по-късно на Южна) Морава, като между другото пише “На дълж и по левия бряг на Морава живее доста гъста маса чисто българско население”.

Турция, убедена че е изоставена от всички при съобщението за преминаването на руските войски през Балкана чрез военния министър Реуф паша телеграфира до Великия княз Николай, че султанът желае да заключи мир

и преди започването на преговорите да се прекратят военните действия. Великия княз отговаря, че военните действия могат да се прекратят само след подписването на предварителни условия за мир. Този отговор смущава Портата, още повече, тъй като руските войски настъпват вече към Одрин. На 7.01.1878 г. в Казанлък пристигат двама турски извънредни пратеници: външният министър Сервер паша, човек с европейско образование и бивш турски посланик в Пе-

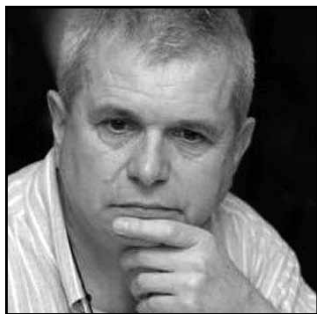

тербург и Намик паша, един от първите турци, получил образование във Франция и заемал няколко пъти министерски пост. От руска страна воденето на преговорите е възложено на А. И. Нелидов (1835-1910 г.), управляващ Дипломатическата канцелария при Щаба на Руската армия, действаща на Балканския полуостров. При преговорите Сервер паша заявява, че “ние бихме могли да вземем за основа решенията на Цариградската конференция, които бяха отхвърлени тогава от Портата”, на което Нелидов отговаря: “Това, което е могло да се счита за достатъчно преди войната, не може да се приема за удовлетворително днес. Волята на моята страна е да бъдат възнаградени балканските държави, взели участие във войната - Сърбия и Румъния.” С това свое заявление Нелидов демонстрира истинските намерения на руската царска дипломатия, положили началото на съдбоносно разделение и ощетяване на българската нация. На Румъния се дава териториално възнаграждение - по-голямата част от Добруджа, а на Сърбия се преправя границата (и тя получава в крайна сметка 14-15 хиляди км² български земи).

Според Станстефанския мирен договор границата на България със Сърбия минава по западната част на Вранянската кааза, по билото на планината Карадаг, от там по западните дялове на Кумановска, Качанска и Калканделенска кааза до планината Кораб; след това по реката Велешница до вливането ѝ в Черен Дрин, (А. Димитров, стр. 1-102 от “Юбилейния сборник по случай 30-годишнината от освобождението на България (1878-19 февруари-1908)”, София, печ. П. Глушков, 1914.).

Тези решения, както и последвалите ги на Берлинския конгрес, се оказват фатални за българите в Косово. Разбира се, нищо не оправдава безхаберността и пасивността на българските правителства. Наш свещен дълг е да установим и поддържаме културни и икономически връзки със забравените косовски българи, още повече че с влизането на всички балкански страни в Европейския съюз националните държави ще престанат да бъдат затвори за своите поданици и в резултат ще отпаднат пречките за контакти от рода на граници и предразсъдъци.

Белград счита Войводина за военна плячка

Разговор с Джордже Суботич, съпредседател на Координационния акционен съвет на Четвъртата войводинска конвенция

- Господин Суботич, моля ви в началото на разговора накратко да се представите на нашите читатели.

Недоволните с конституционното положение на Войводина политически сили организираха Първата войводинска конвенция в Суботица в края на февруари 2004г. За решението за промяна на статуса на Войводина те трябва да се преборят с нови общовойводински конвенции, с нови стратегически обединени и сдружени на изборите сили, тоест със всички други легитимни политически средства и несъгласие с тази конституция на Сърбия. Сега съм съпредседател на Координационния акционен съвет на Четвъртата войводинска конвенция. Бях председател на неправителствено сдружение Войводински клуб, който е основан в Нови Сад 1992.

- Изминаха четиридесет години от първата Конституция на Войводина. Войводина е единствената част на СФРЮ, чието Конституционно положение формално не е решено. Белград показва ли досега готовност за диалог с Войводина за конституционното преустройство на държавата?

Официален Белград трудно води диалог в мирни условия. Този политически Белград счита Войводина за военна плячка и не е готов за разговори. Така е повече от четвърт столетие. Не беше готов и на разговори с бившите югославски републики, сега самостоятелни държави, и с Косово. С Косово се водят преговори, а не разговори и то под натиска на международната общност. Четвъртата войводинска конвенция предлага платформа за разговори и то на равноправни начала. Войводинския въпрос и конституционното положение за нас не е решено и е открито. Обаче за сръбската политическа олигархия войводинския въпрос не съществува. Те разглеждат Войводина като фалшива автономия – автономия без автономия, за разлика от Косово на което предлагаша истинска, а Косово не иска никаква автономия. На конституционния референдум през 2006 гражданите и гражданите на Войводина не искаха да гласуват за тази Конституция. Този факт се премълчава, а 56,07% от жителите на Войводина не гласуваха за тази Конституция.

- Дали степента на автономията на Войводина днес е по-висока отколкото по времето на Милошевич и колко е по-ниска според Конституцията от 1974 година?

Конституционното насилие и изтезание над Войводина продължава още от времето на „йогурт“ революцията от 1988 година, амандманите на Конституцията на Сърбия 1989 година, Конституцията от 1990 и 2006г. и накрая с решението на Конституционния съд. Повече от четвърт век се прави атентат срещу политическа субективност на Войводина. Това е политическо убийство на Войводина, тя е прикачена на уреди за изкуствено поддържане на живота, а Конституционния съд ѝ изключва функциите една след друга. Автономия на Войводина не съществува. Това е симулиране на автономия! И това продължава повече от четвърт век. Истинска автономия имаше по Конституцията от 1974 година. Това беше конституция с чисти сметки. Войводина имаше елементи на държавност които са ключови за съществуването на автономията. Законодателната, съдебната и изпълнителната власт бяха дефинирани с най-високия правен акт на Войводина – Конституцията. Войводина беше в състава на Републиката и беше конституционен елемент на югославската федерация. Мирната конференция за бивша Югославия през 1992 година в Лондон изискваше връщане на конституционните и гражданските права на гражданите на Войводина. Те не са върнати с актуалната Конституция. На Войводина вместо Кон-

ституция е даден унизителен Устав, който е подзаконов акт. Всеки републикански закон е по-значим от Устава на Войводина и той може да промени положението на Войводина. По конституцията от 2006 година Войводина няма нито собствено имущество, нито собствени доходи. Тази ограничена, тнр. автономия по Конституция може да ѝ се отнеме, могат да се формират или закриват нови автономии. Това го нямаше дори и по Конституцията на Милошевич. Тази Конституция е „лош дизайн на Конституцията на Милошевич“. В нея дори е записана и лъжата, че автономията на Войводина е установена с тази Конституция.

- Всички политически партии само предизборно предлагат на Войводина съдебна и изпълнителна власт от 1974 и промяна на Конституцията. Каква роля за конституционната позиция на Войводина изпълнява актуалната власт във Войводина?

Пред всички избори политическите партии донасят декларации, резолюции, съобщения и други документи с програмно съдържание с които искат по-висок степен на автономия. Техните действия са до края на изборите. После се забравят и нищо не се прави за тяхното реализиране. Това е особен белег на партиите чието седалище е извън Войводина и които там си имат своите стопани. Важно е да се каже, че политическите стремежи на Войводина са в зависимост от статуса на партиите, дали са на власт или в опозиция. Опозиционните действия по правило са по-войводински, разбира се, имам предвид онези партии които в какъвто и да е вид, малко или повече признават политическата субективност на Войводина. Това се отнася и за партиите чиито седалища са във Войводина. Влизайки във властта борбата им затихва. Не изключвам възможността и за политически търгови.

Властта на Войводина е събрана около Демократичната партия и изненадващо пред конституционния референдум тя се отказа от Платформата на Изпълнителния съвет на Войводина. Решението на Войводинския въпрос по тази Платформа не беше от най-щастливите, но хиляда пъти бе по-добро от катастрофалните решения за актуалната конституция. Изпълнителния съвет на Войводина застана на страна на застъпниците на тази Конституция, но не и гражданите и гражданите които до значителна степен бойкотираха референдума. В кампанията за излизане на конституционен референдум в писмото предоставено на всяко домакинство във Войводина, тогавашният председател на Изпълнителния съвет Боян Пайтич казва:

„Новата Конституция е условие да напредваме. Новата Конституция дава на Войводина девет пъти по-големи възможности да напредва. Това означава повече работа, по-добри пътища, нова комунална инфраструктура, нови училища и детски градинки, нови здравни домове. Това означава, че бюджета на Войводина би бил 260 (двеста и шейсет) пъти по-голям в сравнение с 2 000 година. Това означава да вървим напред. Това означава по-добър живот!“

Осем години след това, Войводина не само че не напредва а и се връща назад. По едно време, спъред официалната статистика, ба сложена в недостатъчно развитите региони на Сърбия а безработицата наближи 30%. Колко голям е бюджета на Войводина? Според мен за това конституционно насилие и изтезание на Войводина е най-отговорна властта във Войводина. След референдума не се реагира правилно. Мнозинството което не подкрепи референдума бе измамено. През последната година и половина в Покрайнинската скупштина имаме инфлация на закъснели декларации, за които никога вече не си спомня и които са в служба на властта и на придобитите позиции.

- Има ли алтернатива на властващата политическа гаришура която евентуално да представлява волята на повечето граждани на Покрайнината?

Разбира се че има. Това са ония партии които се залагат за скъсване с концепцията на Меморандума за организиране на държавата и нова Конституция, защото тази е неоправима! Това на практика означава равноправни отношения между

Войводина и Сърбия и създаване на федерален статус в който Войводина би трябвало да има статус на Република! Понятието автономия е изхабено, под него се подразбира всичко, па дори и такава автономия без автономия, което на практика е чисто симулиране защитаващо клиентелизма.

Войводинската партия по програма е носител на идеята за свободна Войводина и равноправие! Има и други които се застъпват за законодателни, съдебни и изпълнителни правомощия на Войводина. Най-важното е да се предотврати търговията с ония които са подкрепили тази Конституция!

- Дали земаха на Войводина и занаят ще се продава на безценица, дали Войводинците ще са по-бедни? Кога във Войводина ще се живее по-добре?

За съжаление, да! Това ще продължава докато Войводина не придобие цялостна политическа субективност, а това означава Република Войводина в сложена държава със Сърбия, със законодателни, съдебни и изпълнителни функции заложили в Конституцията на Войводина, разполагаща със собствени приходи, имущество и създадена с работа и природни ресурси.

Република Войводина не е цел сама по себе си. Тя трябва да осигури по-качествен живот на всички войводинци – гражданите които тук живеят. За това са необходими конституционни инструменти. Докато Войводина имаше федерален статус и всички тия функции, освен Словения и Хърватска беше най-развитата част от бившата държава.

- Хърватите във Войводина, бяха жертви на Сърбия по време на агресията срещу Хърватска. Обвиняемият в Хага лидер на Сръбската радикална партия Воислав Шешел е символ на прогнването на Хърватите от Войводина и Сърбия. Той единственият ли виновник е?

Да! Хърватите във Войводина бяха невинна жертва на безсмислената агресия и войната. Изселваха се под натиск за да запазят гол живот. Държавата не подкрепи своите граждани от хърватска народност. Шешел беше най-гръмогласният нападател който правеше всичко това под патронажа на държавата която гледаше благосклонно на всичко това, все докато не се стигна до убийства. Тогава последваха реакции.

Основният проблем е, че никой в Сърбия не бе повикан на отговорност за този „ад на земята“ който по това време преживяха гражданите на Сърбия от хърватска народност. Има снимки на извършителите на това етническо прочистване. Никой не бе подведен под наказателна процедура. Сърбия никога не се извини на гражданите от хърватска народност за злото което им бе направено само заради това че са от друга вяра и нация. И това е сериозен проблем. Виновниците не са наказани! Сръбското общество има нужда от определен катарзис.

- Може ли Воислав Шешел да застраши сигурността на националните малцинства във Войводина и Сърбия?

Завръщането на Воислав Шешел засили матрицата от деведесетте която никога не е докрай изкоренена. Завръщането на войводата Шешел се случи в съществено променени обстоятелства от амбиента в който той отиде:

1. Сърбия 2004 година приравни статуса на четниците и партизаните и провъзгласи четниците за „антифашисти“, което е особен прецедент и парадокс, но възстановяването на четническите идеи се смята за легитимно;

2. Сърбия стана кандидат-членка за влизане в Европейския съюз, което подразбира и уважаване на определена ценностни системи каквито са антифашизъм, върховенство на правото и защита на човешките и малцинствени права...

3. Идеята за Велика Сърбия и разширяване на границите се отнася и за страните които са членки на ЕС и НАТО, като Хърватска.

Първото обстоятелство е благоприятно за политическото действие на Шешел, но другите две не му отговарят и тука Правителството и държавните институции трябва да реагират. Най-малкото трябва да се очаква осъждане на неговите идеи за таканаречената Велика Сърбия, защото с това се нарушават добросъседските отношения, всява се страх и недоверие. Поради всичко това очаквам, по принципа, че обвиненият „престъпник се връща на мястото на престъплението“, че тежестта ще се прехвърли към Войводина. Според някои данни вече е договорено провеждането на митинг в Нови Сад. Принадлежащите към националните малцинства вече се безпокоят. Задачата на държавата е да осигури защита на всички граждани, от всички национални общности и области.

Заповедници и изпълнители

- Какви действия предприехте да се открият и процедираат заповедниците и изпълнителите на изгонването на местните хървати от Хрътковци и други места в Срем и дали това е в правомощията на правосъдните органи във Войводина, или Сърбия, правихте ли нещо по това въпрос?

Подбудителите, вероятно и заповедниците, както и оперативните работници се знаят. Има и телевизионни снимки, като онази с поставянето на табелата Сърбиславци. Трябва само политическа воля те да се процедираат. Правосъдни органи на Войводина не съществуват, защото Войводина няма правосъдна система. Държавните институции са на ход.

Уважаване на върховенството на правото е едно от условията Сърбия да влезне в Европейския съюз. Процесите за военни престъпления в Сърбия се точат 10 години, но служебни признания че са направени някои престъпления досега не направи нито едно сръбско Правителство. Може ли това да се очаква от Правителството на премиерът Вучич?

Опасявам се че не! Трябва да се има предвид, че доскорошните верни последователи на Шешел са стълб на властта в Сърбия. Тениските и баджовете с неговия образ замениха с европейски звездички, а техните коалиционни партньори бяха партньори на радикалите и лично на Шешел в някои предишни правителства. Признанията за направените злини и престъпления щяха да бъдат признания и за собствените им грехове и политика която застъпват. Такъв катарзис все пак не бива да се очаква, въпреки че това би било полезно за оздравяване на болното общество.

- Доколко завръщането на Шешел може да повлияе на политическия живот в Сърбия? Може ли това да забави евроинтеграциите? Искрено ли иска Правителството на Сърбия да влезне в ЕС?

Всичко зависи от неговото здравословно състояние? Той ще се опита да обедини не много бройната десница, независимо от нейната политическа насоченост, националистическа, партийна, тази в неправителствения сектор и така ще настоява да осигури завръщането на СРС в парламента. Немалко радикали, сега членове на Прогресивната партия, са недоволни защото очакваха повече от „изборната плячка“, останали без апанаж, те лесно ще се върнат отново в старото радикално ято. Мисля, че премиерът искрено иска да влезне в ЕС, защото няма друг изход. Затова е важно държавата да реагира на всеки нарушаващ фактор на войводата Шешел за да не се забавят евроинтеграциите.

- По едно време партиите в Сърбия водеха кампания и Косово и ЕС. Сега водят кампания и ЕС и Русия. Дали Русия е верен съюзник на Сърбия?

Русия си гледа интересите. Сърбия ѝ подари петролната индустрия, и то войводинската, в замяна за непризнаването на Косово. Политиката Косово и ЕС нямаше шанс. Добро е определението за ЕС! Така ще бъде, надявам се и с политиката ЕС и Русия. Бяха направени няколко грешни хода каквито е организацията на гей парада и целуване на ръка на Путин, а не е добър ход и провеждането на военни упражнения с руските военни части на трийсетина километра от границата с Хърватска, тоест с ЕС и НАТО съюза. Всичко това може да забави евроинтеграциите.

- Как преценявате политическата и държавна ситуация в Сърбия и Войводина?

Ключовите проблеми на Сърбия са унитаризъм, петрализъм, нарастващия национализъм и флиртуване с Църквата. Без нова Конституция, нова териториална организация на държавата, децентрализация и федерализация на държавата няма да има развитие на обществото. Най-богатите, най-демократичните и уредени държави са федерализирани (Германия, Австрия) или регионалните държави. Федерализма е лек за опустошената, ограбена и обедняла Войводина. Федерализирането е полезно и за останалите части на Сърбия и цялата държава.

С федерализацията се създават условия за подобряване на държавната ситуация и качествен живот на гражданите. До тогава ще тъпчем на място. Отварянето на переговорния процес с ЕС е идеален момент за донасяне на нова Конституция, за съгласуване с европейските стандарти, но това е и момент за териториална организация на държавата и освобождаване от унитарната, високо централизирана държава.

Сърбия, Версайската трапеца и правата на България

Не човешки, а суверенни права и национална независимост за българите от Западните покрайнини и Струмишко!

Христо Тепавичаров

Първата световна война.

Съгласно чл. 36 на договора България признава Сърбо-Хърватско-Словенската държава, като член 37 уточнява, че България се отказва от всички права и титри върху териториите на българската монархия от 1545 кв. км – Западните покрайнини, - които, според договора, стават съставляваща част от новообразуваната Сърбо-Хърватско-Словенска държава.

Струмишка околия, освободена от турско робство на 21 октомври 1912 година от българската армия, по време на Балканската война, с площ от 1028 кв. км, също се предават на Сърбо-Хърватско-Словенската държава.

С Ньойския договор България е принудена да препотвърди териториалните клаузи на Букурещкия и Цариградския договори от 1913 г. и загубата на общо 11 278 кв. км българска земя, включително Южна Добруджа, Беломорска и Западна Тракия и западния бряг на река Марица.

Съдбата на тези български територии, с които „Великите сили” се разпоредиха през 1920 г., бяха предмет на обсъждане от същите сили на Парижката конференция през 1947 г.

С Парижкия мирен договор правата на Кралство Югославия върху тези български земи бяха прехвърлени върху НФР Югославия. Изрично се подчертава, че се прехвърлят права, а не територии!

Да намерим смислен отговор

Ако през януари 2014 г. отбелязахме, или българският министър на външните работи Кристиян Вигентин, със своя сръбски колега, чества 135 години от установяването на дипломатически отношения със Сърбия, и ако това беше наистина вярно, от правна гледа точка би трябвало да можем да намерим смислен отговор на следните въпроси:

• Отношенията между двете държави са ли поддържани 135 години без прекъсване?

• Сърбия съществувала ли е като самостоятелна, суверенна, независима държава през тези 135 години?

• Обявяването на Сърбия от сръбския парламент, на 5 юни 2006 г., за суверенна държава, правоприменик на държавната общност Сърбия и Черна гора, е ли събитие, което поставя началото на съществуване на нова държавна общност, или е евфемизъм, непознат и без аналог в съвременната световна политическа и дипломатическа история?

• След прогласеното създаване, на 1 декември 1918 г., на Кралството на сърбите, хърватите и словенците, многократно преименувано в Югославия с прилагателни, сръбската държава е ли прекратила съществуването си като самостоятелна суверенна държава, субект на международното право, или на една и съща територия, с една столица – Белград, и един държавен глава, са функционирали два субекта на международното право - Кралството на сърбите, хърватите и словенците, международно признато, и Сърбия, без самостоятелно

държавно устройство, без свои граници, обособена територия и международен статут, държава фантом, съществуваща единствено, за да поддържа летоброенето на установените с България дипломатически отношения?

• Кой окупира по силата на чл. 27 на Ньойския договор българските земи - Западните покрайнини и Струмишко - Сърбо-Хърватско-Словенската държава или Сърбия, която през 1919 г. не съществува като субект на международното право и е заличена от политическата карта на света?

• България, установявайки дипломатически отношения с Кралството на сърбите, хърватите и словенците през 1920 г., продължила ли е да поддържа дипломатически отношения с не-съществуващата Сърбия, установени през 1879-а, поддържала ли е две легации или посолства в Белград с двама посланици – единият, акредитиран в Сърбия, а другият, в Кралството?

• През април 1941 г. дипломатическите отношения между България и Кралството на сърби, хървати и словенци са прекъснати; има ли някакви исторически данни, от които да може да се направи извод, па били те и от архивите на ФБР, че България е продължила да поддържа дипломатически отношения със Сърбия, за да не спира летоброенето от установяването им?

• Сърбия част ли е или не от Федеративна република Югославия, с която България възстановява дипломатическите отношения през май 1945 г.?

Накратко: 20 години безотговорна външна политика на Р България

Ако приемем, че имаме основание да чествуваме 135 години от установяването на дипломатически отношения между България и Сърбия, това би означавало, че и двете държави са съществували през този период без прекъсване като самостоятелни, суверенни, независими, териториално обособени субекти на международното право.

Но ако приемем тази хипотеза, неизбежно трябва да констатираме, че липсва валиден юридически факт, който да легитимира включването на Западните покрайнини в границите на Сърбия, поради което трябва да приемем фикцията, че тази граница не е била променяна през 1920 година.

Или другата логична възможност е да направим извода, че Сърбия никога не е била част от Кралството на сърбите, хърватите и словенците, на което бяха припаднали Западните покрайнини и Струмишко по силата на Ньойския договор и че Сърбия няма и не е имала никога основание да ги окупира.

И ако сме съгласни, че историческите събития, регулиращи отношенията между държавите оставят следи, че такава следа е Ньойският договор или решението за прогласяването на Кралството на сърбите, хърватите и словенците на 1 декември 1918 г., на което по “стратегически съображения”, без да се отчитат географските, етническите, историческите, икономическите и социално-езиковите реалности са предоставени Западните покрайнини, според протоколите на Комисията по Ньойския договор от 1920 г. по очертаване на границата, изводът, който се налага, е, че Сърбия в този период не съществува, че тя не е субект на международното право по Версайската система от международни договори и не може, на никакво основание, да черпи самостоятелни права от тях.

По силата на членове 27, 36 и 37 от Ньойския договор носителят на права и задължения е съответно Сърбско-Хърватско-Словенската държава и България. Како страна по Договора, по силата на член 36, България признава, както това са сторили Съюзните и сдружени сили, Сръбско-Хърватско-Словенската държава, създадена на 1 декември 1918 година, като единствена държава на западната граница, а не Сърбия, която престава да съществува!

На фона на фактите и действащата правна уредба, определящи статута на Западните покрайнини и правата на граничните с тях държави, липсва обяснение за безотговорната външна политика, провеждана от всички български прави-

телства през последните 20 години, по отношение на бивши и настоящи съюзници и в частност по отношение на Сърбия, която възкръсна през 2006 г. и за втори път, за по малко от век, окупира Западните покрайнини след заличаването на субекта на международното право, комуто бе предоставена тази българска земя по силата на международен договор.

Смисълът на сръбската теза за 135-ата годишнина

Позволихме си да изброим само някои от абсурдните заключения, които биха могли да се направят, ако по някакви причини се утвърждава тезата за 135-годишнина от установяването на дипломатически отношения между България и Сърбия и ако по същите причини, със съучастието на български „политици“ (за такива в Наказателния кодекс са предвидени самостоятелни състави в главата Първа - особена част) се игнорира фактът, че самият Сръбски парламент, на 5 юни 2006 г., обяви Сърбия за самостоятелна и суверенна държава след разпадането на Югославия.

За да илюстрираме по-разбираемо мисълта си бихме призовали уважаемия читател да си представи ентузиазмът, с който някои министри от доскоро управляващите върхушки и някои бивши „народни представители“ биха подкрепили съвместно честване с Турция в близко бъдеще на 620-ата годишнина от падането на България под турско робство.

Повече от разбираемо е, че политическата неграмотност и невежество на българските политици са неприемливи за българския народ от двете страни на незаконната българо-сръбска граница и че народът не може да поеме отговорността за техните антибългарски действия и изявления. Настоящата граница между България и Сърбия никога не е очертавана и одобрявана – нито през 1878-ма, нито през 1920-а, нито през 2006-а, нито през 2014 година!

Ние разбираме защо Сърбия се стреми да подправи историческата истина и да заличи или да прередактира със задна дата по-голяма част от събитията, случили се на територията на Югославия, довели до изчезването на Сръбската държава в продължение на повече от 60 години, и на самата Югославия, с която Сърбия продължава да се идентифицира. Но истината е незаличим факт.

Днес съществуват седем независими, суверенни, самостоятелни държави на територията на бивша Югославия, с шест от които България е установила дипломатически отношения. Понастоящем България де юре не е признала единствено държавата Сърбия, обявила своята независимост през 2006 година. С всички останали държави, обособили се на територията на разпадналата се Югославска федерация България официално установи дипломатически отношения както следва: на 15 януари 1992 г. с Македония, Словения, Хърватско, Босна и Херцеговина; на 12 юни 2006 г. – с Черна Гора; на 25 март 2008 г. – с Косово.

Последиците от de jure и de facto признаване на държава

След разпадането на Държавната общност на Сърбия и Черна гора през 2006 година България призна de jure на 12 юни 2006 г. единствено Черна гора, но не и Сърбия. Би могло да се твърди, че България е признала де факто съществуването на Сърбия, тъй като продължи функционирането на българското посолство, което от времето на разпадналата се Югославия се намира в Белград, който остана столица на Сърбия. България, както отбелязахме по-горе, де юре призна на 25 март 2008 г. едностранно обявената независимост от Косово, т.е. разпада на Сърбия на две самостоятелни държави: Косово в границите, очертани от ръководството на отделната се територия, но не и Сърбия, в граници, оспорвани от съседите ѝ, в това число и Българските Западни покрайнини.

Не може да не направи впечатление обстоятелството, че България нямаше доблестта сама да вземе и обяви решението си за признаване на Косово, а потърси съюзници, за да има с какво да

се оправдава. А защо трябва да се оправдава, когато упражнява суверенната си власт? Още едно доказателство, че управляващата корумпирана върхушка не е в състояние да упражнява държавния суверенитет в интерес на нацията. Но в декларацията, в която се изразява намерение на трите държави – България, Унгария и Хърватска да признаят Косово, недвусмислено се изразява интерес от развитие на връзките със Сърбия, но не и признание де юре на обявилата се за суверенна държава.

Не човешки, а суверенни права и национална независимост за българите от Западните покрайнини и Струмишко!

Ако България бе признала де юре Сърбия след 5 юни 2006 г., когато Сръбският парламент обяви страната за суверенна държава с определена територия и ясно очертани граници, признаването на 25 март 2008 г., само две години по-късно, както и на едностранно обявената независимост на Косово, на 17 февруари 2008 г., т.е. разпада на Сърбия на две самостоятелни държави би било немислимо. Но този процес на разпад е възможен и по-всяка вероятност ще продължи, тъй като никой от съседите на Сърбия не я е признал де юре след разпада на федерацията и почти всички съседни държави имат неуредени териториални претенции към Белградския санджак.

На фона на разпадналата се и заличена като субект на международното право Съюзна република Югославия, продължаващата търпимост от страна на всички български правителства от 1990 г. до днес към реокупацията на българските земи, предоставени на Кралството на сърбите, хърватите и словенците по силата на Ньойския договор, е престъпление и трябва ясно да се посочат извършителите на това престъпление. Последният правопоприемник на Кралството на сърбите, хърватите и словенците е Съюзна република Югославия, сдобила се с това име на 27 април 1992 година. Това фиктивно държавно образувание, силно окастрено, през 2003 г. се преименува в Държавна общност на Сърбия и Черна гора. Ако условно тази държавна общност би могла да претендира за правопоприемство от СРЮ, на практика тя престана да съществува с разпадането и с конституирането на две самостоятелни държави – Сърбия и Черна гора.

Политическо достойнство и предателство

Какво днес става в Сърбия и как тя урежда отношенията и граничните си спорове на запад и на юг с бившите съюзни народи, си е нейна работа. Достойнството не е силната страна на сръбската външна политика, но на сръбските политици не би могла да се отрече фанатичната привързаност към сърбизма!

Право и задължение е на българската държава и на т.нар. управляваща политическа върхушка ясно да заяви, че България никога не се е отказвала, съгласно член 37 на Ньойския договор, „от всички права и титри върху териториите на българската монархия от 1545 кв. км“, т.е. от Западните покрайнини в полза на Сърбия! Тази територия, според договора, стана „съставляваща част“ от новообразуваната Сърбо-Хърватско-Словенска държава и по силата на никакво международно договорно или обичайно право не би могла да бъде присвоена от която и да е от нововъзникналите държави на територията на бивша Югославия. Пет от тях и не искат това!

Всички български правителства от 2006 г. си затваряха очите и престъпно продължават да търпят окупацията на Западните покрайнини от Сърбия. Не само това. Вече второ десетилетие българският народ мизерно търпи своите президенти, външни министри и други „държавници“ да правят изявления, с които да се харесат на Сърбия, а не да защитят българските национални интереси. Един министър-председател заяви, че повече „не трябва да се говори за Западни покрайнини, а за Източна Сърбия“. По силата на подобна логика и Пловдив бихме могли да обявим за Източна Сърбия като

граница с шопската нация!

Българският президент на посещение в Сърбия и Западните покрайнини заяви, че никога отношенията между двете държави не са били толкова добри, колкото сега. Един пишман външен министър (а може би добър за други държави) заяви, че от юридическа гледна точка връщането на Западните покрайнини е невъзможно, а от политическа гледна точка е недопустимо. Каква наглост и невежество! Друг външен министър декларира безусловна подкрепа за Сърбия за приемането ѝ в ЕС!

Ние се питаме защо, какво и колко са получили тези „българи“ срещу толкова безкористна подкрепа на окупацията на Западните покрайнини от Сърбия след отпадането на основанието, поради което бяха откъснати от България и предоставени на една вече не съществуваща държава? На същото основание и право, на което след разпадането на Съюзна република Югославия бяха обособени нови държави по етнически и исторически признаци, Западните покрайнини *ex officio* възстановяват статута и правото си на интегрална част от българската държава. Къде е държавата, която трябва да поема отговорност за тях?

Ние не призоваваме към война със Сърбия с цел възстановяване на статута на Западните покрайнини на неразделна част от българската територия. Ние настояваме България да заяви своята позиция въз основа на задълбочен правен анализ на събитията и последиците от тях, настанали след окончателното разпадане на Югославия, с оглед действащото международно право и установяващите се в Европа между държавни отношения, гарантиращи ред, законност, взаимно уважение, суверенно равенство и териториална неприкосновеност между държавите. Докато продължава окупацията на Западните покрайнини и на други отнети от България територии по силата на Ньойския договор, държавите, които без правно основание задържат тези български земи, не могат да станат част от Европейския съюз и да получат българската подкрепа за тяхното членство.

В Европейския съюз са основните виновници за откъсването на тези територии от България. Тясно задължение е да наложат възстановяване на статуквото отпреди 1920 г., на българския суверенитет, ред и законност, които България упражнява, като равноправен член на ЕС!

Какво може и трябва да се направи на практика

Времето на изчакване и безотговорно бърборене от страна на невежи политици изтече.

Призоваваме будните българи да се организират в Мрежата и в Общонационален комитет и да потърсят отговорност от предателите, продължаващи да нехаят и да компрометират българските национални интереси. Време е да се преустанови търсенето на правни основания „за връщане на Западните покрайнини“, тъй като липсват правни основания за продължаващата окупация от Сърбия. Западните покрайнини са българска територия, поставена в правен вакуум, след заличаването на държавата, на която бяха предоставени за управлението по силата на международен договор.

Rebus sic stantibus

Тук му е мястото да разсеем някои правни тези и конструкции, лансирани от следящи и анализиращи темата добри българи, като възможни правни и политически основания за промяна на статута на Западни покрайнини.

Предлага се позоваване на доктрината на обичайното международно право *Rebus sic stantibus*. Правилото за коренна промяна на обстоятелствата е кодифицирано в чл. 62 на Виенската конвенция за правото на договорите, в сила за България от 21 май 1987 г. Нормата *Rebus sic stantibus* всъщност е допустимо изключение от общото правило на международното право *pacta sunt servanda* – договорите се изпълняват (чл. 26 на Виенската конвенция), което допуска неизпълнение на поето задължение по международен договор при условията, изчерпателно посочени в чл. 62 на Конвенцията за правото на договорите.

В какви случаи една страна по договор би могла да се по-

зове на клаузата за коренна промяна на обстоятелствата, за да не изпълни поети по договора задължения?

Съгласно чл. 62, ал. 1 подобно позоваване е допустимо в случаите, когато:

а) обстоятелствата, съществували по време на подписване на договора, на чиято промяна се позовава, са били обективно от съществено значение за обвързването с договора; и

б) изменените обстоятелства коренно са променили естеството на поетите по договора задължения. Става въпрос за промяна на обстоятелства, която по време на сключването на договора не е могло да бъдат предвидени.

Алинея 2 на същата разпоредба не допуска позоваване на правилото *Rebus sic stantibus*, когато договорът установява граница или когато промяната на обстоятелства е в резултат на нарушение на договора от страна на държавата, която се позовава на това правило.

Ще припомним още две норми от Виенската конвенция за правото на договорите, която е приложено международно право в отношенията между България и Сърбия.

Съгласно чл. 1 конвенцията се прилага за договорите между държави, т.е. между държави, страни по конвенцията и сключили двустранни или многостранни договори, а чл. 4 уточнява, че тя се прилага само към договори, сключени от държавите след нейното влизане в сила по отношение на тези държави. За България това са договори, сключени след 21 май 1987 г. За Сърбия - след разпадането на Общността Сърбия и Черна гора.

На пръв поглед случаят със Западните покрайнини като че ли покрива и двата критерия по член 62 ал. 1 – обстоятелствата, на чиято промяна България евентуално би се позовавала, са били обективно решаващ фактор за подписване на Ньойския договор от страна на България и останалите страни по него, и на второ място разпадането на СР Югославия, правопреемник на Кралство Югославия, което е единственият субект на международното право страна по Ньойския договор, черпещ права от него, прави обективно невъзможно изпълнението на задълженията по управление на придобените български територии на Кралството на сърбите, хърватите и словенците, съгласно чл. 37 на Ньойския договор.

В случая неотнормима към клаузата за променените обстоятелства е втората алинея на чл. 62, която изключва от приложното поле на клаузата договори, с които се установяват граници между две държави, тъй като разпоредбата на чл. 62 няма обратна сила и е неприложима към Ньойския договор. Сърбия не е страна по Ньойския договор и не би могла нито да черпи никакви права, нито да има никакви задължения по него.

В меморандум на Асоциацията на българите по света и световния парламент на българите се прави асоциация с позоваването на клаузата *Rebus sic stantibus* от Кралство Сърбия през 1912 г., когато след окупацията на Македония Сърбия отказва да се оттегли „от безспорната и спорните зони“ в нарушение на поетите по междуправителствения съюзен договор задължения.

Паралелът е несъстоятелен, тъй като България и Сърбия са били страни по междуправителствения съюзен договор, който Сърбия отказва да изпълнява, докато Сърбия не е част от Версайската система от договори и не черпи права от тях.

Правоприемство

Поставя се основателно въпросът би ли могла Сърбия да търси оправдание за окупацията на Западните покрайнини след разпадането на Югославия през 2006 г., позовавайки се на тезата за правоприемство в областта на договорите, по които разпадналата се и изчезнала Югославия е била страна?

Правоприемството е норма на обичайното международно право съгласно която права и задължения в ограничени сфери – международни договори, държавна собственост, държавни архиви и държавни дългове - преминават от една държава, субект на международното право към друга. Правоприемство възниква единствено в случаите на териториални изменения, т.е. „замяна на една държава с друга в отговорността за международните отношения на дадена територия“ съгласно чл.

2, ал. 1 (б) на Виенската конвенция за правоприемството на държавите по отношение на договорите от 1978 г.

В случая с бивша Югославия сме в хипотезата, когато една държава се разпада и на нейно място възникват две или повече самостоятелни държави, като разпадналата се държава прекратява съществуването си.

България не е страна по Конвенцията за правоприемство и никоя от нейните разпоредби не би могла да ѝ се противопостави. По отношение на България приложими са само обичайните норми на общото международно право в областта на правоприемството на държавите в областта на договорите и поетите по тях права и задължения от държавата праводател.

Сърбия е страна по конвенцията и от това произтичат определени формални задължения за нея в случай, че реши да се позовава на разпоредбите ѝ. За България е важно да установи дали присъединяването към Конвенцията за правоприемство от страна на Сърбия ѝ предоставя някакви права или предимства, които би могла да противопостави на България.

Краткият отговор е “не”!

Съгласно чл. 16 на Конвенцията, държавата правоприемник е свободна да се откаже или да остане страна по договор, по който прекратилата съществуването си държава е била страна. Но ако реши да остане страна членка по такъв договор, това трябва да стане с изрично изявление, за което да уведоми депозитаря или другите страни по договора. Сърбия не е сторила това по отношение на Ньойския договор. Но дори и да го беше сторила, когато става въпрос за права и задължения по договор, отнасящ се до територия, т.е. до граници, те не се трансформират в права и задължения на държавата правоприемник единствено поради факта, че тя е направила едностранна декларация за продължаване валидността на договора по отношение на нейната територия, гласи чл. 9 на Конвенцията. Което означава, че правоприемството не се отнася до държавните граници и практиката на очертаване на границите между независимите държави, възникнали на територията на бивша Югославия го доказва. Тепърва предстоят уточнения на границите между новосъздадените държави и техните външни съседи, в това число и границата между България и Сърбия, тъй като нито Сърбия, нито която и да е от останалите държави, правоприемници на престаналата да съществува СР Югославия биха могли да противопоставят на България права, придобити по силата на Ньойския договор, от Кралство Югославия, отнасящи се до границата между България и бивша Югославия.

В рамките на Съюзна република Югославия Западните покрайнини и другите отнети от България земи по силата на Ньойския договор никога не са предоставяни с отделен договор на която и да е от съюзните националности. До разпада на Югославия Западните покрайнини нито за миг не са губили статута си на български земи, придадени на Кралството на сърбите, хърватите и словенците по стратегически и политически причини. С разпада на държавата правоприемник на Кралството, позоваването на тези причини става невъзможно, тъй като липсва субект, който би могъл да се позова на тях, а отпада и основанието за отнемането им от България.

След отпадане на основанието за отнемане на Западните покрайнини от България и заличаване на субекта на международното право, на който са били предоставени, задържането им от която и да е друга държава освен България е противоправно, тъй като е проява на агресия и окупация на тази територия без правно основание.

Поради тази причина призивът на някои среди за безусловно връщане на тази територия на България е несъстоятелен. Окупаторът трябва да бъде осъден от международната правна общност да освободи незаконно окупираната територия, а не да я връща, тъй като той не я притежава!

Това трябва да бъде предельно ясно.

Има и други странни идеи

Лансира се идеята за превръщане на Западните покрайнини в протекторат на новосъздадените седем държави на мястото на разпадналата се Югославия, като се въведе упра-

вление под формата на кондоминиум. От направения дотук анализ стана ясно, че тези държави не могат да бъдат правоприемници на НФР Югославия, на която на Парижката конференция през 1947 година бяха прехвърлени правата на Кралство Югославия по управление на тези български земи. Повечето от тези държави нямат никакво отношение към границата между бивша Югославия и България, но са равностойни правоприемници на заличената Съюзна република Югославия.

Изключително несъстоятелна е и тезата за предоставяне от страна на Сърбия, или на седемте републики съвместно, на административна и културна автономия на Западните покрайнини поради две причини: първо, тези земи не са собственост на седемте независими, суверенни държави, обособени на територията на бивша Югославия, за да се разпореждат с тяхното бъдеще. Това е българска територия.

И второ въпросът за Западните покрайнини не е хуманитарен или за права на човека, а национален, за принадлежност към българската нация и на тази тема е крайно време да се преустановят всякакви спекулации.

Какво предстои?

С какво трябва да се започне и какво следва да предприеме България незабавно до преустановяване на окупацията на Западните покрайнини от Сърбия?

Като равноправен член на Европейския съюз България трябва незабавно да сезира с меморандум Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия, като изложи обосноващо и аргументирано своята позиция по статута на Западните покрайнини и Струмишка околия, придадени на Кралството на сърбите, хърватите и словенците по силата на Ньойския договор през 1920 г.

България ясно и недвусмислено следва да заяви, че докато Западните покрайнини не бъдат освободени от сръбска окупация и не бъде възстановен българският суверенитет в тези територии, тя ще се противопостави на всякакви преговори за приемането на Сърбия в Европейския съюз с граници, включващи окупирана българска земя. Новоизбраният председател на БСП, Михаил Миков, е от Видин, център на Западните покрайнини, добър юрист и бихме искали в неговата повече от 20-годишна партийна кариера да заеме ясна позиция по този жизнено важен за българските национални интереси въпрос.

Председателят на българския Културно-информационен център „Босилеград” Иван Николов, поет и общественик, многократно е изказвал мнение по стъпките, които българите от Западните покрайнини очакват България да предприеме. Очаква се България активно и с всички средства да подкрепи изучаването на български език в тези български територии; да подпомогне опазването на българското културно наследство; да съдейства за възстановяване на местната икономика; да възстанови безусловно българското гражданство на всички българи, живущи в Западните покрайнини, пожелали това; да улесни приемането на ученици и студенти в българските реални и професионални училища и университети; установяване на връзки и сътрудничество със съседните български общини.

България зад граница, в която и да е държава да са се установили по света, трябва по всякакъв начин да разясняват, да отстояват и да търсят съдействие от местните власти в подкрепа на българската кауза по Западните покрайнини.

Така стигаме до основния въпрос на всяка външна политика - за съюзниците!

Необходимы ли ни са съюзници за отстояване на националния интерес, като балканска държава?

Да, защото всички неудачи в своето историческо развитие България е претърпяла не поради загуби на битки, а поради загуби на масата на преговорите, поради избора на неподходящи съюзници. Днес битова мнението, че най-сетне сме решили въпроса за съюзника, присъединявайки се към ЕС.

Никога и по никакъв повод не трябва да забравяме, че в този си вид ЕС е само среда за съгласуване на общи позиции по безспорни въпроси, формула за определяне на най-малкото общо кратко, но не и механизъм за отстояване на нацио-

нални интереси. Досега функционирането на ЕС е показало, че националният си интерес една държава е в състояние да защитава единствено чрез противопоставяне на останалите членове, когато претенциите надхвърлят безспорното.

Крайно време е България да осъзнае, че бидейки в центъра на Балканите, тя има един естествен съюзник - Русия, един традиционен съюзник – Германия, конюнктурни съюзници, измежду които нито един надежден, и множество съперници, някои, от които и враждебно настроени. Естествени съюзници на България биха могли да бъдат Хърватия, Словения и Албания. На естествените съюзници България никога не трябва да изневерява, ако се стреми да провежда национално отговорна европейска политика. Русия е естествен и традиционен съюзник и на Сърбия и политическата логика изисква България да провежда такава политика, че никога да не изправя Русия, при отстояване и провеждане на своите национални интереси, пред избор между нея и Сърбия.

За съжаление днес нямаме грамотни политици, които да изработят и да се придържат към добре обмислена и обоснована национална доктрина по съюзните отношения. В това отношение неподражаем пример за неадекватност дава президентът. Дано се появят в следващото поколение и адекватни политици.

Предизвикателствата

Съгласно чл. 66 на Ньойския договор българската армия не трябва да надвишава 20,000 души.

94 години по-късно и след 25 годишно евро-атлантическо демократично развитие, България достигна Ньойските критерии, като от 153 хиляди души през 1989 г. намали състава на армията на около 21 000 през 2014 г.

Българската управляваща глутница политици днес не се нуждаят от армия, а от банки за ограбване и зомбиран електрот. Поради тази причина мисленето на такива политически узурпатори на властта е подвластно на лицемерието, далаверата и разграбването на народното богатство, а не на създаването и националния интерес на българските граждани.

Тази действителност доказва, че България все още не е еманципирана европейска държава и че класическите критерии за чест, достойнство, интегритет, политическа култура са все още чужди на българските политици. Манталитетът „Бай Ганьо“ е забавен фолклор на пазара, но е унижителен и аморален в политиката. Крайно време е българската нация да преодолеем Ньойския синдром!

Каквато и тема да подхвана, съзнанието ми болезнено се лута в смисъла на написаното. Има ли смисъл казаното, ако никой от тези, които трябва да прочетат написаното и които имат властта да провеждат очакваната от целия български народ политика пренебрегват всичко, което е извън техните лични бизнес и политически интереси?

Въпросът за Западните покрайнини и Поморавието, които против волята на населението и в нарушение на принципите на етническата самобитност и самостоятелност са окупирани и присъединени към Сърбия и СХСК (1829, 1877/78 и 1919 година), е бил, е и ще бъде от първостепенен национален интерес докато съществува българска държава.

Ако политици, които управляват тази държава, не разбират това, те обективно обслужват чужди интереси и българският народ трябва и ще ги отстрани от собственото си тяло завинаги, независимо как се самозоват: социалисти, демократи, социалдемократи, християни, националисти, гербери, царисти, монархисти, реформатори, либерали, консерватори или летящи холандци.

Партии и движения

Социалистите, които една година управляваха държавата в съюз с една наложена отвъд океана организирана формация за натиск в интерес на чужда държава, без аналог в света, която се подвизава под евфемизма „Движение за права и свободи“, и се представя за изразител на интересите на т.нар. български турци, хора, които никога не са били турци, защото нито са дошли от Турция, нито някога са живели в Турция, нито някога са

били турски граждани или каквито и да било други граждани освен български, абдикираха от отговорностите, които претендираха, че поемат. Ако продължаваме да наричаме тези български граждани български турци, денят, когато те ще започнат да ни наричат турски българи или гяури няма да закъсне.

В България за съжаление засега има все още само една партия със структура, история и традиции – Българската социалистическа партия (БСП). Това е партия, създадена в името на идеята за социална справедливост и човешко равенство, учредена от идеолозите на социалистическите идеи и продължава да съществува повече от 100 години, бозаеки от същата идея. В нея има и ще има различни виждания за пътя и средствата за постигане на целта, но не и идеи, противоречащи на основната идеология. Последните 25 години БСП не се оказва на нивото на предизвикателствата пред държавата. Всички други организирани форми за участие в политическия живот на страната могат да се назоват всякак, но не и партии.

ГЕРБ е движение, подчинено на своя лидер. В Близкия изток такива движения се появяват и изчезват, днес са „Хизбола“, утре – „Хамас“, вчера – Черен септември; в други райони на света носят имена с божествен произход. Пазителят на правата вяра в света, Мосад, има изпитана рецепта по прилагане на божие правосъдие. Други кандидати за власт, в името на властта, се организират в движения-съюзи на онеправданите, на лицемерите, на интелектуално осакатените, на опортюнистите, на безнравствените, на късно осъзналите се, на преродените, като СДС, ДСБ, РБ, ББЦ, КТБ, Движение БГ, НДСВ, ВМРО. За разнообразие между кандидатите за власт и спасители на народа не липсват и кръжоци като АБВ, 21, 22 септември и т.н. по азбуката и реда на числата!

През юли т.г. БСП и ДПС абдикираха от управлението – БСП, за да си ближе раните от самоубийствените компромиси след парламентарните избори през 2013, когато „яхнаха“ властта, а ДПС, за да се нареди от страната на чекмеджето, или по израза на Людви Местан от страната на „ценностите“, при новата власт.

За политическия авантюризъм

Всичко това беше ясно от самото начало. ГЕРБ загуби народната подкрепа, с която дойде на власт и отстъпи властта, БСП спечели почти двойно повече мандати в Народното събрание и явно беше в подем, ДПС получи очакваната подкрепа, без претенции за повече, „Атака“ се оказа безполезен партньор за която и да е от останалите политически сили. Не е необходимо да си политически грамотен, за да разбереш, че при таква съотношение на силите най-пагубно би било да направиш коалиция, с която да се блокираш и да не можеш да приемеш нито едно нормално решение за управление на държавата и че най-благоприятно би било да яхнеш вълната на успеха и да се опиташ да овладееш изцяло управленческия ресурс.

Беше повече от ясно, че ГЕРБ в онзи момент, при нови незабавни избори, щеше да се срине, ДПС не можеше да очаква, а и не се надяваше на повече. Но политическият авантюризъм и егоизъм, корупцията, правният нихилизъм, липсата на елементарна политическа грамотност и превливащата от ентузиазъм социална и народостна безчувственост надделяха. И резултатите са налице: вероятността вредната за държавата еднолична партия Борисов, която трябваше да бъде отстранена от властта завинаги е на път да се завърне само след година; социалистическата партия, която преди година беше в подем и можеше да спечели евентуални втори избори и да управлява самостоятелно се срине може би за години напред, надеждите на милиони българи най-сетне да се наложи ред и закон в държавата, да се потърси сметка от героите на 25-годишния преход и да се върнат ограбените от държавата народни активи обратно на неговите собственици се изпариха...

Кой е виновен? Както винаги, никой, който не е между нас!

Дълги години бяхме ехото на Москва. Натрупахме опит, който сега успешно практикуваме и обогатяваме като ехото на Вашингтон. Затова нямаме собствено мнение по нито един международно значим въпрос.

А така ни се иска да не е така!

100 г. от основаването на Дружеството на българите в Унгария

Диана Гласнова

Импресии от едно гостуване в Будапеща

На 27 юли 1914 г. по инициатива на градинаря Лазар Иванов от Тетевен, организационен комитет от 17 души единодушно възприема идеята за основаване на Дружество на българите в Унгария. Само за шест дни се събират 170 души, които даряват 4345 златни корони. На 2 август е свикано общо учредително събрание. Избран е

управителен съвет, а негов първи председател е инициаторът Лазар Иванов.

Конференцията и тържествения концерт, на които бяхме поканени с г-н Рашко Иванов, председател на Националната общност на българите в Хърватия, бяха своеобразен край на целогодишното честване (от януари до ноември) на вековния юбилей на Дружество на българите в Унгария. В програмата на тържествата е било включено и откриването на паметник и чешма на българския градинар на 3 март, националният празник на България. Специален гост на събитието е била г-жа Маргарита Попова, вицепрезидент на България и патрон на честванията по повод юбилея. Г-жа Попова е направила лично дарение на сметката за изграждане на паметника и е съдействала за издаването на българска юбилейна пощенска марка.

Честване, което трае цяла година? Колко голяма е разликата в положението на българите в Унгария и Хърватия! Дали става дума за добро финансиране, за отлична организация или за нещо друго? Дали причината е, че българите в Унгария са около 6000 души, а в Хърватия едва 350, в Будапеща около 3000, а в Загреб само 120 души? На 7 ноември, на конференцията „Стопански миграции, институции и организационен живот на българите в диаспора“, нашите домакини няколко пъти споменаха, че са малка общност. Ясно е, че имаха предвид днешния голям брой български емигранти в Испания, Гърция, САЩ, Канада и т.н. Но, ако българите в Унгария са малка общност, каква сме тогава ние в Хърватия.

Броят на българите сигурно има голямо значение за положението и влиянието на общността им в дадена страна. През 1939/40 г. в Загреб на моменти само има около 2000 българи (градинари, студенти, интелектуалци, търговци). Защо тогава нямаме, както в Будапеща, българска църква, българско училище, български културен дом? Защо липсват тези три стълба, върху които се гради съществуването и запазването на идентичността на всяко малцинство? Различни, други хора ли са били българите в Загреб от тези в Будапеща?

Не, не са били различни. По време на тържествения концерт на 8 ноември (по случай Димитровден) в залата RAM Colosseum, докато самодейните танцови състави „Янтра“ и „Росица“ (с участието на оркестър „Право“ и гости от България) изпълняваха прекрасни български хора, в дъното на сцената, на специален екран бяха показвани снимки от живота на българите в Унгария. Градинари, които работят в градината, градинари на пазара, градинари, които празнуват Великден, градинари на сватба в скъп ресторант. И аз намерих такива снимки в старите албуми, които пазеха някои потомци на българските градинари в Загреб. Тези забравени, поизбеляли от времето снимки намериха място само в монографията „Българските градинари в Хърватия“. Защото в Загреб няма български културен дом, за да бъдат подредени на стените. Няма българско училище, няма двуезична детска градина, няма български хотел и ресторант, не е построена българска църква, няма български час на Хърватското радио и емисия на някоя телевизия, няма театрална труппа и четири самодейни танцови състава. Всичко това има в Будапеща. Всъщност, от няколко години и ние имаме малка танцова труппа, с худож-

ествен ръководител Руси Йосифов. И добре, че г-н Рашко Иванов, с много упорство и лобирание, успява за тях да осигури от Съвета за националните малцинства скромни финансови средства, от които бяха купени и няколко носии.

В какво е тайната, благодарение на която българите в Унгария вече 100 години, независимо от световните войни и вихъра на историята, са запазили своите институции, идентичност и силата на общността? И те, като потомците на българските градинари в Хърватия, са се смесили с местното население. Но въпреки това са съхранили българските традиции и родолюбието на своите деди и бащи и продължават да учат децата си на български език. В какво е тайната, благодарение на която президентът на Унгария присъства на българския прием за 3 март, а унгарският министър-председател награждава председателя на Дружеството на българите Димитър Танев с високо държавно отличие? Това на нас в Загреб досега не се е случвало...

Гледах как потомците на българските градинари, с блестящи от гордост и радост очи, аплодираха изпълненията на детския танцов състав „Росица“ и на младежкия „Янтра“. И тогава разбрах какво е тайната на успехите на Дружеството на българите в Унгария. Тя е в толерантността на приемащата нация и преди всичко в уважението на унгарската държава към българските градинари, към техния съвместен и почтен труд, към приноса им за развитието на унгарското зеленчукопроизводство, с което страната днес се гордее.

И на хърватска земя приемащата нация е толерантна и уважава българските градинари. За разлика от държавата, създадена през 1918 г. Приятелството между българи и хървати не е по вкуса на кралска Югославия. Държавната политика на великосръбски шовинизъм и хегемонизъм омаловажава и тероризира всички други народности. И превръща Югославия в „тъмница на народите“. Някои български градинари променят името си, добавяйки окончанието –ич. Други напускат страната, трети тихо и незабележимо работят от сутрин до късна вечер в градините си. От тях не може да се очаква да създават свое дружество, да градят църква на земя, подарена от градската власт (както е в Будапеща), да градят културен дом и отварят българско училище.

И в комунистическа Югославия положението на българите не е по-добро. От близо 2000 български градинари в Загреб през 1942 г., след края на войната остават около стотина. Първите от тях получават югославски паспорти 1954/55 г., а последните чак през 1963 г. Много българи започват да се изясняват като югославяни и, за доброто на своите деца, не ги учат на български език. Българската общност вече не се попълва и от новопристигнали градинари. Така полека-лека българите се претопяват. С годините изчезва и сплотеността между градинарите, а потомците на някои от тях дори не искат и да чуят за своя български произход. И хърватите забравят своите приятели – когато държавата не насърчава приятелството между два народа и то не е държавна политика, толерантността и уважението се топят като сняг през пролетта.

Днес шепата българи, които живеят в Загреб имат свой клуб, но нямат навик, време и желание да се събират в него. Имат и свое списание „Родна реч“, което излиза на български и хърватски език. Всъщност, то е единственото ни оръжие в безпощадната битка с натрупаните предрасъдъци – и в потомците на българските градинари, и в хърватското общество, и в държавните институции. В концертната зала в Будапеща, докато българите от второ, трето и четвърто поколение, с радост си честват юбилея, потропваха в такт с българската народна музика и се хващаха на хорото, осъзнах колко трудна, да не кажа непосилна, е задачата да се върне родолюбието на второто, третото и четвъртото поколение българи в Загреб. И колко много компромиси трябва да се правят за най-малкия напредък. Изведнъж се почувствах безсилна, жалка и безполезна. И сълзите ми протеккоха сами от себе си...

Държавата ни нехае за правата на нашите сънародници в Македония и Сърбия

акад. Гр. Велев

- Г-н академик, на 1 и 2 ноември тази година във Варна се проведе Петата сесия на Световния парламент на българите по света. Организатор на този форум е Българската академия на науките и изкуствата (БАНИ), на която сте председател. По време на сесията делегатите от 38 страни, представители на родната ни диаспора, поставиха различни проблеми пред аудиторията. Кое от споделеното според вас е най-болезнено за нашите сънародници, живеещи извън България?

- Ще започна с българите от Р Македония. Съгласно нейната конституция почти цялото славянско население в страната се третира като македонско. Това население е лишено от изконното му право на самоопределение. Всеки, който се обявява открито за българин, е подложен на санкции по силата на „Закона за защита на македонската национална чест“. Официално признати за българи са само 1850 души, предимно преселници от Западните покрайнини.

- Това е според официалната статистика, а според неофициалната колко са македонските граждани с български етнически корен?

- Днес в Р Македония живеят около 1 400 000 граждани с български етнически корени. Независимо че са лишени от правото на самоопределение, преобладаващата част от тях се смятат за македонски българи, официално задължени да се наричат и регистрират като „македонци“. В резултат на почти половинвековна насилствена денационализаторска политика сред последните две-три по-млади поколения в значителна степен е заличена историческата и родова памет. Затова част от тях се обявяват за „македонци“.

- Според участниците във форума в Р Македония нито се слуша БНР, нито може да се гледа БНТ. Или която и да е друга българска телевизия...

- Не само това, а е забранено още разпространението на български книги, вестници, прожекции на български филми и продажбата на дискове с български народни песни. С тези мерки на ограничения на всякакъв вид духовно общуване скопските власти се надяват да се преборят с т.нар. от тях Български комплекс – България, Бог, Борис III, както и с все по-широко разпространяващата се сред населението девиз: „Един народ в две държави“.

- Но въпреки това все повече младежи търсят път към българските висши училища...

- Както и непрекъснато се увеличава броят на желаещите да получат българско гражданство. До момента 123 000 българи от Македония са получили български лични карти, което е 10% от цялото християнско население.

- Какво трябва да бъде поведението на Р България спрямо Р Македония според направените в залата предложения?

- Държавата ни трябва да постави въпроса за пълно прилагане на европейските норми за националните права на българите в Р Македония – свобода на словото, право на самоопределение, право на сдружаване в национални партии и организации, право на достъп до информация от български източници – преса, радио и телевизия. БНР да осигури сигнал, покриващ територията на Р Македония чрез спътниково или пряко транслиране. Предаванията на БНР също трябва да обхващат цялата територия на Р Македония. Освен това у нас трябва да се приемат конституционни и законодателни норми за постепенно приравняване на правата на българите от Р Македония с правата на българските граждани. И още: да се установят облекчени условия за приемане на българско гражданство от македонски българи. Да се осигури достатъчен брой стипендии, който да удовлетвори желанията на всички младежи от български произход за следване в нашите университети. И не на последно място държавата ни да съдейства за нормализиране на отношенията между православните църкви в България и Македония.

- А спазват ли се правата на българското малцинство, живеещо в съседна Сърбия?

- По силата на Ньойския договор от 1919 г. Западните покрайнини са присъединени към Кралството на сърбите, хърватите и словенците. Става дума за население от 150 000 българи и за територия от 1550 кв. км, включваща два града – Босилеград и Цариброд, 120 български села, както и части от Трънско и Кулско. В резултат на дългогодишна и масирана денационализаторска политика много българи са насилствено асимилирани и записани

като „сърби“ или „югославяни“. По този начин се фалшифицира техният истински брой.

- Разполагате ли с данни за това?

- Разбира се. Ето какво сочат официални сръбски данни: в СФР Югославия през 1948 г. живеят 61 140 българи, през 1961 г. – 62 624, през 1971 г. – 58 627, през 1981 г. – 36 187, а през 1991 г. – само 25 214 българи. Но според данни на представители на Демократичния съюз на българите минималният брой на живеещите там е между 200 000 и 250 000 души. Разполагаме и с изследвания на Научния център за българска национална стратегия към БАНИ, според които броят на нашите сънародници в Сърбия възлиза на повече от 300 000.

- Какво означава прогресивното намаляване на броя на българите в Р Сърбия?

- Този факт говори, че в тази страна ограничават човешките им права. В Тимошко с център гр. Зайчар насилствената денационализация протича вече 165 г., докато в Поморавието с център гр. Ниш – от 80 г. Въпреки това през 2005 г. в градовете Зайчар и Неготин се регистрираха български културно-просветни организации „Българска звезда“.

- Знае се, че в Западните покрайнини българските основни и средни училища, функциониращи през периода 1944-1952 г., са закрити...

- Нещо повече – след като през 70-те години се въвежда „двуезиково обучение“ – на български и сръбски, от началото на 80-те години българският език се изучава само четири часа седмично, и то като чужд език. А от 1997 г. изучаването на български език вече е намалено до 2 часа седмично. Правят се опити тамошните българи да бъдат третирани като представители на някаква „шопска нация“, които говорят „шопски език“. Едва през последните две години с големите усилия на българските патриоти се откриха две български паралелки към гимназиите в Босилеград и Цариброд.

- Няма да Ви питам как гледа на тези факти и какво прави, за да ги промени, родната ни българска държава, защото тя отдавна е и сяна, и глуга за болките на тази „отломка нищожна“ от нашия народ...

- Има още факти. Например всички свещеници в Западните покрайнини са сърби. Богослуженията са само на сръбски език. Редица средновековни български църкви и манастири се превръщат в руини. Сръбското правителство прави всичко възможно да попречи българското население от етническата му територия чрез емиграция. Едва през 1998 г. бе открит Български културно-информационен център в гр. Цариброд и в Босилеград.

- Петата сесия на Световния парламент на българите по света единодушно гласува специална декларация за Западните покрайнини. Разкажете накратко за какво става дума.

- След 1991 г. СФР Югославия се разпада на 5 независими държави. По-късно Черна гора и Косово се отделиха като самостоятелни държави. Тоест Югославия отдавна престана да бъде държавноправен субект. От този исторически момент Западните покрайнини се превръщат в ничия територия. Но най-неочаквано за бившите си съюзници Сърбия присъедини Западните покрайнини към своята територия. Българската държава не реагира, не изпрати дори и една протестна нота.

- Или, казано с други думи – след като Кралството на сърбите, хърватите и словенците отдавна не съществува, а правоприемника му в лицето Социалистическа федеративна република Югославия вече го няма като държавноправен субект, решението на Ньойския договор от 1919 г. вече не е в сила...

- Точно така. Затова към днешна дата са възможни три форми за разрешаване на проблема: Сърбия доброволно да върне територията на България в името на добросъвестност. Втората възможност е България да се обърне към Арбитражния международен съд в Хага, за да потърси справедливост. И трета, да се даде на Западните покрайнини международноправен статут на културна автономна област под протекцията на Сърбия и България.

- Как би могло да стане това?

- Като съвместно управление, известно още като кондоминиум. По този начин ще се реализират новите стандарти в отношенията между държавите в Европа и света за защита на националните и човешките права.

Нека спрем дотук, а в следващия разговор ще продължим с положението на българите в другите страни на Балканите и по света...

Интервюто взе: Румен Леонидов
В. „Животът днес“, 11-17 ноември 2014 г.

Национална стратегия за българите и българските общности в чужбина

Общи положения

Държавната политика към българите в чужбина е резултат от наличието на значими по численост български общности извън държавните граници на Република България. Те възникват в различни периоди и ситуации. Голямо е разнообразието от причини, цели, потребности и стремежи, които ги мотивират за емигриране. Условието, в които се развиват и съществуват – географски, политически, икономически, демографски, културни и духовно-религиозни, съхранените или усвоените разлики в етнокултурното и националното самосъзнание допълнително внасят специфика във вътрешното състояние на всяка общност и проблемите, пред които са изправени. Особено силно влияние оказват различните по характер, насоченост и интензивност асимилационни процеси в държавата-приемник. Това разнообразие от фактори и показатели води до съществени различия в социално-икономическото положение, политическите нагласи и културните ориентири в отделните общности, но също така и вътре във всяка от тях.

Българските общности имат признат статут на национални малцинства в осем държави. От тях четири са страни-членки на Европейския съюз, като Чехия, Словакия, Румъния и Унгария, а другите са Сърбия, Молдова, Украйна и Хърватия.

Статистическите данни сочат за значителен брой българи в чужбина:

- По официални данни в страните - членки на Европейския съюз българските граждани са: Испания – 175 414; Гърция – до 125 000; Германия – 93 889; Великобритания – 85 080; Кипър – около 35 000; Австрия – 14 827; Нидерландия – 12 340; Франция – 8 148; Италия – 6 559; Португалия – 6 456; Чехия – 4 363; Ирландия – 4 000; Белгия – 3 279; Унгария – 2 800; Дания – 2 685; Полша – 1 020; Латвия – 921; Швеция – 805; Люксембург – 800; Финландия – 714; Словакия – 667; Естония – 204; Румъния – 189; Литва – 171; Словения – 34.

- В държави извън Европейския съюз: САЩ – 92 876 българи по произход по данни от 2010 г., 2 495 български студенти по данни на Института за международно образование във Вашингтон за 2010 г.; Канада – 27 255 български граждани по данни на Националното бюро по статистика на Канада от 2010 г.; Аржентина – 2 500 български граждани; Израел – 7 500 български граждани; Австралия – 2 680 български граждани според официалното преброяване в страната през 2006 г.; Република Южна Африка – 20 000 български граждани.

- Национални преброявания дават информация за броя на българите в отделните страни с „исторически“ общности: през 2004 г. в Република Молдова българите са 65 662, а българите – гагаузи – 147 500; през 2001 г. в Украйна българите са 204 574; през 2011 г. българите в Сърбия са 18 543, като 2 922 от тях са с придобито българско гражданство през пе-

риода 2001 – 2010 г.; В Албания 1 053 лица са с придобито българско гражданство през 2001 – 2010 г.; по данни на румънския Национален статистически институт от 2002 г. българите по произход в Румъния са 19 928.

- Българските граждани и лицата от български произход в чужбина са неделима част от българския народ. Те генерират в себе си значителен икономически, финансов, образователен, демографски, трудов и интелектуален потенциал. Провеждането на държавната политика към тях е от изключителна полза за България във външно и вътрешно политически, икономически, културен план.

Политиката към българите в чужбина се обуславя от:

- държавните интереси на страната;
- интересите на българите в чужбина;
- високата степен и желание за съхраняване на национално съзнание сред българите в чужбина;
- изградената и непрекъснато разрастваща се мрежа от граждански, културни и образователни структури на българите в чужбина;
- тенденциите на мобилност в глобален и регионален план;
- ползата за България от българските лобита в чужбина;
- потенциала на българите и българските общности в чужбина като перспективен фактор в междудържавните отношения.

Цел

Създаване на политическа рамка за изграждане на комплексна, дългосрочна и интегрирана държавна политика за българските граждани и българските общности в чужбина.

Оптимизирането на институционалната и нормативната основа ще гарантира съвременна държавна политика за защита, подкрепа и духовно единение на всички българи в чужбина. Изпълнението на общата цел ще доведе до:

- съхраняване на националната и културната идентичност на българските граждани и българските общности в чужбина;
- обединение на всички българи в рамките на всяка българска общност в чужбина, независимо от различията в социалната и възрастовата им характеристика;
- приобщаване и включване на български граждани от чужбина към държавния и обществено-политическия живот в България;
- подобряване на миграционния баланс на страната;
- разпространение на положителния образ на България по света;
- използване на възможностите на българските граждани в чужбина в контекста на мобилността и свободното движение на хора;
- интегриране на българските граждани в обществата на държавите от Европейския съюз чрез премахване на бариерите в областта на трудовия пазар, свободното движение, недопускане на дискриминация и др.;
- създаване на ясни и точни критерии за придобиване на българско гражданство и система, гарантираща интегриране в българското общество на новоприетите български граждани;
- стимулиране на българския бизнес за инвестиции в райони с компактни български общности, като Украйна, Молдова, Сърбия и др.

Принципи

Политиката на Република България за българските граждани и българските общности в чужбина се основава на държавните интереси.

Основополагащи принципи

- ненамеса във вътрешните работи на държавите по пребиваване; ненарушаване на границите; ненакърнимост на държавния суверенитет; зачитане на правото на народите на самоопределение и на правата на човека и основните свободи;
- последователност на дейностите, изискващи дългосро-

чен подход и интегриране на проблематиката в двустранните отношения с дадените държави и в многостранното сътрудничество в области като образование, култура, икономическо и трансгранично сътрудничество и др.

Законност и защита правата на човека

Международните стандарти за правата на човека и основните свободи са разписани в международните пактове на ООН и в конвенции, по които държавите по пребиваване са страни. Отчитане на различния статут на българите в чужбина и местното законодателство на страната на пребиваване. Националната стратегия е съобразена с националната сигурност на страната. Държавната политика е обвързана с повишаване на информираността на гражданското общество в страната и на българските граждани и българските общности в чужбина.

2.3. Анализ и науčnost

От особена важност за провеждането на националната стратегия е извършване на периодичен анализ на състоянието и перспективите на българските общности в чужбина, периодично изготвяне на обобщени статистически анализи и актуализиране на мерките за реализиране на държавната политика. Задължителен елемент е диференцираният подход към всяка отделна българска общност зад граница, съобразен с условията на нейното историческо формиране, развитие, съвременен състояние и перспективи.

2.4. Отчетност и контрол

Държавната политика за българите за българите и българските общности в чужбина се реализира чрез политики, изпълнявани в Национални тригодишни планове за действие. Всяка държавна институция се отчита пред Министерския съвет относно резултатите от заложените в плановете мерки.

Целеви групи

3.1.. Български емигрантски общности и лица с българско, с българско и чуждо гражданство;

3.2. Български общности, както и лица с българско, с българско и/или чуждо гражданство, със статут на българско национално малцинство;

3.3. „Исторически“ български общности в чужбина и лица от български произход с чуждо, и/или българско гражданство.

II. Обзор на държавната политика към момента на приемане на стратегията

Институционална система

Република България има изградена институционална система и администрация за изпълнението на държавната политика за българските граждани и българските общности в чужбина.

1.1 Ръководни органи, органи с обща компетентност и специализирани държавни органи

Координацията и взаимодействието между държавните институции, неправителствените организации, академичните звена и средствата за масово осведомяване е задължителен елемент при изпълнение на Националната стратегия

1.1.1.Ръководни органи

Президент на Република България

Президентът е самостоятелна институция в системата на държавните органи. Неговите правомощия са посочени в Конституцията на Република България. **В своята дейност президентът се подпомага от вицепрезидент.** Вицепрезидентът изпълнява определен кръг конституционни правомощия при изрично възлагане от страна на президента с указ. Правомощията, които са възложени на вицепрезидента, са назначаване и освобождаване от длъжност на държавни служители, определени със закон; даване и възстановяване на

българско гражданство и освобождаване и лишаване от него; предоставяне на убежище; упражняване право на помилване.

Заместник министър-председател, в чиито ресор е и държавната политика за българите граждани и българските общности в чужбина.

Съгласно чл. 23, ал. 4. от Закона за администрацията Министър-председателя определя правомощията и ресорите на заместник министър-председателите. Съгласно Чл. 24, ал. 2. Заместник министър-председателите изпълняват правомощията, които са им възложени от министър-председателя в определените им ресори.

Заместник-министър председателят предлага за изпълнение политики за българите и българските общности в чужбина и координира дейността на ресорните ведомства в тази област.

1.1.2. Органи с обща компетентност

Министерство на външните работи /МВНР/

Държавната политика по отношение на българските граждани и българските общности извън Република България и на техните организационни структури е в унисон с държавната политика в областта на външната политика на страната ни. МВНР, чрез дипломатическите и консулски представителства в чужбина, взаимодейства пряко с български граждани и техните общности и организации, като им оказва възможно съдействие в интерес на осъществяването по места на програмите за българите в чужбина. Дипломатическите и консулски представителства на Република България в чужбина осъществяват дейности по:

-придобиване, възстановяване или освобождаване на българско гражданство и свързаните с това процедури по приемане, препращане на документи на кандидатите за гражданство до Държавната агенция за българите в чужбина, както и предаването на решенията по тези документи на кандидатите за гражданство;

-издаване на български документи за самоличност – паспорт, лична карта, свидетелство за управление на МПС и временен паспорт;

-оказване на съдействие за получаване документи, издадени от български централни ведомства и институции и общински служби – свидетелства за съдимост, актове за раждане, удостоверения за гражданско състояние и др.;

-оформяне на актове по гражданското състояние на български граждани, заверки и легализации на документи неподлежащи на вписване;

-оказване на съдействие при решаването на правни въпроси, свързани с български граждани при водене на съдебни дела, адвокатска защита в случаи на произшествия, на арести, на смъртни и други случаи.

-чрез своите културни аташета популяризира в страната на акредитацията българската култура, с което спомага за обединяването на българските общности в чужбина и запазване на българската духовност, самосъзнание и идентичност;

-следене, анализиране и информиране за измененията в законодателството и практиката в различните области на съответните страни спрямо малцинствата, в т.ч. спрямо българските общности, без които е невъзможно провеждането на адекватна държавна политика на Република България спрямо българите и българските организации извън България.

Министерство на вътрешните работи /МВР/, Дирекция „Миграция“

Дирекция “Миграция” е специализирана структура на МВР. В нейните компетенции са координацията на миграционните процеси и развитието на миграционната политика. Дирекцията дава становища по молби за придобиване, възстановяване и освобождаване от българско гражданство.

С приемането на Националната стратегия по миграция, убежище и интеграция /2011 – 2020/ се създава Национален съвет по миграционна политика и оперативно, експертно звено към него – Секретариат. Секретариатът предлага на Съвета мерки и политики и в областта на трайно установяващите се българи от чужбина в България, разглеждат се нови тен-

денции на миграционната и интеграционна политика и т.н.

Министерство на образованието и науката /МОН/

МОН има водеща роля при разработването и реализирането на образователната политика за българските граждани и българските общности в чужбина. Изпълнението на образователната политика се организира и координира от Постоянна междуведомствена комисия по въпросите на образователната дейност за българите в чужбина под общата координация на министър на образованието, младежта и науката.

Дейността на МОН включва:

- организиране и провеждане на информационни кандидат-студентски борси за приемане на чуждестранни граждани от български произход за обучение в държавните висши училища на Република България;

- съгласувателна процедура с организациите на българските общности, дипломатически представителства и средни училища с цел разпределение и утвърждаване на боря на приеманите за обучение студенти и докторанти по страни и региони;

- провеждане на кампания в съответните държави за приемането на студенти, докторанти и специализанти – лица от български произход от чужбина, за обучение в държавните висши училища на Република България;

- координиране, финансиране и контролиране дейността на българските държавни и неделни училища в чужбина;

- организационно, методическо и финансово осигуряване и подпомагане дейността на българските държавни и неделни училища в чужбина.

Министерство на културата /МК/, Български културни институти в чужбина

Съгласно Закона за закрила и развитие на културата, Българските културни институти в чужбина са държавни културни институти, които се ръководят методически и финансово от Министерството на културата. Те се създават и осъществяват своята дейност на базата на подписани двустранни междуправителствени спогодби, регламентиращи юридическия им статут и условията за работа и протоколи към някои от тях.

Основните задачи на Българските културни институти в чужбина са подпомагане на запазването на българската национална културна идентичност и интегрирането ѝ в културното многообразие в Европа и света; съхраняване на българските национални културни характеристики; разширяване и задълбочаване на връзките и контактите на българската култура в света и др.

Министерство на правосъдието /МП/, Дирекция „Българско гражданство”, Съвет по гражданството

Дирекция „Българско гражданство” има компетентност по приемане и извършване на проверки на молбите и предложенията за придобиване на българско гражданство, организира съгласувателната процедура на междуведомствено ниво.

Съветът по гражданството на МП дава мнение по молбите и предложенията, свързани с българското гражданство, а министърът на правосъдието изготвя проекти на предложения до президента на Република България за издаване на укази или откази във връзка с българското гражданство.

Министерство на труда и социалната политика/МТСП/

МТСП осъществява държавната политика в областта на доходите и жизненото равнище, социалното осигуряване, защитата при безработица и насърчаване на заетостта, пазара на труда, трудовата миграция и свободното движение на работници, безопасността и здравето при работа, социалните инвестиции, социалната закрила, социалното включване, подкрепата на децата и семейството, демографското развитие, интеграцията на хората с увреждания, равните възможности и антидискриминацията.

Съобразно своите компетенции, министърът на труда и социалната политика ръководи, координира и контролира в сътрудничество с другите държавни органи, социални партньори и неправителствени организации дейността по анализиране, оценяване и прогнозиране на трудовомиграционните процеси,

свободното движение на работници и демографските процеси, предлага и провежда мерки за регулирането им в областите от компетентност на министерството; организира и координира разработването и провеждането на политиката по свободното движение на работници, включително координация на системите за социална сигурност, трудова миграция и интеграция на граждани от трети държави; издава удостоверения на физически и юридически лица за регистрация за извършване на посредническа дейност по наемане на работа на български граждани в страната и в чужбина и за моряци; и др.

Областни управи

Съгласно Закона за администрацията, ДВ. бр.130/1998 г. и последно изменение ДВ. бр. 42/ 2009 г., Член 29, ал. 1, Областният управител е едночлен орган на изпълнителната власт в областта. Той осъществява приоритетно сътрудничество по отношение на установяването на контакти, сътрудничество и побратимяването на населени места и региони от областта с населени места и региони в чужбина, чиято територия се населява от лица от български произход с чуждо и/или българско гражданство.

Национален статистически институт /НСИ/

НСИ е институцията за събиране и анализ на статистическа информация. НСИ представя статистическа информация в областта на миграцията на ЕВРОСТАТ. Официалната информация служи за анализи и изследвания, за планиране и прогнозиране. НСИ е институцията, чиято информация подпомага държавата в изработването и прилагането на политики по отношение на българите и българските общности в чужбина.

Специализирани държавни органи

Държавна агенция за българите в чужбина /ДАБЧ/

ДАБЧ реализира държавната политика за българите в чужбина, съгласувано със заместник-министър председател, отговарящ за политиката за българите и българските общности в чужбина. Съгласно функциите и задачите ѝ, заложи в нейния Устройствен правилник, ДАБЧ координира дейността на държавните институции в тази област.

ДАБЧ поддържа контакти и подпомага дейността на гражданските структури на българските общности в чужбина. Тя удостоверява българския произход на лицата, кандидатстващи за придобиване на българско гражданство, постоянно и/или продължително пребиваване на територията на Република България. ДАБЧ съхранява и актуализира база от данни, както и извършва анализи за състоянието и тенденциите сред българските общности в чужбина.

1.2. Неправителствени организации и академични институти. Дирекция „Вероизповедания” към Министерски съвет

1.2.1. Обществената инициатива и академичната мисъл в държавната политика за българите и българските общности по света

Неправителствените организации имат важния статут на обществен коректив и помощник, но и на стимулиращ фактор по отношение на държавните институции в провеждане на политиката за българите в чужбина. Те притежават значителни възможности да извършват дейност, надхвърляща официалните компетенции на държавните институции. От значение е мястото, което те могат да заемат в международната дейност по защита на правата на българските малцинства и общности в чужбина и поддържането на българската идентичност.

Изследванията на академичната и университетската общност в областта на историята, както и на съвременното състояние на българските общности в чужбина от гледна точка на етнологията, лингвистиката, демографското състояние, миграцията, интеграцията и др. имат не само научен, но и приложен характер. Те са елемент в търсенето на диференциран подход в политиката за всяка българска общност в чужбина с нейните

специфични характеристики и тенденции на развитие.

1.2.2. Дирекция „Вероизповедания” към Министерски съвет

Прилагането на диференциран подход към различните религиозни общности на българите в чужбина е елемент от общата държавна политиката към българите в чужбина:

- относно православните общности, исторически останали извън границите на България – в Турция, Румъния, Сърбия, Молдова и Украйна да се работи за гарантиране на техните религиозни права и свободи, особено в православните държави, както и за възстановяването на собствеността на имоти, където има такива;

- относно българските православни общности в страните на ЕС, които са на територията на Западно и Средноевропейската епархия, да продължи съществуващата финансова подкрепа, осъществявана чрез дирекция „Вероизповедания” към Министерски съвет за тяхното духовно укрепване, функциониране и създаването на нови православни общности с оглед различните миграционни потоци в ЕС;

- относно българските православни общности в САЩ, Канада и Австралия, следва да се подобри комуникацията и съвместните усилия на държавните институции и Българската православна църква за спирането на тревожните процеси на дезинтеграция, които се наблюдават в последното десетилетие.

2. Нормативна уредба / инструменти на политиката

Основни вътрешноправни актове и стратегически документи

- Конституция на Република България;
- Закон за българите, живеещи извън Република България, ДВ, бр. 30/2000 г.;
- Закон за българското гражданство, ДВ, бр. 136/1998 г., изменение и допълнение ДВ, бр. 54/2002 г., изменение и допълнение, ДВ, бр.35/2010 г.;
- Закон за чужденците в Република България, ДВ, бр. 153/1998 г. и изменения и допълнения, ДВ, бр. 30/2006 г.;
- Закон за ратифициране на Европейската конвенция за гражданството, ДВ, бр. 102/2005 г.;
- Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на ЕС и членовете на техните семейства, ДВ, бр. 80/2006 г., посл. изм. и доп., бр. 21/2012 г.;
- Закон за насърчаване на заетостта – Глава осма, Раздел I, ДВ, бр. 112/2001 г., посл. изм. и доп., бр. 7/2012 г.;
- Закон за дипломатическата служба, ДВ., бр. 78/ 2007 г., посл. изм., бр. 38/2012 г.;
- Закон за консулското съдействие и консулските услуги (проект);
- Постановление № 103/1993 г. на МС за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина;
- Постановление № 228/1997 г. на МС за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България;
- Постановление № 334/2011 г. на МС за българските неделни училища в чужбина;
- Решение № 465/2011 г. на МС за създаване на Постоянна междуведомствена комисия по въпросите на образователната дейност сред българите в чужбина;
- Постановление №19/2000 г. на МС за преобразуване на Агенцията за българите в чужбина в Държавна агенция за българите в чужбина;
- Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията /2011 – 2020/;
- Устройствен правилник на Държавната агенция за българите в чужбина, приет с Постановление № 243/2006 г. на Министерски съвет;
- Подзаконовни нормативни актове – правилници за прилагане на действащи закони, наредби и инструкции.

Основни международни договори и актове

- Договор за Европейския съюз;
- Договор за функциониране на Европейския съюз;

- Виенска конвенция за дипломатическите отношения;
- Виенска конвенция за консулските отношения;
- Харта за основните права на Европейския съюз;
- Европейска конвенция за правата на човека и основните свободи на съвета на Европа;
- Регламент /ЕС/ № 492/2011 г. за свободно движение на работници в Европейския съюз;
- Регламент /ЕО/ № 883/2004 г. за координация на социалната сигурност в Европейския съюз;
- Регламент /ЕО/ № 987/2009 г. за прилагане на Регламент /ЕО/ № 883/2004 г.;
- Регламент /ЕС/ № 1231/2010 г. за разширяване действието на Регламенти /ЕО/ № 883/2004 г. и 987/2009 г. към граждани на трети държави;
- Директиви в областта на взаимното признаване на квалификации;
- Венециански протокол на Европейската комисия за демокрация чрез законност;
- Препоръка № 1201 на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа;
- Копенхагенски документ на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа;
- Регламент №553/1995 г. на Съвета на Европа, относно защитата на гражданите на Европейския съюз от дипломатическите и консулски представителства;
- Всеобща декларация за правата на човека /резолюция на Общото събрание на ООН № 217/1948 г./;
- Международен пакт за гражданските и политическите права;
- Международен пакт за икономическите, социалните и културните права.

Държавната политика за българите и българските общности след 1989 г.

Институционалното покритие на политиката се осигурява от различни държавни институции, всяка със своите конкретни отговорности и области на практическа дейност – министерствата на външните работи, на вътрешните работи, на труда и социалната политика, на културата, на образованието и науката, на икономиката и др.

В различни периоди след 1989 г. политиката за българите и българските общности в чужбина е отговорност на заместник-министър председател или „министър без портфейл”.

С Постановление № 108/1992 г. на МС се създава първата специализирана държавна институция - Агенция за българите в чужбина, преобразувана с Постановление №19/ 2000 г. на Министерския съвет в Държавна агенция за българите в чужбина /ДАБЧ/ към МС. Като държавен орган, пряко подчинен на правителството, на ДАБЧ е вменено задължението да бъде координиращ орган в провеждането на държавната политика за българите и българските общности в чужбина.

В националното законодателство на Република България са въведени и се прилагат закони, очертаващи нормативната рамка на държавната политика за българите и българските общности в чужбина.

Закон за българско гражданство, ДВ, бр.136, 1998 г. Законът регламентира облекчен ред за придобиване на гражданство за лицата от български произход. През годините той претърпява изменения и допълнения. Българската държава въвежда допълнителни улеснения по отношение на кандидатите за придобиване на българско гражданство. Оптимизирана е процедурата по приемане на лица от български произход за български граждани.

Политиката за придобиване на българско гражданство е елемент на държавната политика за българите в чужбина. Придобиването на българско гражданство от представители на българските общности в чужбина подпомага опазването и разпространението на българското културно-историческо наследство в съответните страни. От 1990 г. до 2011 г. общо 112 041 души придобиват българско гражданство.

През 2000 г. Народното събрание приема Закон за българите, живеещи извън Република България /ЗБЖИРБ/, ДВ, бр. 30,

2000 г. Новите предизвикателства пред държавната политика налагат актуализиране на нормативната уредба в тази област.

От 1990 г. до 2010 г. между 18 000 и 20 000 българи / главно от Казахстан, Молдова, Украйна и Русия/ се установяват на територията на България. Този процес по преселване и трайно установяване на територията на България все още не е достатъчно регулиран и е налице необходимост от работа за постигане на по-добри интеграционни политики.

В областта на образователната дейност е изградена нормативна рамка на държавната политика. През 1993 г. е прието Постановление № 103 на МС “За осъществяване на образователната дейност сред българите в чужбина”. Съгласно постановлението ежегодно се приемат над 400 българи от чужбина за студенти, докторанти и специализанти. През 1997 г. е прието Постановление № 228 на МС за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.

Стратегически въпрос на държавната политика е съхраняването на български език сред най-младото и подрастващото поколение българи в чужбина. Като финансов инструмент на държавната политика е Националната програма „Роден език и култура зад граница” на МОМН. Чрез нея българската държава финансира българските училища, включително и държавни учебни заведения на държавата-приемник с изучаване на български език.

Благодарение и на тези усилия на българската държава значително се разшири мрежата от български неделни училища в чужбина. Само през 2012 г. са открити нови 12 училища, като общият брой на тези образователни звена в началото на 2013 г. е 189.

Като друга мярка, целяща институционализирането и подкрепата на съботно-неделните форми на обучение, е приемането на Постановление № 334/2011 г. на МС за българските неделни училища в чужбина. Държавата оказва финансова подкрепа за функционирането на тези учебни звена. За учебната 2012/2013 г. по Постановлението са финансирани 104 неделни училища с 4 027 339 лева.

Като звено, в чиито компетенции е държавната образователна политика на българите в чужбина, е създадената Постоянна междуведомствена комисия по въпросите на образователната дейност сред българите в чужбина с Решение на МС № 456/2011 г. Целите на комисия са:

- организация и координация на работата на държавните ведомства и организации при осъществяването на образователната политика на Република България по отношение на българите и българските общности в чужбина;

- подпомагане на дейността по приема на студенти, докторанти и специализанти – българи от чужбина, съгласно ПМС 103/1993 г. и ПМС 228/1997 г.

За привличане на граждани на трети страни за обучение в български висши училища МОН организира информационни дни на българското висше образование в чужбина сред представители на историческите български общности. Информационните дни са свързани предимно с изпълнение на ПМС 103 и 228.

С акт на МС се измени Постановление № 90/2000 г. на МС за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации. С акта се повишава стипендията за студентите от български произход по ПМС 103 и ПМС 228, считано от 01. 09. 2012 г.

Съобразно своите компетенции всяка държавна институция участва в изпълнението на приетата през 2011 г. Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията /2011 – 2020/. Заложените в стратегията мерки са ориентирани и към системна работа с висококвалифицираната българска емиграция, организационните структури и съботно-неделните училища на българите и българските общности в чужбина. В изпълнение на заложените мерки са реализирани информационни трудови борси, организирани от МТСП, за български студенти, дипломанти и млади професионалисти.

Националната стратегия за българите и българските общности в чужбина ще постигне хармонизиране на политиките спрямо и другите важни стратегии и документи в областта на миграцията, интеграцията, трайното установяване, демографията и т.н.

След приемането на България за член на ЕС през 2007 г. и създадените възможности за свободно движение на българските граждани се създаде предпоставка за нуждата от изграждане на мрежа от служби по трудови и социални въпроси към МТСП. Такива служби са разкрити към дипломатическите представителства на Република България в Испания, Гърция, Германия, Великобритания, Ирландия и Кипър. Създаването на мрежата от такива служби има своя положителен ефект върху информираността на българските граждани в други държави-членки на ЕС по отношение на техните права като граждани на ЕС и възможностите им за завръщане обратно и тяхното трудово реинтегриране.

Национални политики за българските граждани и българските общности в чужбина

Фактори за нови подходи в държавната политика:

- Пълноправното членство на България в Европейския съюз и произтичащите от това ангажименти на страната са фактор за провеждането на реални работещи политики към българите и българските общности в ЕС и по света, чрез които да се постига тяхната подкрепа за запазването на идентичността им, както и за защитата им;

- Значителни български емигрантски и „исторически” общности в чужбина;

- Българската емиграция в страните-членки на ЕС в огромната си част е със запазено българско гражданство. С такъв статут са и българите, живеещи в САЩ, Канада, ЮАР, Австралия, Нова Зеландия;

- Българските „исторически” общности в страните от ОНД /главно в Украйна и Молдова/ са от лица – граждани на съответните страни с български етнически произход. През последните две десетилетия една част придобиват българско гражданство;

- По данни на Националния статистически институт за периода 1989 – 2001 г. садото на външната миграция на български граждани е отрицателно и е около 670 000 души. След влизането на страната в Европейския съюз през 2007 г. до 2011 г. от страната в чужбина са се изселили 61 334 души. За същия период в страната са се заселили 10 097 души. Тези процеси водят до отрицателен прираст от 51 237 души;

- Желание за съхраняване на българско национално самосъзнание, както и на установяване на публично-правни връзки на българите от историческите българските общности с България;

- Непрекъснато разрастване на мрежата от граждански структури на сънародниците ни зад граница. Понастоящем около 800 са дружествата, клубовете, асоциации, училищата /съботно-неделни/, медиите /вестници, списания, радио и телевизионни станции/, библиотеки, църкви и църковни общности по целия свят;

- Нарастване на броя на училищата /съботно-неделни/ и образователно-информационните центрове, в които се обучава май-младото и подрастващото поколение българи в чужбина. В информационните центрове се провеждат консултации и се подпомага интегритета и адаптацията.

Приоритети

- Създаване на единна нормативна база, регулираща обществените отношения на държавата с българските граждани, лицата от български произход и българските общности в чужбина;

- Създаване на възможности за институционално представителство на българските граждани и българските общности от чужбина в България;

- Провеждане на последователна образователна политика на българската държава за всички нива на образованието на българските граждани и българските общности в чужбина;

- Поддържането на устойчиви връзки с българските граждани и българските общности в чужбина и подпомагане на техните структури - организации, медии, образователни звена, читалища, църкви и религиозни общности в чужбина;

- Разширяване на информационното обслужване на българските граждани и българските общности в чужбина.

Основни политики за българските граждани и българските общности в чужбина

Националната стратегия се реализира чрез изпълнението на програми, осъществявани в тригодишни планове за действие. Плановете съдържат конкретни мерки, цели, дейности, източници на финансиране и очаквани резултати.

Сложният и многоаспектен характер на връзката между българската държава и българските граждани и българските общности в чужбина, на тенденциите във връзка с мобилността в разглежданата област, предопределят характера на политиките, които са свързани, допълващи и прекриващи се в отделни части. Задължителен елемент е тяхното институционално, нормативно и финансово осигуряване. Паралелното решаване на преплитачи и допълващи се задачи от „външно” и „вътрешно” естество, имащи пряко отражение върху бъдещото развитие на страната и нацията, оформят интегрирания характер на държавната политика.

Съчетаването на нови подходи с утвърдили се положителни практики в държавната политика е ключов елемент на националната стратегия. В дългосрочен план тази приемственост ще осигури успешната реализация на предлаганата национална стратегията.

„Национално представителство”

Пълноправното членство на страната в Европейския съюз, задълбочаването на процесите на глобализация в света, националните ни интереси и значителното увеличаване на броя на българските граждани в чужбина налагат необходимостта от създаване на реални възможности за тяхното участие в обществено-политическия живот в България.

Основно направление за работа:

- Създаване на Национален съвет на българите, живеещи извън Република България като независим консултативен орган на обществени начала към Администрацията на Президента или Народното събрание; Изборите за Национален съвет се организират и провеждат успоредно с изборите за национални институции;

- Основна характеристика на съвета: оперативност и ефективност, реализиращи се в двустепенна система – разширен състав и изпълнителен съвет /оперативен състав/.

- Съставът на съвета се избира от представители на българите в чужбина – 4/5, а останалата част са представители на държавните институции в България: Народно събрание, Администрация на Президента и Министерския съвет.

- Разработване на механизъм за избор на представителите от чужбина;

- Основни оперативни функции на Националния съвет:

- да участва във формирането и провеждането на държавните политики към българите в чужбина и подпомага държавните институции в това отношение;

- да представя и защитава интересите на българите от чужбина пред българските държавни органи и институции;

- да работи за утвърждаване на българската национална идентичност, самосъзнание, образование и култура зад граница;

- да приобщава българите от чужбина към обществено-политическия живот в България;

- да участва в подготовката по изработването на проекти за нормативни актове, съобразно целите на съвета.

„Образователна политика”

Държавната политика по отношение на българските училища в чужбина, осъществявана от МОН, отчита съхранява-

нето на българския език като най-важният елемент за запазване на национална идентичност на българските граждани и българските общности в чужбина. Това с особено се отнася до най-младото поколение българи в чужбина и децата от смесените бракове. Затова се създават нормативни възможности за функционирането на българските училища в чужбина и за провеждане на обучение по български език и литература, по история на България и по география на България към български дипломатически представителства и към организации на българите в чужбина.

Основни направления за работа:

- актуализиране на нормативната уредба, регламентираща образователната политика към българските граждани и българските общности в чужбина;

- разработване и утвърждаване от министър на образованието и науката на Концепция за обучението на децата и учениците в българските неделни училища в чужбина, която да включва спецификата на обучението;

- продължаване финансовото подпомагане на българските училища в чужбина и на чуждестранните училища в системата на светското образование, в които се изучават български език и литература, история на България и география на България, както и български фолклор;

- разработване и утвърждаване от министъра на образованието и науката на наредба, с която да се уредят условията и редът за допълнително усвояване на книжовния български език от децата и учениците с български произход, които са се обучавали в училища на чужди държави и продължават обучението си в училища в Република България;

- разработване и утвърждаване от министъра на образованието и науката на учебници и учебни помагала, адаптирани към спецификата на обучение в чуждоезикова и социокултурна среда;

- разработване и въвеждане на онлайн – дистанционно обучение за деца и за възрастни;

- проучване на възможностите за създаване на Институт по български език в чужбина /по модела на института по испански език „Сервантес”/;

- създаване на условия за осигуряване на агашета по български език и литература към българските дипломатически представителства в страни с големи компактни български общности.

„Културна политика”

Културната политиката на българската държава съдейства за съхраняване на националното самосъзнание, етнокултурна и духовна идентичност на българските граждани и българските общности в чужбина. Централно място в тази политика заема Министерство на културата.

Специфичният характер на културната сфера определя конкретните и последователни стъпки в дейността на ведомството като:

- разширяване на присъствието и влиянието на българската култура в страната приемник;

- утвърждаване на положителен образ на Република България чрез популяризиране постиженията на българската култура;

- утвърждаване мястото на българската култура в световните културни процеси;

- създаване на положителна среда за изграждане на трайни връзки и приятелски отношения между Република България и страната-домакин в областта на култура;

- активно подпомагане на развитието на творческите индустрии и конкурентната способност на българското изкуство;

- създаване на медийна и информационна среда в страната-домакин, която да представя коректно българската култура, във всичките ѝ аспекти;

- българските културно-информационни центрове в чужбина подпомагат организациите и клубовете на сънародниците ни в тяхната културна дейност.

„Млада българска емиграция”

През 2008 г. МС приема Национална стратегия на Република България по миграция и интеграция 2008 – 2015 г. /НСРБМИ/, която след приемането на новата Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2011 – 2020 г. /НСОМУИ/ се запазва под формата на Национална програма по законна миграция и интеграция /2012 – 2015/. Програмата е насочена към изпълнение на заложените в нея политики и мерки в областта на законната миграция, интеграция и развитие. Централно място в нея заема Програмата за трайно завръщане в страната на лица с българско гражданство, установили се в чужбина, с акцент върху младата българска емиграция, както и към лица с български произход, живеещи на територията на други държави. НСОМУИ се изпълнява с годишни Планове за действие.

Постоянен приоритет на държавната политика са младежките сдружения на българите в чужбина, обединяващи студенти и млади професионалисти. За реализиране на приоритетите, заложен в т. IV „Национални политики в областта на миграцията, убежището и миграцията” от НСОМУИ, свързани с „привличане на висококвалифицирани български граждани – емигранти и чужденци от български произход с цел трайно установяване и заселване в страната” ще се продължат конкретните действия по:

- поддържане на устойчиви връзки и подпомагане дейността на младежките сдружения на българите в чужбина;

- актуализиране на базата-данни за числеността, структурата и организационното равнище на българските студентски общности в чужбина;

- изготвяне на анализи за състоянието на младата висококвалифицирана българска емиграция и проблемите – психологически, социални, културни, икономически, пред което е изпарвена;

- анализ на нагласите на младата висококвалифицирана емиграция за завръщане и професионална реализация и кариерно развитие в България;

- проучване на чуждестранния опит по привличане на младата емиграция;

- организиране на младежки форуми по темата, с участие на дипломанти и млади професионалисти, завършили чуждестранни висши училища;

- организирането на летни стажове за студенти и млади специалисти от чужбина в български държавни институции.

Усъвършенстване на нормативната база, институционалната система и подобряване на административния капацитет

Водеща роля по прилагането, взаимодействието и координацията по реализиране на Националната стратегия има ресорният заместник министър-председател, съобразно законоустановените му компетенции по чл. 23, ал. 4 от Закона за администрацията. ДАБЧ обобщава тригодишните планове за действие, съобразно заявените отговорности на всяка държавна институция по политиките, заложен в стратегията.

Усъвършенстването и систематизирането на публично-правната връзка между българската държава и българите и българските общности в чужбина е важно условие за успешното реализиране на държавната политика. При необходимост изменение и допълнение на Закона за българите, живеещи извън Република България, съобразено с членството на България в Европейския съюз.

В пряка връзка с усъвършенстването на публично-правната връзка между българската държава и българите и българските общности в чужбина е актуализирането на критериите за придобиване на българско гражданство.

Анализът, формулираните приоритети и политики налагат създаването на Съвет по прилагане на Националната стратегия за българските граждани и българските общности в чужбина към ресорния заместник министър-председател, с цел максимално взаимодействие и координация между ангажираните в това институции и структури.

Членовете, функциите и дейността на Съвета се определят с акт на Министерския съвет на Република България.

Съветът предлага на правителството налагащи се промени

в институционалната система, нормативната база и проекти за решения от компетентността на Министерския съвет по отношение на политиката към българските граждани и българските общности в чужбина.

Съветът е свързваща структура между държавните органи, институции, местната власт, неправителствения сектор, ангажирани в изпълнението на Националната стратегия.

Съветът изпълнява задачи по организацията, изпълнението и контрола на:

- постоянен мониторинг и анализ върху изпълнението на целите на Националната стратегия;

- подготовка на експертни становища за промени в нормативната база;

- изготвянето на изследвания в сътрудничество с академични и научни центрове и институти;

- предлага обучителни курсове за укрепване на административния капацитет на служителите и специалисти, ангажирани с изпълнението на националната стратегия.

Финансиране на изпълнение на стратегията

Националната стратегия се финансира от държавния бюджет, чрез бюджетите на съответните институции и от възможни финансови инструменти и програми на ЕС.

Механизъм за изпълнение и отчитане на стратегията

По предложение на ресорния заместник министър-председател Съветът по прилагане на Националната стратегия приема плановете по изпълнение на политиките на стратегията. Отчетите от компетентните ведомства се предоставят в регламентиран срок на ресорния заместник-министър председател.

Отчетите по изпълнението на Националната стратегия следва да бъдат публикувани на интернет порталите на държавните институции, ангажирани с изпълнението на стратегията, с цел постигане на прозрачност по прилагането на политиките и събиране на оптимален брой мнения, оценки и предложения от българските граждани в чужбина.

Заклучение

1. Очаквани резултати

- чрез механизмите и заложените политики в стратегията се очаква подобряване на координацията и взаимодействието на всички компетентни структури;

- постигане на ефективно сътрудничество между държавните институции, неправителствените организации и академичните институти;

- подобряване на публично-правната връзка между българската държава и българските граждани и българските общности в чужбина чрез усъвършенстване на нормативната база;

- съхраняване на националната принадлежност на българите и българските общности в чужбина;

- укрепване на административния капацитет на ангажираните по практическото осъществяване на Националната стратегия, чрез обучение и преквалификация на представители на държавната администрация и местната власт;

- информационно, статистическо и аналитично обслужване на държавната политика за българите и българските общности в чужбина;

- подобряване на емиграционния баланс на страната.

2. Механизъм за оценка и корекция

Съветът по прилагане на Националната стратегия изготвя доклад до Министерския съвет, в който дава оценка по изпълнението на годишните планове на стратегията. Дебати с участието на представители на компетентните държавни институции, обществени организации, академични среди, представители на български сдружения и организации в чужбина, средствата за масово осведомяване по актуални проблеми, свързани със състоянието на българите и българските общности в чужбина, са реален коректив за ефективността от прилаганите политики и възможното им подобряване.

Истината за цар Самуил

Пламен Павлов

Историческите фалшификации не могат да зачеркнат принадлежността на големия български владетел

На 6 октомври 2014 г. се изпълва цяло хилядолетие от смъртта на една от най-ярките личности в многовековната ни история - цар Самуил, роден около 944 г., водач на борбата срещу византийската експанзия от 976 г., управлявал като "самодържавен цар" от есента на 997 г. до края на своя бурен

живот. Величавият образ на Самуил трайно е заел своето съкровено място в съзнанието на поколения българи.

Може би не е излишно да се каже, че през 2014 г. ние, българите, не отбелязваме просто хилядната годишнина от смъртта на емблематичния владетел и воин за българската кауза. По-скоро, колкото и патетично да звучи, ние се прекланяме пред Самуиловото безсмъртие! Повече от два века след смъртта му, през XIII в. византийският писател Йоан Ставракий е сметнал за нужно да отбележи: "...оня прочут Самуил, който и досега е в устата на българите!" И без да е подозирал, се е оказал прав! И днес, хиляда години след оня 6 октомври ние, българите, не можем да подминем без външение мига, в който сърцето на каления в кървави битки воин не издържа гледката на безкрайната върволица от ослепени войници... Човекът, който в духа на обичайните за Средновековието сурови нрави не се е поколебал да езекутира дори собствения си брат Арон с почти цялото му семейство, пада покосен "... от жалост..." И е прав големият чешки учен акад. Константин Иречек, автор на първата научна история на българския народ (1876 г.), че "...дори и на смъртния си одър Самуил тържествувал над своя противник, бездушния Василий Българоубиец..." със своята човечност и отгаденост на България и нейната свобода.

Преклонението пред Самуил е наш особен национален "маркер", който ни прави особено нетърпими към кощунствените опити да ни бъде буквално откраднат дори и той! Историческите превратности, преживени от България през XIX-XX в. по парадоксален начин правят великия Самуил жертва на нечисти намерения, които заслужават категоричен, безпощаден отпор. И днес в Република Македония продължава да се тиражира грозната лъжа, че Самуил и братята му Давид, Мойсей и Арон вдигнали "въстание" срещу българската власт, че са създали някаква "македонска" държава, а император Василий II Българоубиец половин век не е разбрал с кого е воювал...

Псевдонаучната "теория" за небългарския характер на т.нар. Самуилова държава не е "откритие" на Скопие. Тя е дело на великосръбския шовинизъм от втората половина на XIX в. - време на прословути "авторитети" като Йован Цвиич, годините, в които Стоян Новакович "изобретява" т.нар. македонизъм като перфиден инструмент за размиване на националното съзнание на македонските българи. Трябва да се отбележи, че тези опити са улеснени, макар и косвено, от тогавашното състояние на историческата наука. Поради непълнотите в известните тогава исторически извори и доверието в късни фалшификати се налага мнението, че през 969 г. или 976 г. се е появило някакво "Западно българско царство" начело с мистериозния "Шишман Мокри", дотогава областен управител при цар Петър (927-969). Учените от XIX в. - и български, и чужди, приемат, че в България е имало мощна опозиция срещу "провизантийския" Петър. По време на агресията на киевския княз Светослав и византийската окупация на източните български земи през 969-971 г. болярството в западните предели на царството създадо нов държавен център. Под ръководството на цар Самуил тази "западна българска държава" успяла да обнови целокупното царство, освобождавайки Велики Преслав и целия Северо-

изток, но в крайна сметка е била унищожена от Василий II Българоубиец.

Историческата наука с течение на времето коригира тези постановки. Някои открития (т.нар. Виенски препис на хрониката на Йоан Скилица, Битолският надпис на цар Иван Владислав и др.) показват, че не е имало никакъв "Шишман", а комит Никола; че "Мокрос" е изопачение на името на великия кан Крум ("Кромос") като прародител на българската династия, че охридските царе са се чувствали "българи родом" и никакви други! Титлата "комит" е носена от близки роднини на владетеля, а Никола вероятно е бил братовчед на цар Петър, т.е. принадлежал е към самата Крумова династия. Така или иначе, хипотезата за "Западното българско царство" е отдавна изоставена.

Идеолозите на сръбския шовинизъм приспособяват теорията за "западното царство" за целите на своята пропаганда в Македония. Въпросното "царство" е представяно като държава на "южни славяни", завладени от "турано-бугарите" (прабългарите). Внушението е, че тези "славяни" са идентични със сърбите... Генезисът и развитието на тази "теория" са показани най-пълно от българския изследовател Антон Съботинов в книгата "Българският цар Самуил и неговите наследници" (София, 2008).

Сръбските конструкции срещат категоричен отпор в световната наука и си остават за вътрешна употреба. Те обаче са наложени в сръбското образование, включително - в Македония. Нерешаването на българския национален въпрос, както и злополучните постановки на Коминтерна за т.нар. македонска нация, превръщат ненаучната теория в "държавотворна" доктрина. В Титова Югославия и създадената съюзна република Македония се води яростна и брутална политика за "промиване на мозъци". С груба сила е наложен пълен "монопол върху истината" за историята на историко-географската област Македония, който, уви, продължава да бъде на въоръжение в днешната по дефиниция независима Република Македония. След Втората световна война "южните славяни" безапелационно стават "македонци", започва "пренаписването" на историята на "македонският народ". От българска страна отпор на тези писания е даван неведнъж от имени учени като акад. Ив. Дуйчев, акад. Д. Ангелов, проф. В. Тъпкова - Заимова, М. Войнов, акад. В. Гюзелев, проф. Ив. Божилков и много други. Поне за мен едно от най-ярките изобличения, вкл. и по отношение на цар Самуил, е книгата на Венко Марковски "Кръвта вода не става" - книга, която е своего рода покаяние на човек, който сам е бил поразен от отровата на македонизма, и която е отговор на тритомната "История на македонският народ" (Скопие, 1969). Уви тази книга е отпечатвана на два пъти, през 1971 и 1981 г., и веднага е спирана заради прословутия "социалистически интернационализъм"...

Вече близо седем десетилетия представителите на казионната скопска наука (Драган Ташковски, Степан Антоляк, Бранко Панов и техните ученици) впрягат цялата си енергия, за да обяснят как във византийските, западните, арабските, арменските и други средновековни хроники и документи името "българи" означавало... "македонци"! Съответно, ако Самуил е наричан (и сам се е наричал!) български цар това било, защото искал да използва авторитета на българската държава! Обичайният "аргумент", повтарян папагалски на научни конференции от македонските "историчари", звучи приблизително така: "А вашият Симеон как се е наричал "василевс на ромеите?" Друг е въпросът, че например Иван Владислав е не само "самодържец български", но и "родом българин" - дилема, която скопските мислители и до днес не могат да разрешат...

Опитите за тотална фалшификация на историческата истина, вкл. на автентичните исторически извори, е критикувана нееднократно. Тези самодостатъчни усилия на скопските "историчари" не се приемат от нито един сериозен учен в Европа и по света. Това важи и за руската византология, вкл. от времето на Съветския съюз - дори и през 50-60-те го-

дини на ХХ в. за водещи изследователи като М. Левченко, Г. Литаврин, М. Сюзюмов и много други Самуил категорично е български цар и не съществува никаква средновековна "македонска" държава. Може би най-болезнена за скопската наукоподобна пропаганда през последните две десетилетия е появата на книгата на сръбския византолог Сърджан Пириватрич "Самуиловата държава" (Белград, 1997), в която обективно и безпристрастно е показан нейният български характер. При това трудът на младия учен е издаден от Сръбската академия на науките и изкуствата и с пълното съгласие на учениците от авторитетния Византологичен институт в Белград.

Надали е необходимо да убеждаваме читателя в очевидното, но нека подчертаем - абсолютно никъде в средновековните исторически извори българската държава след 971 г. не е наричана "западна", "южнославянска", още по-малко пък "македонска"... Напротив, всички съвременници я схващат като същата българска държава, управлявана по същия начин, независимо от загубата на Велики Преслав и източната част от територията ѝ. Духовната власт е олицетворявана от същата българска патриаршия, чийто патриарх Дамян след 971 г. бяга в Средец, днешна София, временната столица на свободните земи. Под натиска на събитията неговите приемници "митарстват" във Воден, Мъглен, Преспа и най-накрая в Охрид. Там я заварва Василий II, който понижава ранга на патриаршията в архиепископия, но "... на цяла България..."

След 971 г. се запазва обичайната система от държавни институции, титли и служби: кавхан, ичиргу-боил, комити и т.н., включително т.нар. Народен събор. Тази система няма аналог в никоя друга средновековна държава, още по-малко в онези, създадени от славянски народи. Традиционната политическа и данъчна система продължава да бъде образец за българската политическа мисъл и след 1018 г. Именно тя е възобновена при големите освободителни въстания на Петър Делян (1040-1041) и Георги Войтех (1072 г.).

Когато разсъждава за съдбата на българското царство при Самуил и неговите наследници, авторитетният гръцки византолог проф. Йоанис Караянуполс прави следното важно обобщение: "Дългата, продължила повече от 40 години война, водена и от двете страни така сурово и упорито, показва и нещо друго - народностният елемент, който водел войната от българска страна, можел лесно, и то задълго, да бъде обладан от въодушевление и дори фанатизъм (...). По своята същност държавата на Самуил е била чисто българска и българските съпротивителни изяви срещу Византия можели да се поддържат преди всичко и най-продължително в области, които са били подчертано български..."

Ще припомним и казаното от световноизвестния британския историк Стивън Рънсиман: "Макар че понякога ликът на България се засенчва от облаци, тя може да бъде горда със своята история. Първата българска империя ѝ е завещала славни спомени. Нейният величествен път се губи в мрака на далечни времена, минавайки през Самуил и неговия кипящ от страсти двор край планинските езера на Македония, през Симеон на златния му трон (...); през Борис, който излязъл пред озарения си от сияние дворец, заобиколен от ангели; през Крум, който (...) вдигал наздравци към своите боляри с черепа на един император; през Тервел, влязъл в Константинопол редом с друг император (...); през Аспарух и братята му и техния баща, кан Кубрат..."

Недрата на вековната българска държавност, от които черпят сили цар Самуил и тогавашните българи, са мощни и дълбоки. И през Хт-Хтт в. българите помнят "Испор цар" (Аспарух), справедливият законодател Крум, великия със силата на кръста Борис-Михаил, мъдрия Симеон, добрия "свети цар Петър"... Величавата фигура на цар Самуил, пролетите реки от българска кръв, проникващите в съзнанието ни през безспирния поток на времето въздишки на ослепените Самуилови войници вече едно хилядолетие отекват в българското духовно пространство. Кървавата епопея от края на Х и началото на ХI век поставя пред хората в днешните държави България и Македония, трудния, но жизненоважен въпрос за общите корени, за вековете на възход или на тежки изпитания, за нашите герои и мъченици, за разделението на един народ и неговата цена...

И за общото ни бъдеще.

Как българската армия прегази Османската империя през Балканската война

(описание то е на германския военен кореспондент Курт Арам)

"Българите атакуваха с невероятна презрение към смъртта. По цели полкове отведнъж се откъсваха и се хвърляха в огъня, без да мислят за прикритие и даже без да стрелят. Само на нож. Биеха се като вбесени и смъртта за тях е нищо. Мълчаливо, с насочени щикове се спускаха към фортовете. А дъждът вали и вали. Мини експлодирваха и разкъсваха напредващите. По цели редици падаха българите, мълчаливо, без ох. Телени мрежи се изпречваха. Напред, напред! Бият се човек срещу човек. Не стрелят, а се душат, прехапват си гръкляните, бият се с приклади, саби, крака и зъби и се мушкат с щиковете. Това всяваше дива улпаша у редиците - турското суеверно опълчение. А дъждът вали и вали. Минава се през полета, осеяни с трупове и леш, през реки, почервенели от кръв. Хиляди бяха загинали по тези хълмове. А дъждът вали и вали. От дни вече войниците нямат сух конец на гърба. А сън - кой помни какво е сън? Напред, напред! Сред бури и дъждове, по пътища, които вече не са пътища, а блатата - мълчаливо, без звук да издаде, пехотата си пробиваше път. А дъждът вали и вали. Когато конете изнемогваха или се плашеха от трясъка, то войниците се впрягаха и теглеха оръдията. Турците отстъпваха, отстъпваха пред този страхотен мълчалив неприятел. Напускат позициите, без пушка да е пукнала, и бягат. Избухнала е необикновена паника, пред която офицерите са безсилни. И тази паническа улпаша се разливаше като бързо действаща отрова. И сега вече спиране няма. А дъждът вали и вали. Махмуд Мухтар паша на кон се отправя към бойната линия и насреща му тичат с кръсци куп редици. Генералът вади саблята и почва да сече. Святата му също сече, стреля, тъпче с конете и някои от бягащите се спират и почват да стрелят, ама си изпукват патроните на халос. Генералът се носи в карьер из полето, дава заповеди, тика напред... А войниците и офицерите, обезумели, мислят само за спасението си. Без видима причина една голяма армия внезапно се хвърля в див бяг, зарязва всичко и изхвърля от себе си всичко, което пречи на бягането. Тук има само

един закон: спасявай се, ако ще и светът да загине! А дъждът вали и вали. Разхвърляно се търкала цялото съоръжение, всичко е зарязано. Топовете са потънали в калта. Артилеристите са разпрегнали конете и са избягали с тях. С войниците бяга и селското население. В дълги редици с жени и деца, в биволски коли се ният сред войниците и увеличават бъркотията. Полуголи разплакани деца, плачещи жени шияпат боси в калта. Хаос докъдето очи виждат. Влачи се на юг и завлича в широк поток отчаяни, викащи, ранени, умиращи, изгладнели, окаляни войници, селяни, жени и деца, като голяма тинеста река - влачи се безспирно по полето сред проливния дъжд. Наоколо горят селата. Навсякъде трещят топове. Навсякъде мъкнат ранени, мокри и премръзнали. Няма санитарни коли; няма даже вода за измиване на раните. Гърмеше и се святкаше, бушуваше необичайна за сезона буря. Турците викаха: „Аллах ни наказва!" А смелостта и презрението към смъртта у българите растеше и след първите успехи достигна до гигантски размери. Българите не усетиха бурята. Буйстваха като поток, който всичко завлича. Спиране нямаше. Колкото и да паднеха, празнините незабавно се попълваха. Офицерите и генералите даваха заповеди за спиране, за връщане, за да не се дават излишни жертви - никой не ги слушаше. Този поток не можеше да бъде спрял. Нямаше земна сила, която би могла да го отклони. Напред през животински трупове, напред! Най-много да отстъпи една крачка встрани, за да не сгази гърчещия се още. Напред, напред! А дъждът вали и вали. В тези часове не остана никакво размишление, никакво себепредпазване, никакъв план. Само напред и напред! Който от българите остана жив, имаше само една мисъл: Цариград!"

Къде е извършено престъплението - в Русия или Сърбия?

10 Опитвайте, що е благоугодно на Господа;

*11 и не участвайте в безплодните дела на тъмнината,
а по-добре ги изобличавайте;*

12 защото това, което скришом вършат непокорните, срамно е и да се говори.

Послание към Ефесяните, глава 5, стихове 10, 11 и 12

Преступления украинства: от Талергофа до наших дней
Владислав ГУЛЕВИЧ | 25.10.2014

В септември минало ровно 100 лет со времени появления самого первого и злобещего концентрационного лагеря в русской истории – Талергофа, который останется в народной памяти примером массового уничтожения западнорусского населения европейскими (австрийскими) колонизаторами именно за его русскость. Концлагерей в истории будет еще много: Бухенвальд, Освенцим, Майданек, Дахау. Традиции душегубства в Европе оказались живучи, как и традиции русофобии. Судя по позиции Евросоюза в отношении Донбасса, очевидно, что отвыкнуть от них Европа не может по сей день.

На първата снимка виждаме убийство на росини по време на Първата Световна война. Казва се, че на снимката се виждат престъпленията на украинството. Твърди се, че снимката е направена преди сто години в концентрационния лагер Талерхоф. Твърди се, че това е концлагер, за масово унищожение на руско население от европейски /австрийски/ колонизатори, че този концлагер е началото от създадената дълга верига на душегубки като – Бухенвалд, Освиенцим, Майданек, Дахау.

Престъпленията на украинството: от Талерхоф до наши дни
За жената от бесилото на снимката се твърди, че е росина.

Но... По време на първата световна война сръбският фотограф Риста Марянович „прави“ абсолютно същата снимка, но на разстояние стотици километра от Талерхоф. Марянович казва, че това бесене не се е случило в Талерхоф, а с сръбското село Йеврамовца, окръг Мачва.

Твърди се, че на бесилото е сръбска жена, майка на четири деца.

Кой лъже? И защо лъже? Кой е направил тази снимка – руски или сръбски фотограф? Как се озовава една и съща снимка във фотоапаратите на двама души, които се намират на разстояние стотици километри и освен това.

Дали лъжат сега руснаците, за да използват снимката като пропаганда срещу украинците или сърбите са използвали тази снимка, за да завладеят повече територии от Австро-Унгария в края на Първата световна война?

Кой е лъжецът, това е въпросът?

Инж.Ангел Пелтеков

2

фото: Риста Марянович

Австроунгарски войници бесят майка на четири деца от село Йеврамовца, Мачва

Австроунгарски войници вешају майку чейворо деце из села Јевремовца у Мачви

Ньойският погром и терорът над българите

*“Не бидейки в състояние да узаконят правдата,
узакониха силата”*

Паскал

България участва в Първата световна война на страната на Централните сили – Германия, Австро-Унгария и Турция. Главният мотив на цар Фердинанд и на правителството беше – да се поправи неправдата сторена в Букурещ спрямо страната ни на 28 юли 1913 г. Съгласно Букурещкия договор от страната ни бяха откъснати от Сърбия, Гърция и Румъния вековни български земи, населени предимно с българи – Вардарска и Егейска Македония, а към заграбената през 1878 г. Северна Добруджа беше присъединена и Южна Добруджа. Въпреки безбройните български победи по бойните полета и проявения героизъм от българския войник, войната завърши катастрофално за нас. Пробивът при Добро поле и последвалото Солунско споразумение от 29 септември 1918 г. бяха едни от ранните сигнали за очертаващата се втора национална катастрофа. Подписаната военна конвенция на практика представляваше пълна капитулация на България. Тя се съпътствуваше и от избухналите войнишки бунтове, които водачите на БЗНС направиха опит да овладеят и да насочат към столицата.

Една след друга до 11 ноември с.г. излязоха от войната всичките съюзници на България. Свиканата от страните победителки Мирна конференция в Париж трябваше да изработи мирните договори с всяка отделно взета победена страна. Главните “миротворци” бяха министър-председателите на Франция, Великобритания и Италия, а след пристигането на президента на САЩ Удро Уилсън, те образуваха и комитетът на четиримата. Това бяха Жорж Клемансо, който беше и нейн председател, Лойд Джордж и Виктор-Емануел Орландо, сменен от лялото на 1919 г. от Томазо Титони, а след отсъствието на американския президент неговото място заемаше държавния секретар Роберт Лансинг. Ампутацията на България беше извършена под натиска и с активното участие на министър-председателите на страните съюзници на победителите Никола Пашич (Сърбия), Елефтериос Венизелос (Гърция) и Йон Братияно (Румъния). Председателят на конференцията Клемансо, вероятно след като осъзнава престъплението, което е извършено в Париж най-безцеремонно ще нарече съюзниците, т.е. нашите съседи “чакалите на нашата победа”. Не по-малко категоричен ще бъде и Лойд Джордж, който през 1928 г. отбелязва: “Цялата документация, дадена ни от някои от нашите съюзници при сключването на мира беше лъжлива и фалшифицирана”. С подписването на Версайския, Сенжер-

менския, Трианонския и Ньойския договор беше нарушена дотогавашната международна традиция, началото на което беше сложено с Вестфалския конгрес през 1648 г. и утвърдена от Виенския (1815 г.), Парижкия (1856 г.) и Берлинския (1878 г.) конгрес. Според тази международна практика след приключването на войните победители и победени сядали на дипломатическата маса, за да преговарят за сключването на мирните договори. На 28 юни 1919 г. във Версай германската делегация подписва мирния договор с ръководителите на делегациите на страните победителки от Първата световна война. Този първи подписан договор щеше да стане нарицателен и да даде наименованието на изградената следвоенна мирна система. В Парижкото предградие Сен Жермен на 10 септември беше подписан договора с Австрия, тъй като Австро-

Унгарската империя се беше разпаднала. Обособилата се вече като самостоятелна държава Унгария подписа мирния договор в Трианон на 4 юни 1920 г. Третият съюзник на България Турция подписа мирния договор на 10 август 1920 г. в Севър. Откъснатите се от централното турско правителство Кемалисти, воюващи с гръцките окупационни войски и подпомагащите ги антантски съюзници в Източните вилаети в Мала Азия не признаха този грабител-

Подписване на Ньойският договор

ски договор. Едва след изгонването на нашествениците, турската делегация подписа нов мирен договор в Лозана на 23 юли 1923 г. На България беше определено да подпише мирния договор на 27 ноември 1919 г. Новият ред в Европа и света се създаде в резултат на Парижката мирна конференция. Този нов ред доведе и до Втората световна война, която избухна в дните на двадесетгодишнината от началото на установяването на Версайската система. През тези две десетилетия победените и унижените държави и народи търсеха нов реванш по пътя на победната война, въпреки създадената международна организация – Обществото на народите, която трябваше да решава всички кризисни ситуации и стълкновения. За нас – българите, подписаният преди 9 десетилетия в Ньой мирен договор с право носи името втора национална катастрофа. Този договор не изправи неправдите спрямо България, които й бяха наложени през 1913 г. с Букурещкия мирен договор, а ги потвърди и разшири. Той е подписан от българския министър-председател Александър Стамболийски в Парижкото предградие Ньой на Сена. Той представлява не мирен договор, а диктат на страните победителки над победена България. През 1925 г. проф. П. Богаевски ще констатира резултатите от Ньойския договор - “Съвкупността на земите, включени в границите на България, създадена благодарение жерт-

воприносителния подвиг на българския народ, е намалена. А между това територията на България, по тоя начин образувана, се дължеше на стремлението на народа ѝ да си създаде една разумна и справедлива основа за своето културно и национално битие. Безусловно необходимите за това битие части бяха откъснати и присъединени по съображения от политически характер към съседните държави.”

Но как се стигна до подписването на Ньойския диктат? На 29 септември 1918 г. правителството на демократа Александър Малинов прекратява участието на България в Първата световна война след като е подписана Солунската военна конвенция. При неговото управление българският цар Фердинанд I абдикира в полза на сина си и по най-бързия начин напуска България, като отпътува за фамилените си имения в довчерашната съюзница Германия, където ще остане до смъртта си през 1949 г. Престолонаследникът княз Борис Търновски се възцарява под името цар Борис III, а бившият министър-председател д-р Васил Радославов забягва също в Германия, където остава след войната заедно с главнокомандващия българската армия генерал Никола Жеков. След като Ал. Малинов ръководи два краткотрайни коалиционни кабинета подава оставка на 28 ноември 1918 г. и на негово място младият цар ще възложи на външния му министър, народняка Теодор Теодоров да състави отново коалиционен кабинет. Вторият кабинет на Т. Теодоров просъществува от 8 май до 6 октомври 1919 г. Пред правителството на Т. Теодоров, който съчетава поста на министър-председател с този на министър на външните работи и изповеданията стои отговорната задача да подпише мирния договор, който ще му наложат страните победителки от Антантата на Парижката мирна конференция. Когато започват преговорите по подготовката на мирния договор, възглавяваната от министър-председателя Т. Теодоров Българска делегация отпътува от София на 20 юли 1919 г. В делегацията, със статут на член (пълномощен делегат) е и министърът на обществените сгради, пътищата и благоустройството, лидер на БЗНС, Александър Стамболийски. Когато Българската делегация пристига в Париж тя е строго охранявана и изолирана без право на контакти с външния свят. Към нея са аташирани съветници и експерти, които имат ограничената възможност да подготвят отговори на обвиненията към България от антантските представители и ненаситните български съседи.

Успоредно с делегацията действаха и две организации от територията на неутрална Швейцария, стремящи се да смекчат валиящите над България и народа ѝ фантастични обвинения от съседите ѝ, които хвърлени в тогавашното публично пространство, печелеха общественото мнение в страните от Съглашението, въпреки лъжите и манипулациите. Това беше Културната мисия в Берн и Българския съюз в Женева. Културната мисия беше създадена по инициатива на Симеон Радев, а беше ръководена от пълномощния министър Тодор Недков. В нея влизаха професорите Йордан Иванов, Анастас Иширков, Никола Милев, Димитър Миков и публицистът Димитър Мишев. Независимо от мисията (поне външно) се създава в Женева и Българския съюз в Швейцария, под ръководството на Д. Мишев. В ръководството на Изпълнителния му комитет влизат Матей Х. Петров, архимандрит Стефан (по-късно български екзарх), протоерей д-р Стефан Цанков и д-р Никола Герджиков. Културната мисия и Българският съюз подпомагат всестранно, въпреки големите пречки които срещат, дейността на Българската делегация в Париж. Изпод перото на тези български учени с междуна-

роден авторитет и световна известност излизат огромно количество книги, брошури и документални публикации на високо научно ниво и с най-голяма компетентност, но тази книжна продукция станала известна като “една битка на книги”, която не е взета под внимание от победителите при съставянето на Ньойския договор. Независимо от резултатите, членовете на тези две български мисии успяват да кажат истината по въпроса, защо България участва в Първата световна война на страната на Германия и научно да обосноват нейните права над Западна Тракия, Македония, Западните покрайнини, Моравско и Добруджа. Печатат се и материали за отношението на България към чуждите военнопленници и спазването на международните конвенции. Спечелването на общественото мнение в страните-победителки цели да се въздейства над конференцията в Париж, за да се спази националният принцип, зачитаван горещо от американския президент Удро Уилсън, при съставянето на мирния договор. Българската делегация е държана в строга изолация в парижкия хотел “Дворец Мадрид”, като единствената информация до членовете на делегацията за ставащото извън стените на хотела стига чрез вестниците. Делегацията, с помощта на експертите, съветниците и членовете на двете мисии отхвърлят най-аргументирано клеветите и нападките срещу България и българския народ, разпространявани от сръбската, гръцката и румънската пропаганди. Текстът на проектодоговора е връчен на Българската делегация на 19 септември 1919 г. в залата на Министерство на външните работи. Проектодоговорът е приет от ръководителя на делегацията Т. Теодоров, който произнася кратко слово. При връчването на проектодоговора е определен срок до 14 октомври, който впоследствие е удължен до 24, за да се направят възражения и бележки. На 24 октомври делегацията връчва своя отговор, представляващ 151 печатни страници с приложени 3 ноти. Проектодоговорът по своята жестокост надминаваше многократно очакваните санкции срещу България. Той на практика не е двустранен договор, а диктат срещу една победена и разорена вече малка държава, в каквото се беше превърнала страната ни само за няколко месеца. Победителите не се съобразяват с отговора и нотите на нашата делегация, а само са нанесени незначителни корекции във финансовите клаузи и в частта, отнасяща се до държавните дългове. По повод на възраженията Клемансо заявява: “Правителствата на съюзените и сдружените Сили са на мнение, че като се вземе предвид предметът на настоящия договор, Добруджанският въпрос не може да намери в него място. Колкото за другите граници, които са предмет на забележки от българската делегация (за Западните покрайнини и Западна Тракия), те са били определени след едно внимателно проучване, държейки сметка за всички елементи. Все пак съюзените и сдружени Сили проучиха грижливо представените аргументи и без да отричат тяхната стойност, не намират достатъчен мотив за изменение на зряло обмислените си решения. Те не могат прочее, да дадат измененията, искани от България.” Аргументите по отношение на Македония остават също незабелязани от парижките сатрапи.

За нас, българите особен интерес представлява позицията на Американската делегация. Редица български изследователи и публицисти отдават голямо значение на т.н. 14 точки на американския президент Томас Удро Уилсън, с което предложение се събуждат големи надежди и очаквания за правилното разрешение на българския национален въпрос. Но същевременно не са малко и гласо-

вете, които обвиняват президента Уилсън, който избърза да оповести своите предложения, без да има по-късно възможност да ги отстоява, за да бъдат приложени и по тази причина те изиграват сериозна разрушителна и дезорганизираща роля сред българските войници. Въпреки, че парижките „миротворци“ посрещат с присмех човеколюбивите предложения на Уилсън и след невъзможността да бъдат реализирани неговите намерения, българският войник изпълнява достойно дълга си пред отечеството и народа си и войната завършва въпреки пробива на Добро поле с безбройни победи по фронтовете.

Американската делегация отива на конференцията в Париж, водена от президента Удро Уилсън, с мисълта, че на тази конференция трябва да се приложи етническият принцип при очертаването на държавните граници, за да се избегнат по-нататъшните поводи за война. Но не така мислят европейските съюзници победители. Основното което ги движи е да бъдат наказани победените и то не в дискусия с тях, а чрез налагане на договори-диктати. Четиринадесетте точки, които президентът Уилсън предварително е подготвил и които представя на 8 януари 1918 г.

пред американския сенат, които трябва да бъдат водещи за миротворците в Париж остават мъртва буква, макар че предварителните надежди както на президента и неговия екип и победените страни хранят големи надежди. Американската страна намира за известна упора за своите идеи в италианската, но то е само за кратко време, тъй като и италианската деле-

Протест срещу Ньойският договор в София - 1919г.

гация се включва в екипа на палачите понеже успява да се споразумее с гръцката, след като Е. Венизелос и Т. Гитони сключват таен договор на 29 юли 1919 г. по въпроса за Западна и Източна Тракия, за Албания, за остров Корфу и за гръцките претенции в Мала Азия.

В точка 11 на президента Уилсън по отношение на балканските страни се казва следното: „Румъния, Сърбия и Черна Гора трябва да бъдат освободени от неприятелските войски. Заетите територии трябва да бъдат възврънати. Ще бъде осигурен на Сърбия свободен излаз на море. Отношенията на балканските държави помежду им трябва да бъдат определени чрез една приятелска размяна на гледища, работейки върху данни за отношенията традиционни и национални, исторически установени; трябва да се вземат в полза на тези държави международни гаранции за политическа и икономическа независимост и за териториална цялост.”

Полковник Едуард Хауз, който е член на Американската делегация и е един от най-приближените на президента Уилсън в свое изложение коментира по следния начин цитираната точка: „Сърбия ще получи излаз на море и отношенията между Балканските държави ще трябва да бъдат фиксирани по исторически установените граници. Сърбия се организира вече във формата на една югославянска държава и така ще достигне Адриатическо море.

На Румъния ще бъде върната Северна Добруджа (тогава заета от войските на Четворния съюз) и тя ще придобие Бесарабия и Трансилвания. Всяка една от тия две държави ще има 11 до 12 милиона жители и ще бъде много по-голяма и по-мощна от България. Тогава България ще трябва да има непременно своята граница в Южна Добруджа, такава, каквато тя беше преди Балканската война. От друга страна, България ще трябва да притежава Тракия до линията Енос-Мидия, или даже до линията Мидия-Родосто. Съдбата на Македония трябва да бъде решена след една безпристрастна анкета. Линията, която ще може да бъде взета като основа на тази анкета трябва да бъде южната граница на спорната зона, както беше фиксирана между Сърбия и България преди Първата балканска война.” В това изложение полковник Хауз потвърждава становището на американския президент, че посочените от него граници са определени съгласно народностния принцип.

Въпреки, че американската позиция е ясна и е отстоявана от американските делегати на конференцията те не успяват да прокарат вижданията на президента. Специал-

но създадената комисия от познавачи на Близкоизточния въпрос под председателството на професор Уил Мънро изготвя доклад за бъдещето на Балканите и Близкия изток, който е представен на американския президент на 21 януари 1919 г. Главните точки в този доклад, отнасящи се до България имат следното съдържание: “1) България трябва да бъде утвърдена във

владение на тази част на Егейското крайбрежие, която й беше оставена по силата на Букурещкия договор от 1913 г. (Западна Тракия); 2) България трябва да получи гаранции за транзит на своята търговия към Кавала и Солун; 3) българската граница към Одрин трябва да бъде преместена по посока на Цариград, приблизително до линията Енос-Мидия; 4) българо-румънската граница в Добруджа трябва да бъде възстановена, както е била преди 1913 г., Южна Добруджа трябва да бъде върната на България; 5) по отношение на Македонския въпрос, комитетът, председателстван от проф. Мънро възприема гледището на полк. Хауз.”

В непроменения си вид, както е във връчения на 19 септември 1919 г., проектодоговорът е връчен на председателя на делегацията Т. Теодоров на 8 ноември 1919 г., който от 7 октомври вече не е министър-председател. Начело на новото, също коалиционно правителство е назначен народника Михаил Маджаров. На същия ден, 8 ноември, когато е връчен проектодоговора, е насрочена Първата редовна сесия на XVII Обикновено народно събрание, което е свикано в 6 часа след пладне да обсъди и приеме диктата на победителите. Определеният срок за утвърждаването на проектодоговора от Българското народно събрание изтичал на 13 ноември 1919 г. в 7 часа вечерта. Тъй като поради умора от дългия и тежък път,

и от нанесения върху страната ни удар, пристигналия в последния момент председател на делегацията Т. Теодоров, помолил чрез новия министър-председател - Ал. Стамболийски да докладва на следния ден, 9 ноември, с което събранието се съгласило. Още в това първо заседание Стамболийски обявил публично, че правителството е възложило на него, като министър-председател, да отиде в Париж и подпише окончателния текст на договора. Т. Теодоров докладвал на второто заседание на сесията, на 9 ноември 1919 г. След направените изказвания с възражения и критики срещу договора, обсъждането завършило на 10 ноември 1919 г. с прочитането на протест на Трънски граждански комитет срещу откъсването и на Западните покрайнини от България. След заминаването на Т. Теодоров за София в Париж останали двамата члена на Българската делегацията Михаил К. Сарафов и проф. Венелин Ганев, като Теодоров определя Сарафов за ръководител на делегацията.

След пристигането в Париж на новата делегация, този път ръководена от новия министър-председател Ал. Стамболийски, на 22 ноември 1919 г., председателят ѝ се обръща с лични писма към председателя на конференцията Ж. Клемансо, към Н. Пашич, председателя на делегацията на Сърбо-хърватско-словенското кралство, към Е. Венизелос, председател на Гръцката делегация и към ген. С. Коанда, председателстващ Румънската делегация с надеждата да се смекчат клаузите на изработения грабителски договор. Единственият, който удостоява с внимание българския министър-председател е Венизелос и то за да отпрати нови обвинения и претенции към страната ни.

След неуспеха на този последен опит и жест, договърът е подписан от Ал. Стамболийски на 27 ноември 1919 г. в 10 ч. и 30 м. в парижкото предградие Ньой. От страна на победителите договърът бил подписан от Франция от министър-председателя Ж. Клемансо, министрите Стефан Пишон и Жюл Камбон, генерал Люсиен Клоц; от Англия – държавния подсекретар Хармсуорт и помощникът му Гроу; от Италия – сенаторите Маджорино Ферарис и Гюлелмо Маркони и пълномощния министър Мартино, от Япония – посланик Кеширо Мацуи; от САЩ – държавния подсекретар Полк, бившия американски посланик в Рим и Париж Хенри Уайт и генерал Таскер Блис и др.

След отпътуването на М. К. Сарафов за София на 29 ноември 1919 г. Ал. Стамболийски оставя за председател на Българската делегация в Париж проф. В. Ганев, но без ясен дипломатически статут.

На 26 декември 1919 г. министър-председателят ще докладва пред Народното събрание подробностите около подписването на договора и заседателната зала ще се обърне в арена на взаимни обвинения и грубиянства на управляващи към опозиция.

Въз основа на решението на XVIII ОНС Ньойският договор и придружаващите го приложения влиза в сила след нови бурни дебати на 5 януари 1920 г. Приемането му е потвърдено с Указ № 50 от 15 януари 1920 г., а изпълнението му е възложено на министър-председателя Ал. Стамболийски и министъра на външните работи и изповеданията М. Маджаров.

В края на април 1920 г. Конференцията в Сан Ремо узаконява и окончателното предаване на Западна Тракия на Гърция, което още повече оформя трагичната картина пред България.

На 9 август 1920 г. българската страна и страните от Антантата подписват първия си протокол по ратификацията и влизането в сила на Ньойския договор.

Според данните, които са приведени в публикувания от д-р Б. Кесяков Ньойски договор България се включва в Първата световна война през 1915 г. с територия от 114 424,508 квадратни километра, а след като ѝ е наложен договърът през 1919 г. тя излиза от войната с територия от 103 146,170 квадратни километра. Ньойският договор потвърждава отнетите по Букурещкия договор от 1913 г. територии и присъединени към Румъния – Южна Добруджа, към Сърбия – Вардарска Македония и към Гърция – Егейска Македония. Към тези територии са присъединени, съответно към Гърция нови 8 712,070 квадратни километра, в които влизат територии от Пашмаклийски окръг, Западна Тракия и получената от Турция територия през 1915 г. с българско население наброяващо само в Западна Тракия 105 310 души; към Сърбо-Хърватско-Словенското кралство са присъединени нови територии от България, в които са включени земи от Царибродско, Трънско, Босилеградско, Кулско и Струмишко, представляващи 2 566,268 квадратни километра с българско население от около 101 000 души. Като се направи рекапитулация на посочените данни се оказва, че на СХС кралство и на Гърция са отстъпени 11 278,338 квадратни километра територия. Определените репарации, които трябваше да заплати страната ни в продължение на 37 години на изнудвачите от Париж възлизаха на 2 милиарда и 250 милиона златни франка, но след като се разпределеше по години, заедно с лихвите сумата възлизаше на 5 005 404 842 зл. фр. при ежегодно изплащане на 134 094 994 зл. фр. Освен репарациите върху страната ни тегнеха още редица плащания – окупационен дълг, за издръжка на смесените арбитражни съдилища, на комисиите по разоръжаването и репарациите, за реституции и пр. На сръбския лешояд България трябваше да предаде и огромно количество едър и дребен добитък, храни, въглища и пр. Ньойският договор изправи страната и народа пред нови изпитания. Останалите извън държавните граници българи бяха подложени на жестока денационализация, като към свободната част от родината поеха огромни безкрайни бежански потоци от българи – от Егейска Македония – 26 753 семейства, от Турция – 15 542 семейства, от Вардарска Македония – 7 419 семейства и от Добруджа – 5 329 семейства. Към тях трябва да прибавим и огромната бяла емиграция от Русия, прогонените арменци и евреи. Макар и ограбена и осакатена, България си оставаше „обетована” гостоприемна земя не само за своите чедра, но и за чужденците. Още беше в сила и параграфът от Търновската конституция, който постановяваше, че всеки роб стъпил на българска земя става свободен. Гърция и Сърбия изобщо не се съобразиха с подписаните от техните представители договори за защита на малцинствените права на българите от Егейска и Вардарска Македония, като Н. Пашич най-цинично и публично декларираше, че след десетина години в Македония няма да остане нито един българин. Проточи се и завръщането на българските заложници останали във вражески плен след Солунското примирие. Демилитаризацията вървеше също с пълна сила под зорките очи на съюзническата комисия. Макар, че около 150 000 български войника и офицери бяха оставени в заложничество и тяхното завръщане в родината се проточи във времето, армията беше сведена до безопасен минимум от 20 000 души.

България изпадна в тежка икономическа и политическа криза и докато успееше да се върне към нормален живот щяха да минат години, в които започна подготовката за реванша на победените.

Цочо Билярски

КИЦ ДЕЙНОСТИ

Среща-разговор с председателя на Културно-информационния център на българите в Босилеград Иван Николов се проведе на 13 септември в Козлодуй. Темата на разговора бе „Житейските съдби на Босилеградските българи. Минало, настояще и бъдеще. Непокътното национално достойнство”, а салонът на читалище „Христо Ботев“ в Козлодуй събра повече от сто потомци на преселници от Западните покрайнини. Фолклорна формация „Сладкопойни чучулиги“ изпълни български народни песни и танци от всички фолклорни области на България.

Сред гостите бяха зам.кметът на Враца Красимир Богданов, дългогодишният областен директор на пожарната инж. о.з. полк. Георги Ценов, археологът Георги Ганецовски, представители на клуба по история към АЕЦ „Козлодуй”, краеведи, общественици.

Водещият на събитието Радослав Василев откри срещата и предостави думата на Иван Николов, който припомни нерадостната съдба на западнопокрайнинци, припадени на Държавата на сърби, хървати и словенци по силата на Ньойския диктат. Асимилаторската политика на кралска, а след това и на Титова Югославия, е стопила българската диаспора там. От 120 хиляди души в 20-те години на миналия век, до едва 18 хиляди днес.

Тази политика продължава и сега, като българите в Сърбия са подложени на икономически, политически и културен натиск. Това принуждава много наши земляци да напускат родните си места и да емигрират. Без подкрепа от българската държава скоро Западните покрайнини ще са напълно обезбългарени”, каза Иван Николов.

Красимир Богданов посочи редица примери на недалновидност на българските управляващи по отношение на българските общности зад граница: усложнената процедура за издаване на български паспорти; безрезервната подкрепа, която България даде за членството на Сърбия в ЕС, без да изиска категорично, да се спазват правата на българите в Западните покрайнини; проблемът с цифровизацията и лишаването на нашите сънародници от

възможността да гледат българска телевизия; липсата на български инвестиции в тези региони и на национална политика в икономиката.

След отговор на многото поставени въпроси Иван Николов заключи, че въпреки трудностите, репресивната сръбска машина и демографската криза, българите в Западните покрайнини продължават да се борят и това, което ги крепи, е непоколебимият им български дух.

Вечерта завърши с изпълнения на български народни песни и танци от различни фолклорни области, представени от студенти от Музикалната академия в Пловдив и танцов състав към читалището в Козлодуй.

По повод празника на Босилеград Малка Богородица зам.председателят на ВМРО и евродепутат от Патриотичния фронт г-н Ангел Джамбазки посети КИЦ „Босилеград“. В разговорите г-н Джамбазки запозна представителите на КИЦ и ДСБ за това какво е направил той в Европейския парламент за запознаване на ЕП с положението и необходимостта от защита на правата на българското малцинство както и с отговорите които е получил.

От своя страна, представителите на българските организации запознаха г-н Джамбазки с положението на човешките и малцинствени права на българите в Сърбия като му бяха предоставени и съответните документи за антибългарските прояви по повод отбелязването на „Деня на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“, пречките за възстановяване на паметника на българските офицери в Босилеградското гробище по повод 100 години от Балканската война, разпадането на българските паралелки поради липса на учебници на български език, политизация на Сръбската православна църква, посегателствата върху свободата на словото, арогантното поведение на полицаите и митничарите на границата, борбата на кмета срещу българските организации пред българските институции и пр.

От своя страна г-н Джамбазки заяви, че в негово лице българите в Македония и Западните покрайнини винаги ще имат говорител и правозащитник в Европейския парламент.

Докато се водеха разговорите в КИЦ-а, на самото кръстовище в центъра на Босилеград бе спряно и пренасочено

но движението а от монтираната сцена кметът Владимир Захариев в ролята си на водещ сменяваше сръбските и български танцови състави. По същото време от побратимената с Босилеград община Козлодуй пристигна един рейс сънародници които в последния момент бяха настанени в общежитието в с. Долна Любата. Имайки предвид, че община Козлодуй неведнъж братски е посрещала босилеградчани, начина на посрещането на козлодуйските гости в Босилеград може да се окачества като гаф.

На 30 септември в КиЦ „Босилеград“ се проведе среща с дясната национално-патриотична сила ДЕСНИТЕ. Въпреки че срещата се проведе преди Парламентарните избори в България тя едва ли имаше предизборен характер поради факта че в Босилеград нямаше открити избирателни секции.

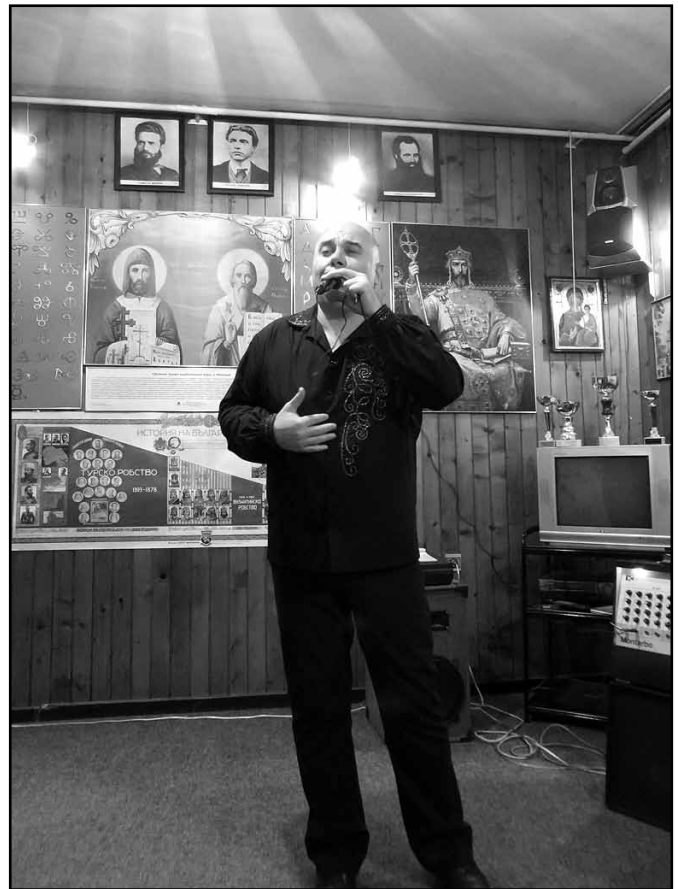
По този повод съпредседателката на ДЕСНИТЕ Жаклин Толева написа: „Една среща, изпълнена с болка и гордост едновременно. Болка - заради липсата през годините на национално отговорна политика на Българската държава и на българските политици към съотечествениците ни в откъснатите от България с Ньойския договор територии. Проблемите са толкова, а някои от тях звучат почти нелогично. Като например огромната административно-бюрокраична тежест по доказване пред българските власти на българския произход на хора, които са признати за част от българското национално малцинство в нашата съседка и желаят днес да получат българско гражданство! Или липсата на сигнал на Българската телевизия, поради цифровизацията в България. Или нулевите стимули за развитие на двустранни бизнес отношения с региона. Или бавното обезлюдяване, по напълно разбираеми причини.

И гордост - от запазеното българско национално самосъзнание, от готовността за битка за правата им всеки ден, от липсата на отчаяние и надеждата, че рано или късно Българската държава ще стане проактивна спрямо българската диаспора.

Днес потвърдих пред тях това, което ДЕСНИТЕ заявихме при учредяването си. Ние сме национално-патриотична дясна политическа сила, която вижда осъществим и защитим българския национален интерес и идеал единствено в Обединена Европа. До тогава ще продължим да поставяме на масата темата за българите в Западните покрайнини“.

На 3 октомври КиЦ „Босилеград“ и Столична община отбелязаха 17 години от откриването на КиЦ-а в Босилеград. По този повод Столична община организира пригоден концерт с известния български певец Николай

Учкунов в салона на КиЦ-а. След уводното слово на председателя на КиЦ-а Иван Николов, беше прочетено поздравително слово от вицепрезидента на Р България г-жа Маргарита Попова в което между другото пише: „...предайте на участниците в тържеството за годишнината на Центъра пожеланията ми за здраве, повече добруване и по-малко несгоди в сложния ни земен живот. Моята привързаност и уважение към Вас са факторите, които ме убеждават във Вашия упорит и градивен принос за успехите на Република Сърбия по пътя на европейското присъединяване. Николай Учкунов се представи с авторски песни.

По повод Деня на народните будители, КиЦ „Босилеград“ и Столична община а на 31. 10. 2014г проведеха тържествена концертна програма с групата Джаз формация „София“, а проф. езиковед Иван Кочев и проф. Михаил Неделчев литературен историк и теоретик, литературен критик, културолог, есеист и публицист, общественик и политик представиха книгата „За възрожденско Банско, София и Светата обител“. Проф. Иван Кочев от Югозападен университет, и проф. Михаил Неделчев от Нов български университета изнесоха увлекателни лекции за българското възраждане и съвременните проблеми на българската нация. Председателят на Държавната агенция за българите в чужбина изпрати поздравителен адрес в който между другото се подчертава: „Ние високо ценим родолюбивата дейност на Културно-информационния център на българското национално малцинство „Босилеград“. Той се утвърди като средище на редовен и активен културен обмен с България. В резултат на сътрудничеството с ДАБЧ и с други институции и организации в България, сънародниците ни от Босилеград и общината

тържествено отбелязват българските национални и църковни празници, бележити дати от българската история и дейността на видни българи“.

КИЦ „Босилеград“ и Сдружение ГЛАС взеха участие в организацията и работата на Десетата среща на българските медии по света. Бе обсъдена Стратегия за българите в чужбина и ролята на медиите ни зад граница за реалното ѝ.

В дискусиата, организирана от БТА и Асоциацията на българските медии по света, участваха 23 медии от 40 държави. Форумът тази година се проведе в София, Босилеград и Цариброд.

Стратегията за българите в чужбина е документ, предието практическо приложение стоят редица неизвестни. Около това мнение се обединиха българските медии зад граница. Според участниците, Стратегията трябва да направи доста по-здрава връзката между диаспорите и родината.

Росен Плевнелиев, президент на България: „Медиите ни зад граница играят своята важна роля да пазят жива връзката с родината. Да правят съпричастни милионите българи по света със случващото се у нас. Да градят усеЩането за единност.“

Борислав Николов, в. „Форум“ – Монреал: „Една от оптималните формули е, струва ми се, да се намери някакъв начин да бъдат подкрепяни младите хора, които отиват да се образуват зад граница. В резултат на което би могло да се очаква известно връщане върху инвестицията, така да се каже.“

Според вицепрезидента Маргарита Попова, документът за пръв път ясно формулира основните искания на сънародниците ни зад граница.

Маргарита Попова, вицепрезидент: „Всички общо държаха много да имат свое Национално представителство тук, в страната. Да имат свой Изпълнителен съвет. Да бъдат разписани процедури как ще се работи с националното правителство след изработване на Стратегията.“

Парите за Стратегията ще дойдат с приемането на новия държавен бюджет, посочиха от Агенцията за българите в чужбина. Но не е ясно колко точно средства ще бъдат отделени.

Българските медии зад граница, участващи в срещата, попитаха може ли държавата да започне да ги подпомага финансово и каква точно е тяхната роля в Стратегията за българите в чужбина.

Максим Божилов, в. „Български хоризонти“: „Много от българските медии в чужбина изпитват финансови трудности. Ако няма участието и на българската държава, ние пак ще се справим, но ще имаме по-малък ефект.“

Мнението споделя и директорът на БТА Максим Минчев.

Максим Минчев, директор на БТА: „При всички положения аз се радвам, че 2 месеца, след като тази стратегия е факт, и все още не е придобила тази публичност, тя е вече подложена на дебат и съм убеден в коефициента на полезно действие.“

По време на срещата в София президентът Росен Плевнелиев прие представители на българите от Босилеград, а дебатът за българите в чужбина и ролята на медиите продължи на 23 и 24 октомври в Босилеград и Цариброд.

На 1 и 2 ноември 2014 г. КИЦ „Босилеград“ взе участие в работата на извънредната сесия на Общото събрание на Асоциацията на българите по света (АБС) и Петото редовно заседание на Световния парламент на българите (СПБ във Варна). В срещата участваха 200 делегати от 38 страни, които в продължение на два дни обсъдиха състоянието на българските общности в различните страни и региони по света и най-важните проблеми, които вълнуват тази част от българската емиграция.

Преди официалното откриване на сесията делегатите на българската диаспора се включиха в тържественото отбелязване на Деня на народните будители. Церемонията се проведе в Морската градина на Варна, на Алеята на възрожденците, където пред всяка паметна плоча и паметник бяха запалени свещи. Представителна група от Украйна, Румъния, Молдова, Македония и Западните покрайнини поднесе четири венеца, десетки сведоха глави в знак на признателност пред паметника на св. Паисий Хилендарски.

Деловата работа на световния форум се проведе в пленарната зала на Община Варна и бе открит с изпълнението на четири химна – националният „Мила Родино“, „Шуми Марица“, химн на Обединена България, както и „Одата на радостта“ химн на Обединена Европа.

Всички присъстващи в залата запяха „Питат ли ме дей зорат“ - химнът на Асоциацията на българите по света.

Негово Високопреосвященство Варненски и Великопреславски митрополит Йоан откри Петата сесия на парламента с благослов, в който изтъкна ролята на Българската православна църква в съхраняването на националната ни памет по време на османското владиче-

ство, както и участието на стотици български свещеници в делото на просвещението и духовното възраждане на нацията ни. Той завърши с думите: „Бъдете в мир с всички човечи и добре дошли във Варна, това прибежище, в което са живели десетки ярки духовници и народни будители!“.

Приветствие поднесе и Лилия Христова – зам.-кмет на Община Варна, а поздравителни адреси се получиха от Държавната агенцията за българите в чужбина, както и от Иван Янчев, кмет на община Малко Търново. Радка Ганчева поздрави участниците от името на испанските землячески организации, а Младен Младенов – от името на българите, живеещи в САЩ.

Тържественото заседание продължи със слово на акад. проф. Пламен Павлов, посветено на века на цар Самуил. В него ораторът изключително убедително доказа българския произход на славния владетел въпреки обратните твърдения на скопските историчари, както и безспорната му връзка с царственото коляно на кан Крум. Акад. Павлов подчерта, че царуването на Самуил не е някакъв вид приемственост, а обратно – пълна тъждественост, защото в Първото българско царство не сме имали царе, които да не са от това коляно.

Той обърна внимание и върху тогавашното единство между цар, боляри, аристокрация, църква и народ – национална хармония, за която днес само можем да мечтаем. И дори след смъртта на своя лидер народът ни остава свободолюбив и продължава съпротивата срещу византийците, защото за нашите сънародници България е била най-добрата държава в света – така е мислило населението ни за своята родина. В заключение известният ни историк, който е и председател на Световния парламент на българите по света, каза: „Да, цар Самуил е починал преди 1000 години, но днес ние отдаваме дължимото на неговото безсмъртие!“.

Работата на Общото събрание на Асоциацията на българите по света откри Кирил Йорданов, председател на АБС. Делегатите приеха единодушно някои промени в устава на организацията относно преобразуването на Асоциацията от дружество в частна полза в дружество за общественополезна дейност. След това Кирил Йорданов изнесе доклад за състоянието и проблемите на българската диаспора. Българите на Балканите и по света възлизат почти на 22 милиона души. Първата група българи живеят на територията на откъснатите от България изконни наши земи – Западните покрайнини, Вардарска и Егейска Македония, Източна и Западна (Беломорска) Тракия, Северна Добруджа. Тези българи никога не са се чувствали емигранти. Втората група е истинската ни

емиграция, която е напуснала страната през различни исторически периоди. Разделя се на стара емиграция – до Освобождението през 1878 г., и на нова емиграция – след Освобождението на България.

В доклада бяха отразени реалните обществени условия, при които живеят българите в Македония, Сърбия, Косово и Албания, както и в Хърватия, Словения, Босна и Херцеговина, Гърция, Турция, Румъния, Молдова, Украйна, в бившите съветски републики. Обърнато бе внимание на т.нар. волжко-уралски сънародници, потомци на древните и средновековните българи. В момента в Средна и Западна Европа живеят около 100 000 души, главно емигранти от последните десетина години. В Америка и Австралия има също големи български общности. Извън държавите на ОНД, в Азия, броят на българските имигранти се предполага, че е около 20 000 души. Българските поселения са по-значими в бившите републики на СССР, Индия, Китай, Япония, Виетнам – там има 64 265 българи. В различните арабски държави живеят около 27 800 преселници. Най-голямата българска колония в Африка е в южната ѝ част и по-специално в ЮАР. Общо в Африка живеят около 10 000 наши съотечественици, заминали през последните 7-8 години. Те също имат вече своя земляческа организация.

Състоя се и оживена дискусия по темите, включени в прочетения доклад. Бяха направени множество препоръки и предложения, бяха изнесени нови факти, които допълниха реалната картина на общите и специфичните проблеми пред родната диаспора. На базата на тези препоръки и предложения Световният парламент на българите прие обръщение към българското правителство за възстановяване на незаконно отнетото българско гражданство на българите от Вардарска и Егейска Македония, Западните покрайнини и Западна (Беломорска) Тракия през 1945 г. и 1952 г. Делегатите единодушно подкрепиха и декларация за статута на Западните покрайнини след разпада на Югославия през 1991 г. Участниците се обединиха и около предложението относно създаването на Министерство на българите по света, защото функциите на сегашната Държавна агенция са твърде ограничени и са само координационни между различните държавни институции, което прави дейността ѝ неефективна и формална.

Българската общност в Република Молдова представи и проект за Закон за особения статут на Тараклийския национален културен район на Република Молдова, който бе гласуван единодушно, както и предложението до бъдещото българско правителство, което да настоява пред гръцките власти към паметната плоча на о. Св. Ахил, където бе гробът на цар Самуил, да бъде поставен и надпис на български език, защото сега има такива само на английски и гръцки. Към това предложение бе прибавена и идеята автомагистралата София – Солун да бъде наречена „Цар Самуил“, защото от историческа гледна точка тъкмо това е пътят като посока и движение на славния български владетел.

По повод Деня на Западните покрайнини, КИЦ „Босилеград“ на 7 ноември в салона на КИЦ-а проведе възпоменателна вечер. С минута мълчание беше отдадена почит на жертвите на границата. За пореден път бяха дискутирани проблемите на българското малцинство в Западните покрайнини. Проф. Димитър Саздов от Нов български университет изнесе лекция пред босилеградчани

за историческите събития в България и Европа довели до Ньойския диктат и откъсването на Западните покрайнини от България. Проф. Саздов дари книги за библиотека на КиЦ-а.

На 25 ноември 2014 г. в СУ Св. Климент Охридски в зала № 2 се проведе дискусия по повод 95г. от подписването на Ньойския мирен договор и европейските перспективи за развитие на Западните покрайнини и Македония. Лектори бяха доц. д-р Александър Гребенаров - председател на Македонския научен институт гл. ас. д-р Наум Кайчев - Българско сдружение на родовете от Македония и бивш генерален консул на България в Битоля, Лазар Младенов и Мирослав Ризински от Българския културен клуб от Македония и Иван Николов - председател на КиЦ „Босилеград“. Пред около 100 студенти на Историческия факултет бяха изнесени лекции за Ньойския диктат и сегашното положение на българите в Македония и Западните покрайнини.

На 26 ноември в салона на Народно читалище „Славянска беседа“ се проведе Възпоменателна вечер посветена на 95 години от подписването на Ньойския договор. Организатор на събитието бе кръг „Слово“ при Народно читалище „Славянска – 1880“. Основен доклад по темата: Ньойския договор и българите от Западните покрайнини – Равносметката, изнесе г-н Ангел Пелтеков – секретар на Общинското дружество „Капитан Райчо Николов“ към Регионалния съюз на офицерите и сержантите от запаса и резерва – град Русе. В проявата взеха участие и българи от Босилеград и Цариброд както и представители на потомците от старата емиграция от Западните покрайнини в България. В дискусията бе разисквано сегашното положение на българите в Западните покрайнини, несъстоятелността на Ньойския договор и въпроса за приемствеността на Западните покрайнини след разпадането на Югославия.

По повод 95 години от подписването на Ньойския диктат, Демократичния съюз на българите заедно с останалите български организации в Босилеград и сънародниците от България, пред паметника на Левски в Босилеград на 27 ноември в 12 часа отбележиха тази трагична за България и за Западните покрайнини дата и отправиха поредните си предупредителни послания за тежкото положение на българите в Западните покрайнини изложени на асимилация, безработица и емиграция от родните си домове. Присъстваха гости представители на парламентарно представената политическа сила Патриотичен фронт, НФСБ и ВМРО, ПП „Атака“, Национално движение Западни покрайнини, Сдружение „Св. Св. Кирил и Методий“, депутати и общински съветници от България.

Западните покрайнини – незарастващата рана на България

Под мотото „Не сме разделени“ в Мраморното фоайе на Столичната библиотека на 27 ноември 2014 г. се стекоха най-ревностните привърженици на българската кауза за национална цялост и единство. Навършиха се 95 години от подписването на несправедливия Ньойски договор, разкъсал тялото на България през ноември 1919 г. В специално организираната Паметна вечер взеха участие видни учени, общественици, политици, гости от Босилеград и Цариброд.

Събитието беше под патронажа на Маргарита Попова – вицепрезидент на Р България, а идеята за осъществяването му е дело на Горан Благоев (БНТ) и на Столичната библиотека.

Акцентите бяха поставени върху тематична документална изложба, открита същата вечер, хронология на събитията, спомени на Светла Попдимитрова (дъщеря на Емануил Попдимитров) и документален филм-колаж за Западните покрайнини, в който бяха използвани кадри от заснети в различни години два филма (с автори Милена Милотинова и Весела Смилец) за нашите сънародници, останали откъснати от родината.

Паметната вечер се водеше от Горан Благоев. Последователно той даваше думата на Юлия Цинзова, Маргарита Попова, Веселин Методиев, Светла Попдимитрова и др.

Юлия Цинзова каза: „В изложбата можете да видите най-старите издания, посветени на Ньойския договор. Тук има и уникални издания на книгите на Емануил Попдимитров, благодарение на Регионална библиотека – Кюстендил. За нас е много важно посланието „Не сме разделени“ да се превърне във послание за младите хора „Вие не сте разделени“. Столичната библиотека работи с библиотеки и обществени организации от другите балкански страни. Току-що завърши един нов проект с участието на над 300 млади хора: те са отворени и свободни. Използвайки дигитализирана информация, ние ще си партнираме още по-свободно, за да могат младите да бъдат заедно, вкл. и с лични посещения... А сега искам да връча на г-жа Маргарита Попова фототипно издание на най-старата книга, която имаме при нас – Мавро Орбини „Царството на славяните“ (1601 г.), както и още едно издание на Столична библиотека – „През стената“, резултат от конкурс за есе между младите хора от пет балкански държави заедно с Палестина и Израел: това е нещо много важно, защото те пишат, че не искат да има стени, не само граници, но и стени в културата. И третото издание, което

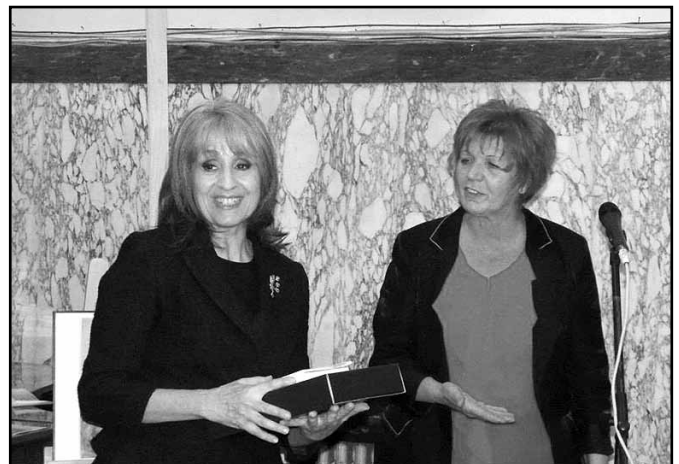
искам да Ви подаря, е в резултат от нашето трансгранично сътрудничество.“

Вицепрезидентът Маргарита Попова направи прос-транно историко-културно изложение, в което се казва: „Аз имам отношение към историческата памет. Откакто съм на този пост, често повтарям, че единствената формула за успех и напредък е между нас да бъдат установени отношения на човеколюбие и сътрудничество, което е единствената гаранция да се придвижи нацията напред. Но за да се случи това, няма как да пренебрегнем задължението да живеем исторически. Ако не се помни миналото, няма настояще, а ако няма настояще, няма перспектива за бъдеще. Благодаря на президента Петър Стоянов, който е тук. Искам да се обърна към интелектуалния елит, към наследниците на Емануил Попдимитров, които са тук. Събрали сме се заради едно трагично събитие, случило се пред толкова години. Но на неговия фон изпъква една велика личност – Емануил Попдимитров. Той е защитникът на една от българските каузи – обединителната кауза. Но той е и прекрасен лирик, философ, общественик, изключително образован и прозорлив. Като творец оставя блестящи произведения на символизма, в които причудливо е вплетен и българският фолклор, и френският символизъм, и немският романтизъм. Но той направи и нещо нечувано – отиде в Женева на конгрес на малцинствата и чрез блестящата си реч, произнесена на френски език, направи така, че Европа да чуе за българското малцинство в Сърбия и то да бъде признато от Европейските сили. Тогава те разбраха, че Ньойският договор е причинил нечувани злини на народа ни – от морална, историческа и психологическа гледна точка. Днес тук са хората от Босилеград и Цариброд, те пишат книги за тези времена. Сред тях е моят приятел Иван Николов, председател на Културно-информационния център в Босилеград. Искам да знаете, г-н Николов, че днес аз бях мислено с Вас. Знаем, че на този ден Вие полагате цветя на паметника на Левски в Босилеград. Вие сте един от радетелите за добруване и по-добър икономически живот за нашите сънародници в Западните покрайнини, с които никой не би могъл да ни раздели. И кой ли би могъл да ни раздели? Духовната връзка, кръвната, езиковата връзка е по-силна от всичко! Тази паметна вечер е доказателство за това... По повод разделянето на 25 села чрез „Черната сръбско-българска граница“ Стилиян Чилингиров написва: „Вие, които искате да знаете какво е неправда и какво е рана в живото тяло на един народ, елате непременно, елате тука, два пъти елате, ако сте българи.“

Маргарита Попова припомни факти от многохилядните протести, залели страната ни след подписването на договора; припомни речи на Ем. Попдимитров, спря се на драмата на тракийските българи от Беломорска Тракия и делото на Любомир Милетич, на други превратни исторически моменти, завършвайки: „Нека днешните политически лидери не забравят, че животът е истински, когато се живее в името на родината, на истината и на отговорността пред хората, защитавайки националната кауза. Мирът, свободата и човешкото достойнство са категории, които са по-силни от всеки един от нас поотделно. И единственият начин да ги защитим, е да сме заедно, както сме тази вечер. Всяко злодеяние ражда ответно злодеяние. Много често управниците забравят кои са коренните интереси на народите и вършат неща, които нямат нищо общо с мира и добросъседството. Питам се днес: готови ли са нашите управници да отстояват интересите на нашите сънародници в Западните покрайнини и Из-

точна Тракия? Не е достатъчно да подписваме договори, които озглавяваме „договори за мир, сътрудничество, добросъседство, уважение“. Важното е да ги напълним с истинското им съдържание. Затова – поклон пред българите, които живеят там и се борят за своите права на българско малцинство! Ние имаме шанс да живеем в европейското семейство, искаме към нас да се присъединят и нашите съседи, така Европа наистина ще бъде силна. Сърбия обаче трябва да изпълни своите задължения към нашите сънародници, тогава ние ще ги подкрепим за членство в Европейския съюз.“

Доц. Веселин Методиев разказа някои лични емоционални моменти, свързани с неговите предци, и направи бърз преглед на историческата обстановка на Балканите в началото на 20-и век: той говори за „българското икономическо чудо“, за победите на армията ни в трите войни, за строителите на модерна България (Константин Стоилов, Симеон Радев и др.), за демагогията на западните дипломати и други катастрофални несправедливости в историята. Той припомни следното: „Отчаяните българи в деня на националния колапс – 27 ноември 1919 г., чрез един многохиляден митинг тръгват и отиват пред дома на Вазов – духовния ни водач. Поетът излиза пред множеството, опитва се да каже няколко думи, но не успява и се разплаква. Тогава цялото това море от хора пада на колене... Това е трагичната метафора на една невероятна покруса... Днес ние не можем да се чувстваме свободни и достойни членове на Европа, ако не сме със самочувствието на достойни българи!“

На финала на вечерта звучи великолепното стихотворение на Емануил Попдимитров „Баща ми“, последвано от спомените на Светла Попдимитрова.

По повод Коледа КИЦ „Босилеград“, Столична община и Основното училище „Георги Димитров“ в Босилеград проведоха Коледен концерт. Столична община този път доведе детски танцов състав при Народно читалище „Пенчо Славейков кв. Малашевци“ който изпълни български народни песни и танци пред Босилеградските ученици от първи до четвърти клас, КИЦ „Босилеград“ и „Елдоминвест“ от Варна осигуриха 140 коледни пакетчета, а Основното училище организира учениците и предостави зала където се проведе Коледен концерт. Босилеградските ученици останаха възхитени от магията на българските танци в изпълнение на техните връстници от София. Беше прочетен поздравителен адрес от Председателя на Народно читалище г-н Венцислав Веселинов.

Анета Иванова-Радко Стоянчова

Жизненият път на Поета върви в ярките измерения на Любов, Правда, Чест и Съвест. Тези свещени понятия той изравнява с образа на РОДИНАТА – свиден, искрящ, болезнено-трагичен, непрежалим и незаменим.

Сборникът поезия „Ерогенна зона” разкрива образа на истинския родолюбец, творец, общественик и обикновен човек, който има смелостта да определи целия свят на зло и пошлост като Страната на Сатаната, срещу който се изправя Рицарят на Честта и Правдата.

Сборникът разгръща поразителен диапазон на изображението от възрожденска образност до съвременна поетическа стилистика. А пък стилистиката, в която може да се говори най-подобаващо за тази поезия и нейния автор, е отдавна далечна за българския читател, защото възрожденското мислене, писане и живеене са далеч в миналото на окаяната ни родина, но не и тук – в забравения български край – Западните покрайнини на България, отрязани с Граница.

Дома, корена, родната земя, свидните свои – род, земяци, приятели намират винаги стряха под крилото на Поета. Те са с любов съхранени чрез поетическото майсторство на „МОСТЪТ НА ВЪЗДИШКИТЕ” и „СТЕНАТА НА ПЛАЧА”. Гражданската позиция, моралният ангажимент и човешкото съпричастие проникновено и същевременно непретенциозно, естествено и неповторимо изплитат очарованието на тези две стихосбирки.

Образите на злото – политици, перфидни ментори, социални изедници, безродници, духовно пусги и душевно малки – са в страшния прицел на Поетовото перо, уцелени „точно в десетката”. Уродливият образ на властника, на родоотстъпника, на предателя на българските и общочовешки ценности са безпощадно оголени – назовани или в остроумна гаганка припознати – и разобличени с безкомпромисния смях и суровия сарказъм на Знаещия, на Виждащия творец родолюбец. Пошлите герои на Злото, в социално-политическото му измерение, са поставени от Поета в „ЪНДЪРГРАУНД”, не само защото оттам, от подземния свят, те успешно управляват и сякаш вечно безнаказано съществуват, но и защото там им е мястото.

Ерогенната зона на

Всеки от тези политически безобразни образи е преведен и изваден на светло от Поета през общностното и народното мъдро виждане за тях като карикатура и гротеска. Сатиричното им изобличение довежда до яркостта, с която да бъдат видени от честните хора, и отхвърля правото им на живот.

Присъдата на социума, на общността се изравнява с присъдата на Поета. Но докато обществото спи – не спи, ала търпи, то Поетът е винаги Страж и Рицар на Честта и Правдата.

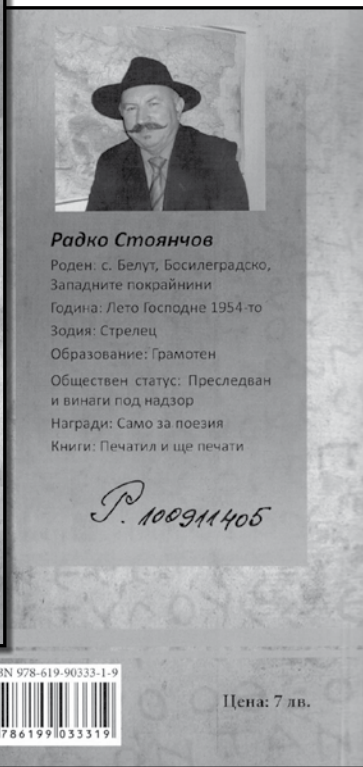
Ядрото на социално-политическата възрожденска сатира на Радко Стоянчов се изпълва ярко нажежено в двата средишни дяла на сборника – „Ъндърграунд” и „Ошав пазар”. И докато в „Ъндърграунд” политическият барометър на Поета осъжда, отхвърля и клейми политическото престъпление – в безобразното лице на властимащите, то „ОШАВ ПАЗАР” иронизира, намигва, посочва с разбираше и подсказва кои са хората, кой е народът и дребният социален свят, който допуска и заслужава именно такова политическо управление – престъпление.

Денят Ошав пазар е стар обичай в последния петък пред Бъдни вечер, пред Божич. Тогава цялото население се спуска от околностите и града в центъра – на пазар, за уреждане на всякакви сметки и полива предпразничното предвкушване

в кръчмите. Пъстро и сладко като ошава е цялото това множество хора и много лесно в него наблюдателният ум, съзирайки пъзелата на злободневието и кривичите на манталитета, може да открие интересите и законите на съществуването. А чистото сърце на Поета да облече с любов и жал всичко това.

„ПОРТРЕТИ”-те на четирима видни поети общественици от Западните покрайнини не само изразяват дълбоката почит и високата оценка на Радко Стоянчов, но и показват широкия диапазон на тяхната стойност. Оценен и аргументиран като пример е приносът на тези творци, знакови обществени фигури. Авторът почитателно вплита емблематични техни заглавия в своето виждане и паметта на хората за тях.

„ДЕТСКИ СТИХОВЕ ОТ ЛЪЧЕЗАРНИЯ РИЦАР” са едно слънчево зайче в тази обемна, сериозна и многопластова книга. Със светло детско сърце и с ума на любящия мъдър пораснал човек Лъчезарният Рицар наставлява възрастните – в благост, разумност и равноправие да отглеждат децата си. С детско безгрижие и лекота Пазителят на крехкия детски свят създава игри, забава и смях, подкрепя детството и играе заедно с децата.

Радко Стоянчов

„СКИТНИЦА ЛЮБОВ” изповядва любовта като сън, мечта, случване, недоизказаност, радост, разочарование. Тук са изваяни картини на различни мигове и състояния в изживяването на любовта по пътя на най-голямото търсене...

„СТИХОВЕ ЗА БЪЛГАРИЯ И ЗА ЕДНА ЖЕНА” са последният акорд и ключово признание на „Ерогенна-та зона” на Радко Стоянчов.

Без никаква претенция за сравнение, а само от чиста болка и преданост към България Рицарят на Правдата и Честта напомня на своята любима: „После Отечество-то..., любов моя!” Родината и любимата се преживяват и се мислят в необятните дълбини на съкровено. Въпреки святата почит и респект към България, няма поза и дистанциране в отношението на Поета към нея. Тя не се мисли и не се усеща като нещо външно или странично на интимния свят. И затова често нежна е любовта към Родината и сурова е любовта към любимата. Родината е живо същество. Отговорността за нейната съдба е лична отговорност. Така мисли и живее Радко Стоянчов. Не помалка от отговорността към човека до нас, както и към самите нас, е отговорността към България.

Принудителната раздяла с Родината, чрез Скалпела на Историята, е жива рана, неизмеримо страдание – като това, когато животът ни губи любимия човек.

Принудителната раздяла не е просто земна, времева, държавна граница, а е разсеченото вътрешно пространство на безутешния, предано родинолюбив мъж. Затова именно той е Рицар в нашето мирно, но непримиримо време, натегнато от чудовищната висшестояща злост на тайни интереси, интриги, конспирации, на нечисти лицеприятни и явни цинични съществувания.

Шамарът на Историята покосява личната съдба на Поета, приел в сърцето си Родината. Любимата, дошла от там – от тази Родина отвъд Граничната Рана, е единствената утеха на Поетовото сърце и в „Път” той изповядва:

„Оттатък някъде си дошла –/от изгрева.../...

Минала си път –/гаден път,/тъпкан с войнишки ботуши/и смърт/...

....погледът ми изтече/по следите ти!”

В своята МОЛБА от 05.08.1998г. до министъра на правосъдието на Р България за признаване и получаване на българско гражданство Радко Стоянчов пише: „Мотивите да поискам българско гражданство са много прости. Първо, по произход съм българин, макар че в документите ми за самоличност никъде не пише, че съм българин. Второ, като българин от Западните покрайнини не мога да допусна да бъда причислен към „сръбошопската нация”. Даже и личното ми име Радко, е написано в кръщелното свидетелство в унисон със сръбската правописна система (Ратко). Трето, със силата на страха някои „фактори” в Сърбия искат да докажат, че тя е по-силна от българското ми самосъзнание и самочувствие, но да бягам от този страх, по-страшно е, отколкото да се срещна с него...”

За тази среща на Поета със Страната на Сатаната „Ерогенна зона” разказва безпощадно в стилистиката на три века – от Възраждането до днес, чрез самобитното майсторство на мигновеното остроумие и провокативния хумор, чрез директността на социалната сатира и политическия сарказъм и в изповедта на любовта неустойима към непрежалимата България.

ПИСМО ДО ХАН КУБРАТ

Здравей, брате Кубрате,
 родоначалнико...
 Без да го усуквам,
 ще кажа
 (макар да ме погуби
 твоята вярна стража) –
 за всичко виновен си ТИ!?
 Защо камък не сътвори –
 о него свине
 да се чешат днес,
 а пръкна тоя пес
 от обичта,
 силата
 и волята
 на твоя дух,
 и кръсти го с името
 Аспарух.
 На това хлапе след време
 хич няма да му дреме –
 гледах го, горкия,
 как слезе от коня,
 заби тоя проклет меч
 и прозбори излишната реч:
 - Тук ще е България! ...И стана...
 Стана кървясца рана –
 боли,
 боли тя, разкъсана,
 оръфана,
 изнурена,
 от собствената сянка
 изплашена,
 немилни-недраги чеда
 разпиляла по морни предели
 и всеки ни дѐли
 кой стигне и който си поиска!
 Обаче
 никому не стиска
 да спре тази гавра
 на гнусната пачавра,
 „избрана” от народа!
 Съдба... съдба, брате Кубрате,
 обречени...
 леем кръв за сетен път,
 жертваме плът,
 редим кост до кост –
 ставаме мост!
 Тежък крак
 гази пак
 нашия гръбнак,
 гази прост,
 гази цар,
 гази президент...
 Бог да пази!
 И премиер гази,
 политик,
 дипломат...
 кой ли още не,
 гази лудо диване –
 няма как,
 гази хайдамак
 собствения си гръбнак!

П.С.

Брате Кубрате, пише ти от зоната на здрача
 тоя, дето е написал „Стената на плача”.
 16. 11. 2003г.

Кмето у съвето

За нашата съдба проклета,
баба Цана и баба Трена
жално си говорят
прегърбени на плета:
„Те тоя наш Владе,
не можа тая пуста
власт да се наяде -
малко му беше
един цял мандат
сръбски депутат,
и пет мандата кмет,
сега станал началник
и на Националния съвет!
С кларинети и тъпани
посред ноц крейци: ура,
че избрали го за култура
в този пусти съвет,
да ни дава мурафет
за малцинствени права,
та Сърбия да затвори
двайсет и четвърта
преговорна глава,
на влезнем ли в Европа –
дръж се земльо,
какво хоро ще тропя!
Досега беше експерт
по медицина и архитектура,
отсега ще преподава
информатика и култура
в университета на тавана;
в общината и диплома
ще дава с приложение –
греяна менте-ракия
и недопечен вол на Васульица
за Воислав Кошуняца
и шайкача за Велика Сърбия!
„Няма що – вика Трена –
занаята на лъжата изпече
на бюджет в общината,
а културно се извиси,
до разголените цици
на една руса певица
от съседна Сурдулица,
(не е подигравка,
виж на интернет за справка)!
Писатели и поети не ебава,
художници не гледа хич,
гази дипломи на журналисти
като дъждовни глисти,
но културно ще влияе
като кючек заиграе,
с потен цигански оркестър
и по ливади ще шръкле,
„Три невести тикви брали“
във възторг ще пее,
и направо на земята,
до месали и бохчи
ще кръстоса си краката:
каси бира, зелници тепси,
джанкови ракии,
кебапчета и салами
в пластмасови чинии,

и засукани гювендиш –
те това ще е у съвето,
културата на кмето!“
„Море мани, мани –
кръсти се Цана –
нема да дочакаме смяна
на тая пуста власт -
докато той се налудее,
Краицето ще запустее!

Зимна приказка

Заради управниците невежи
изобилните снеговалежи
затрупаха селата,
и кмета нарами лопата
и подбра планината –
да чисти пътищата и пътеки
хората да се разшиават,
че пустите общински избори
отново приближават!

Чудят се баби, лели и стрини –
къде са военните машини,
та нали затова хората
си получават заплатата!
„Не бива – вика кмета –
снегът ще сгазим
а горивото за изборите
трябва да го запазим –
да има с какво селяните
да се транспортират
отново да ме избират!

Военния министър
от Демократичната партия
по държавната телевизия
вдигна гюрултия!
Кмета го бил отрязал
и направо му казал –
не било военно положение
нямал настроение –
сръбската армия била враг
не бивало да чисти сняг!

За нашия прокопсан хал
ще извика един прочут
български генерал –
като се развърти
с неговата машинка,
няма да остане
нито една снежинка!

Цякаш с юмрук го цапардоса
и военния министър
страшно се ядоса:
„На своя глава този кмет
застрашава сръбския суверенитет,
трябва всичко да дадем
на избори да го острижем!
От Европа не хае,
и се готви казачок да заиграе
със червената шамия –
за Китай и за Русия!

Иван Николов

ЧИЧЕ-ЧИРАЧЕ

Мале, чиче, жал за тебе
ми напунило сърцето,
гà се сèтим как чираче
одиш шунтаво и клето

Майсторо без жал те прати
мартадела да му купиш
Одиш, луняш се овамо –
до продавница дотърпяш

Умори се, задъхти се,
заборави пуста дума!
К'во ли бѐше, що ми рече
пүсти майстор мераклия!

Що да күтим – страшина дума –
отлетѐ ми из главѐ,
пүста дума опустѐла –
та акъло ми запрѐ!

Али сѐти се!! Улãзи –
-Дай ми, чичко, дай ми, дѐ
двѐсто грãма портокали! –
„портокали“ – пүста дума бе!

-Нѐма, лунджо, портокали –
йди в тãплите странѝ!
Тука паламãри и салãми
само че си найдеиш ти!

Тича Лунджо пã обратно,
че го чѐка гãзда – прегладнѐл,
примрѐл
-Нѐма у продавницата портокали! –
се изпѝчи Лунджо цел!

-К'во да нѐма? К'во ти рече?
Муте дърляв, дай листѐ –
че ти пйшем: мар-та-де-ла
Дървото че изядѐш!

Жãлно ми за тебе, чиче,
мүка ми е на сърцѐ,
че оплѐте си езико,
кã за гүртла майсторо те прати, де

Дѐ да знãеиш що е „гүртла“ –
тѝнка йвица,шириѝт
Че на мѐтър се продава –
дяволо измислил тай чейиѝт!

Тичаиш, луняш – бързо, бързо...
пүста дума се плетѐ...
пүста дума заборãвиш,
али пãзиш мүжка чест ! –

У продавницата хрãбро
се изпѝчвãиш най-отпрѐд:
-Дѐсет мѐтра Хитлер дãйте,
че за гãзда окъснѐх!

Мале, чиче, твойта мүка
мен ми пãда на сърцѐ
Тѐжко врѐме, страшина бѐда –
що да прави сирочѐ?!

Анета Иванова-РадкоСтоянчова
Стихосб. „ГЛАГОРЕЦ“,
„Белутски зевзеци“

ISSN 2217-7647

9 772217 764006

